

**UCHWAŁA NR XXXIX/236/17
RADY MIEJSKIEJ JABŁONOWA POMORSKIEGO**

z dnia 23 listopada 2017 r.

**w sprawie przyjęcia aktualizacji
„Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2016-2023”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1875) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się zaktualizowaną wersję „Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2016-2023” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały, zgodnie z uwagami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, co do treści ww. dokumentu.

§ 2. Uchyla się uchwałę nr XXXVII/224/17 Rady Miejskiej Jabłonowa Pomorskiego z dnia 12 października 2017 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2016-2023 wraz z załącznikiem.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Krzysztof Kamiński

Załącznik do uchwały Nr XXXIX/236/17
Rady Miejskiej Jabłonowa Pomorskiego
z dnia 23 listopada 2017 r.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2016 – 2023

Październik, 2017 r.

Spis treści

WSTĘP	2
ROZDZIAŁ 1. POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI	7
ROZDZIAŁ 2. UPROSZCZONA DIAGNOZA MIASTA I GMINY JABŁONOWO POMORSKIE	15
ROZDZIAŁ 3. OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY	28
ROZDZIAŁ 4. OBSZAR REWITALIZACJI GMINY	45
ROZDZIAŁ 5. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI.....	51
ROZDZIAŁ 6. WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI	68
ROZDZIAŁ 7. CELE REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ	71
ROZDZIAŁ 8. LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	75
ROZDZIAŁ 9. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI/ PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANIAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE OBJĘTYM PROGRAMEM REWITALIZACJI.....	89
ROZDZIAŁ 10. MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI	96
ROZDZIAŁ 11. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO GŁÓWNYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW/PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	101
ROZDZIAŁ 12. SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI	104
ROZDZIAŁ 13. SYSTEM MONITORINGU, OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ I SYSTEM WPROWADZANIA ZMIAN	107
ROZDZIAŁ 14. WYKAZ NIEZBĘDNYCH ZMIAN, OCEN I OPINII	109
ZAŁĄCZNIK 1. RAPORT Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.	110

Wstęp

Niniejszy program rewitalizacji został opracowany w oparciu o Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (Załącznik nr 10 do SZOOP RPO WK-P). Powyższe zasady opracowano na podstawie:

- art. 2 pkt 25 oraz art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1146 z późn. zm.),
- Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, zatwierdzonych przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju z 3 lipca 2015 r.

W pracach nad Zasadami regionalnymi brano również pod uwagę zapisy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2015 poz. 1777), Krajowej Polityki Miejskiej 2023, przyjętej przez Radę Ministrów 20 października 2015 r., Raportu Ewaluacja wpływu projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej obszarów objętych rewitalizacją z 2013 r. zleconego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu

Ramy prawne dla rewitalizacji w Polsce wyznaczone w ustawie o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku, która określa zasady oraz tryb przygotowania, koordynowania i tworzenia warunków do prowadzenia i oceny rewitalizacji. Zapisy ustawy porządkują dzisiejsze pojmowanie rewitalizacji rozumianej jako przedsięwzięcie całościowe, integrujące działania na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany. Natomiast szczegółowe Kierunki działań rewitalizacyjnych wyznacza Krajowa Polityka Miejska 2023, która wskazuje, że w obecnym okresie programowania 2014-2020 rewitalizacja nie może być postrzegana, tak jak do tej pory, jedynie jako remont, modernizacja czy odbudowa. Powinna ona łączyć działania w sposób kompleksowy tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego związanego zarówno z danym obszarem, jak i z jego otoczeniem.

Rewitalizacja, czyli proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony jest na podstawie programu rewitalizacji. Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i infrastrukturalnej, którego celem jest wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego. Program jest podstawą do ubiegania się o środki na rewitalizację, m. in. z funduszy unijnych.

Istotne jest, aby projekty społeczne stanowiły punkt wyjścia i były nieodłącznym elementem procesów rewitalizacyjnych. W obecnej perspektywie finansowej nie dopuszcza się realizacji tylko i wyłącznie wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych,

które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. Projekty te będą mogły zostać zrealizowane w ramach szerszej koncepcji, uzupełniająco do działań społecznych tzw. „miękkich”. Istotnym elementem procesu rewitalizacji jest partycypacja społeczna obejmująca przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, poprzez których rozumie się mieszkańców gminy, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i jednostki samorządu terytorialnego.

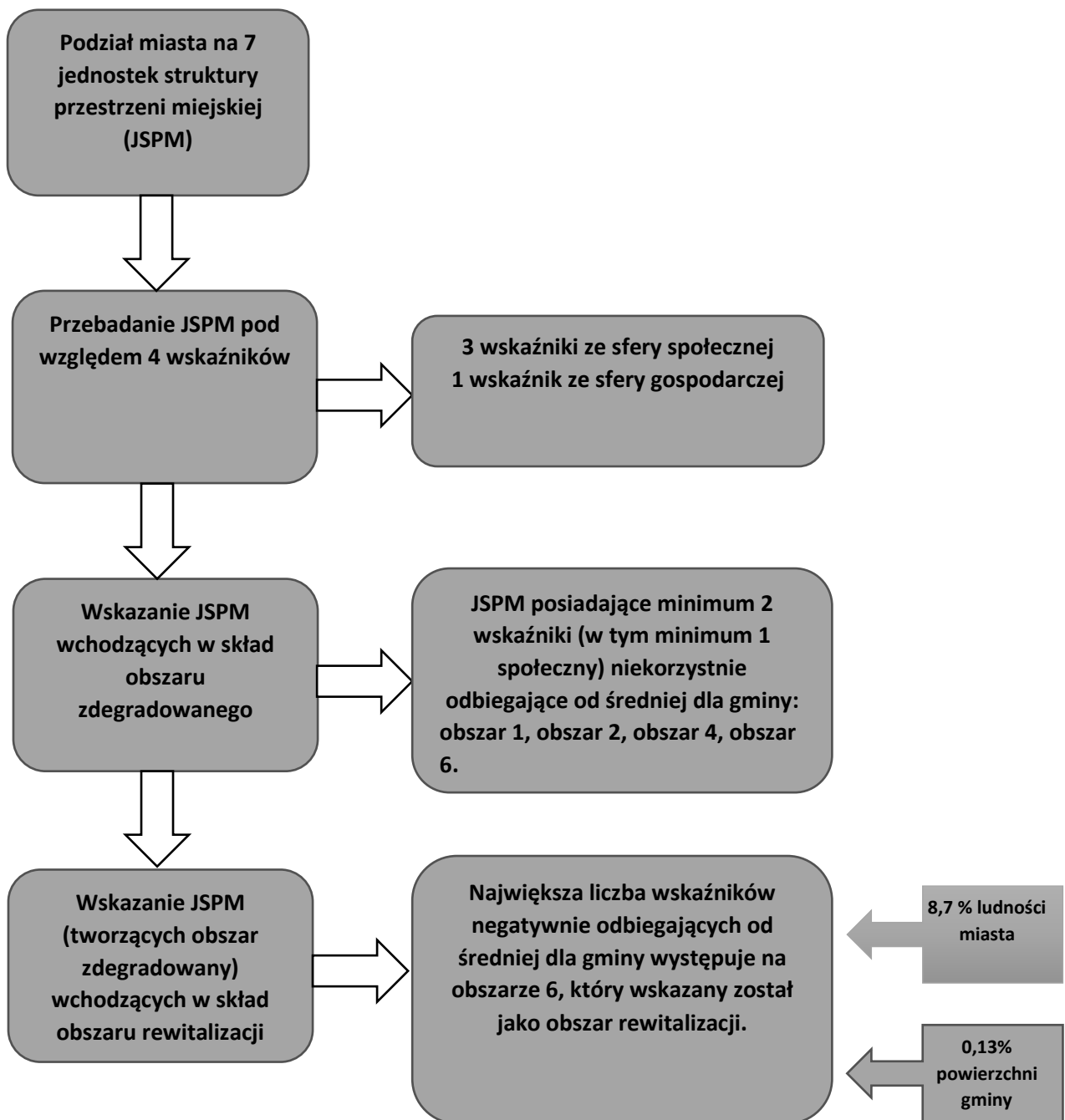
Proces rewitalizacji wiąże się z koniecznością wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

Obszarem zdegradowanym w gminie jest ten obszar, na którym zidentyfikowano występowanie stanu kryzysowego (czyli koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej). Skalę tych negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do średniej wartości dla całej gminy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic.

Obszar rewitalizacji wyznacza się jako całość lub część obszaru zdegradowanego i opracowuje dla niego szczegółową diagnozę oraz plan rewitalizacji, w celu wyciągnięcia go z sytuacji kryzysowej. Procesy rewitalizacyjne w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie będą prowadzone zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Należy przy tym pamiętać, że zarówno występowanie stanów kryzysowych, jak również dostępność danych w tym zakresie jest silnie zróżnicowana przestrzennie. Z tego względu zjawiska, które uważane są za istotny problem w rozwoju miasta, mogą w ogóle nie występować lub występować w znacznie mniejszym natężeniu na obszarach wiejskich, gdzie nie stanowią problemu i nie wymagają interwencji. Ze względu na tak dużą odmienność i specyfikę poszczególnych terenów, delimitacji dokonano odrębnie dla części miejskiej gminy i miejscowości wiejskich.

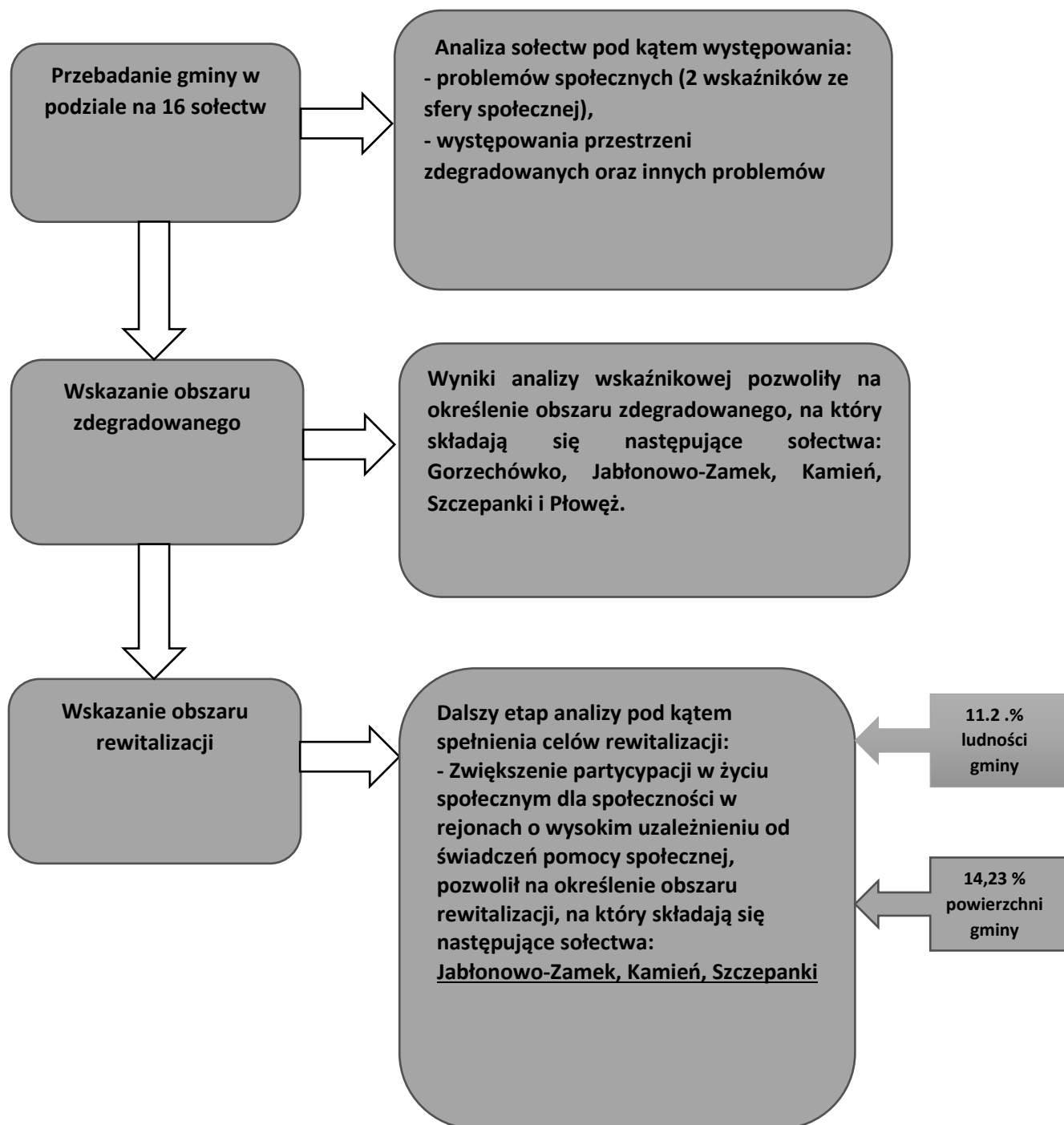
Prowadzenie procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji. Sposób wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji przedstawiają poniższe schematy.

Schemat 1. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w mieście Jabłonowo Pomorskie.

Źródło: opracowanie własne

Schemat 2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze wiejskim gminy.

Źródło: opracowanie własne

Po wyodrębnieniu obszarów przeprowadzono dokładną analizę sytuacji społeczno-gospodarczej, która pozwoliła na zdiagnozowanie problemów i potencjałów występujących na poszczególnych obszarach. Pozwoliło to na określenie kierunków rozwoju na najbliższe lata i zaplanowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które pozwolą na osiągnięcie postawionych celów.

Dokument został sporządzony z uwzględnieniem podstawowych zasad planowania rewitalizacji przedstawionych na schemacie poniżej.

Schemat 3. Zasady planowania rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne

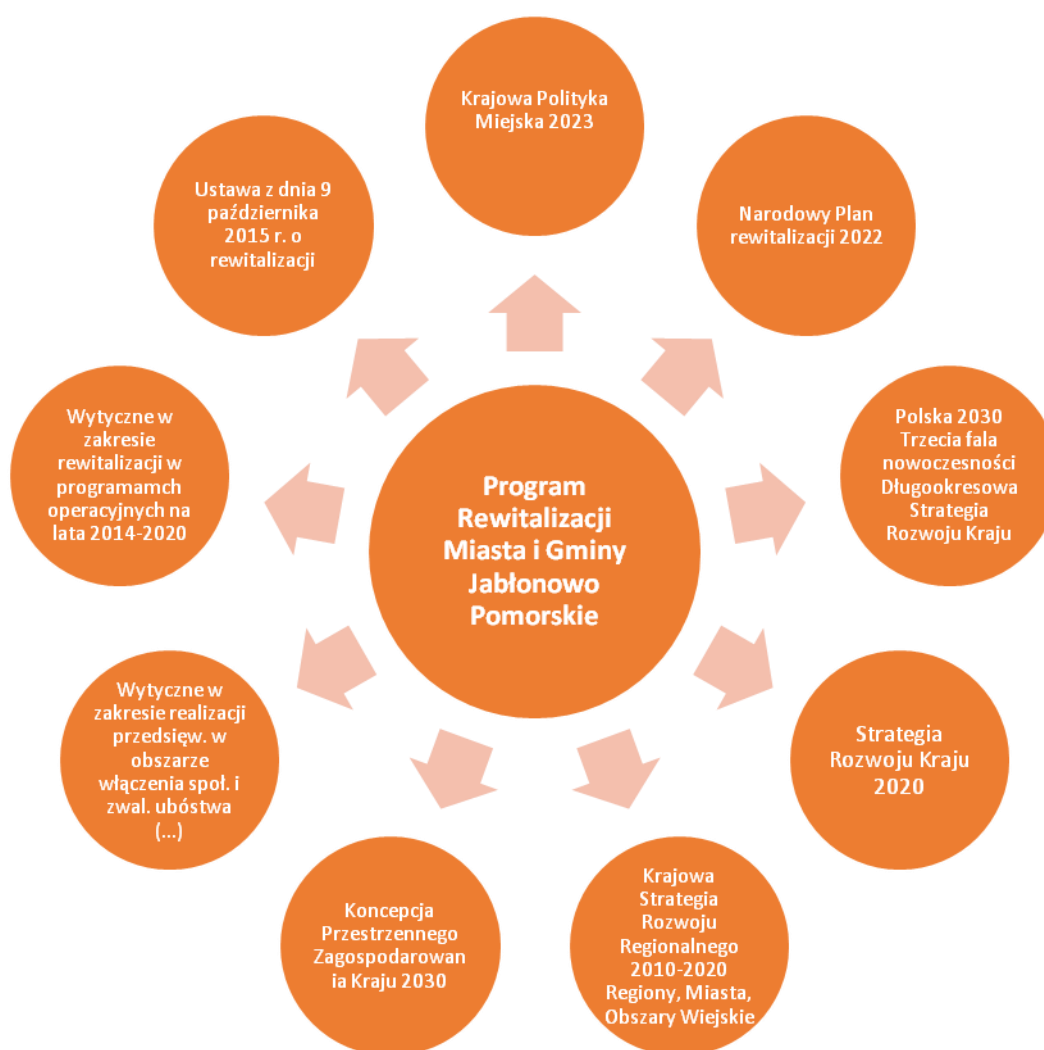

Rozdział 1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Rewitalizacja rozumiana jako proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie wpisuje się w założenia dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, które zostały wskazane na poniższych schematach.

Powiązanie z dokumentami na szczeblu krajowym

Schemat 4. Powiązanie programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym.

Źródło: opracowanie własne.

KRAJOWA POLITYKA MIEJSKA 2023

Krajowa Polityka Miejska 2023 jest dokumentem służącym wypracowaniu rozwiązań, które umożliwią wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców – w ten sposób został sformułowany cel strategiczny dokumentu. Założenia Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2016-2023 wpisują się bezpośrednio w cele szczegółowe: 2 i 3¹:

Cele szczegółowe:

- **2. Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji (miasto zwarte i zrównoważone)**
- **3. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich (miasto spójne)**

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych wynika z pilnej potrzeby systemowej odpowiedzi na wyzwania, którym jest degradacja społeczna, fizyczna i gospodarcza wielu dzielnic polskich miast. Problem ten dotyczy także Jabłonowo Pomorskie i wyznaczony w jego ramach obszar rewitalizacji. Wyznaczone cele rewitalizacji na obszarze przyczynią się do zachowania, modernizacji oraz ponownego zagospodarowania historycznej tkanki miejskiej, wykorzystania potencjału przyrodniczego oraz wzmocnienia na nim aktywności gospodarczej i społecznej, co przysłuży się poprawie jakości życia mieszkańców.

NARODOWY PLAN REWITALIZACJI 2022

Główny cel dokumentu został określony jako:

Poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym.

Zapisy Narodowego Planu Rewitalizacji definiują rewitalizację jako wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji. Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie poprzez określone cele jest zgodny z powyższym planem.

¹ Uchwała Nr 198 Rady Ministrów z dnia 20 października 2015 r. w sprawie przyjęcia Krajowej Polityki Miejskiej.

POLSKA 2030 TRZECIA FALA NOWOCZESNOŚCI DŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU

Powyższy dokument stanowi długookresową strategią, która określa główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długoterminowej. Założenia Programu Rewitalizacji są zgodne ze Strategią poprzez następujące jej cele:

- **Cel 3 – Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki,**
- **Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”,**
- **Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych,**
- **Cel 11 – Wzrost społecznego kapitału rozwoju.**

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020

Strategia wyznacza najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju i poprawy jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. Główne działania obejmują trzy obszary: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjną gospodarkę oraz spójność społeczną i terytorialną.

Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące obszary i cele:

- **Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo, Cel 3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego,**
- **Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka, Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego,**
- **Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna, Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.**

KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020 REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 to kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny, odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim.

Głównym celem dokumentu jest:

Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym

Program Rewitalizacji jest spójny z Celem 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”) i Celem 2 Strategii: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 roku, określono cele i kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni. KPZK wskazuje najpilniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i konkretne działania naprawcze w sześciu obszarach tematycznych. Program Rewitalizacji jest zgodny z następującymi obszarami tematycznymi:

- **Poprawy konkurencyjności największych miast i powiązań między nimi,**
- **Rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej (np. sieci szerokopasmowe),**
- **Poszanowania środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych, a także kulturowych,**
- **Systematycznej budowy i utrzymania skutecznego systemu planowania przestrzennego.**

WYTYCZNE W ZAKRESIE REWITALIZACJI W PROGRAMACH OPERACYJNYCH NA LATA 2014-2020

Wytyczne mają na celu ujednoczenie warunków i procedur wdrażania programów operacyjnych na lata 2014-2020 w zakresie projektów realizujących cele i procesy rewitalizacji. Wytyczne określają, jak należy rozumieć pojęcie rewitalizacji w odniesieniu do działań współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS w perspektywie finansowej 2014-2020, wskazują instrumenty realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz zapewniają ich spójność oraz kompleksowość.

Program Rewitalizacji został opracowany zgodnie i w oparciu o Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

WYTYCZNE W ZAKRESIE REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ W OBSZARZE WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO I ZWALCZANIA UBÓSTWA Z WYKORZYSTANIEM ŚRODKÓW EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO I EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROZWOJU REGIONALNEGO NA LATA 2014-2020

Celem dokumentu jest zapewnienie niezbędnego poziomu koordynacji działań podejmowanych w całym kraju z wykorzystaniem środków EFS w Celu Tematycznym (CT) 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją. Wytyczne wyznaczają jednolite warunki i procedury wdrażania wsparcia w celu zapewnienia jednolitych standardów usług oferowanych przy udziale środków EFS osobom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz innym adresatom wsparcia w CT 9. Program Rewitalizacji został opracowany zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.

USTAWA Z DNIA 9 PAŹDZIERNIKA 2015 R. O REWITALIZACJI

Ustawa stanowi podstawowy sposób prawnego uregulowania zagadnienia rewitalizacji przez władze prawodawcze. Wyraża normy prawne, które są powszechnie obowiązujące. Wiążą one zarówno organy administracji publicznej, jak i wszystkie osoby fizyczne, osoby prawne i inne podmioty. Regulacje ustawowe stanowią ogólne ramy prowadzenia rewitalizacji w sposób partycypacyjny i skoordynowany. Program Rewitalizacji jest zgodny z ogólnymi ramami prowadzenia rewitalizacji.

Powiązanie z dokumentami na szczeblu regionalnym

Schemat 5. Powiązanie programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie regionalnym.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020 - PLAN MODERNIZACJI 2020+

Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+ jako jedno z najważniejszych założeń polityki rozwoju województwa uznaje aktywizację społeczno-gospodarczą na poziomie lokalnym.

Program Rewitalizacji wykazuje zgodność ze Strategią, gdyż wpisuje się w następujące Priorytety i kierunki działań:

- Nowoczesne społeczeństwo,
- Modernizacja przestrzeni wsi i miast,
- Konkurencyjna gospodarka oraz
- Kierunki działań: rozbudzanie aktywności obywatelskiej i społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjnych, zachęcania do szerokiego otwarcia na świat oraz dążeń do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich i miast.

Program rewitalizacji wykazuje szczególnie zgodność w zakresie Priorytetu - Modernizacja przestrzeni miast i wsi, który zakłada dążenie do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacji społeczno-gospodarczej miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego.

ZAŁOŻENIA POLITYKI TERYTORIALNEJ WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

W procesie rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego istotne znaczenie odgrywa polityka terytorialna oparta na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych danego obszaru. W dokumencie określono cztery poziomy planowania i wdrażania polityki terytorialnej:

Poziom wojewódzki – obejmuje miasta Toruń i Bydgoszcz oraz ich obszar funkcjonalny,
Poziom regionalny i subregionalny - obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi,

Poziom ponadlokalny (powiatowy) – obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne (ORSG),

Poziom lokalny – rozwój w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną (RLKS). Poziom ten obejmuje gminy wiejskie oraz miasta nie będące stolicami powiatów (lokalne centra rozwoju).

STRATEGIA ROZWOJU OBSZARU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU BRODNICKIEGO

Strategia stanowi instrument umożliwiający podjęcie zintegrowanych działań na rzecz rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych w ramach drugiego poziomu polityki terytorialnej. Program Rewitalizacji wpisuje się szczególnie w zapisy strategii w zakresie potrzeb rewitalizacji.

Cele, w które wpisuje się program rewitalizacji to:

- Cel strategiczny 3 - Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej (cel operacyjny 3.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu, 3.4 Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych)
- Cel strategiczny 5 - Rozwój i poprawa jakości infrastruktury technicznej (cel operacyjny 5.3. Poprawa i rozwój infrastruktury technicznej i drogowej).

Dokument wpisuje się w SROSG Powiatu Brodnickiego w zakresie potrzeb rewitalizacyjnych.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 definiuje rewitalizację społeczno-gospodarczą, a także fizyczną obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jako jedno z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów. Program Rewitalizacji jest zgodny z RPO poprzez następujące Priorytety:

- **Priorytetem Inwestycyjnym 9d „Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” (dot. obszarów wiejskich),**
- **Priorytetem Inwestycyjnym 9vi „Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność” (dot. obszarów wiejskich),**
- **Priorytetem Inwestycyjnym 9b „Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich”,**
- **Priorytetem Inwestycyjnym 9i „Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie”,**
- **Priorytetem Inwestycyjnym 9iv „Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym”.**

SZCZEGÓŁOWY OPIS OSI PRIORYTETOWYCH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Projekty rewitalizacyjne, które będą realizowane na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie mogą być realizowane w ramach:

- Działania 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (działania infrastrukturalne),
- Działania 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych Lokalną Strategią Rozwoju (działania społeczne).
- Działania 9.2 Włączenie społeczne (działania społeczne),
- Działania 9.3 Rozwój usług zdrowotnych i społecznych (działania społeczne),
- Działania 6.2 Rewitalizacja obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych (działania infrastrukturalne).

W ramach Programu Rewitalizacji zaplanowane są przedsięwzięcia wpisujące się w powyższe działania.

STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020

Strategia obejmuje w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi. Program Rewitalizacji wykazuje zgodność z następującymi celami strategicznymi dokumentu.

- **Cel strategiczny I - Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu,**
- **Cel strategiczny II - Wzrost poziomu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych,**
- **Cel strategiczny III -Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym.**

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU STOWARZYSZENIA „LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA POJEZIERZE BRODNICKIE”

Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele strategii:

- CEL OGÓLNY 2 - Wzrost konkurencyjności obszaru LSR oraz podniesienie jakości życia mieszkańców,
- CEL OGÓLNY 3 - Wzrost umiejętności mieszkańców obszaru LSR poprzez rozwój działań edukacyjnych między innymi na obszarach rewitalizowanych.

Wskaźniki, które zostaną osiągnięte poprzez rewitalizację gminy to:

- 1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukująca pracy po opuszczeniu programu,
- 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek),
- 3) Liczba osób objętych zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY JABŁONOWO POMORSKIE NA LATA 2015-2025.

Program Rewitalizacji jest zgodny ze strategią gminy. Zgodnie ze strategią rozwój Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie będzie realizowany w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, które zakładają równowagę pomiędzy rozwojem gospodarczym, poszanowaniem praw przyrody i rozwojem społecznym. Rozwój ten zakłada podporządkowanie procesów gospodarczych potrzebie zachowania i ochrony środowiska naturalnego. Strategia wskazuje na potrzeby rewitalizacyjne, m.in. to iż: *niezbędne są działania z zakresu rewitalizacji społecznej, w celu aktywizacji i integracji mieszkańców*. Program Rewitalizacji wpisuje się w następujący cel Strategii:

- Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców (Cel operacyjny III.1. Rozwój i dostosowanie infrastruktury publicznej, w szczególności na cele opiekuńcze, edukacyjne i sportowe, Cel operacyjny III.2. Zwiększenie aktywności społecznej i wzrost integracji mieszkańców).

Rozdział 2. Uproszczona diagnoza Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie

Informacja ogólne

Jabłonowo Pomorskie to gmina miejsko-wiejska położona w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie brodnickim. Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie sąsiadują z gminą Biskupiec należącą do województwa warmińsko-mazurskiego oraz z następującymi gminami województwa kujawsko-pomorskiego: Świecie nad Osą (powiat grudziądzki), Książki (powiat wąbrzeski), Bobrowo (powiat brodnicki) i Zbiczno (powiat brodnicki).

Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie administracyjnie dzieli się na miasto Jabłonowo Pomorskie i 16 jednostek pomocniczych (sołectw), stanowiących obszary wiejskie. Miasto Jabłonowo Pomorskie pełni funkcję lokalnego centrum administracyjno-usługowego, w którym mieści się Urząd Miasta i Gminy. Tutaj również skoncentrowane są usługi publiczne – ochrona zdrowia, szkolnictwo, kultura.

Mapa 1. Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie na tle powiatu brodnickiego.

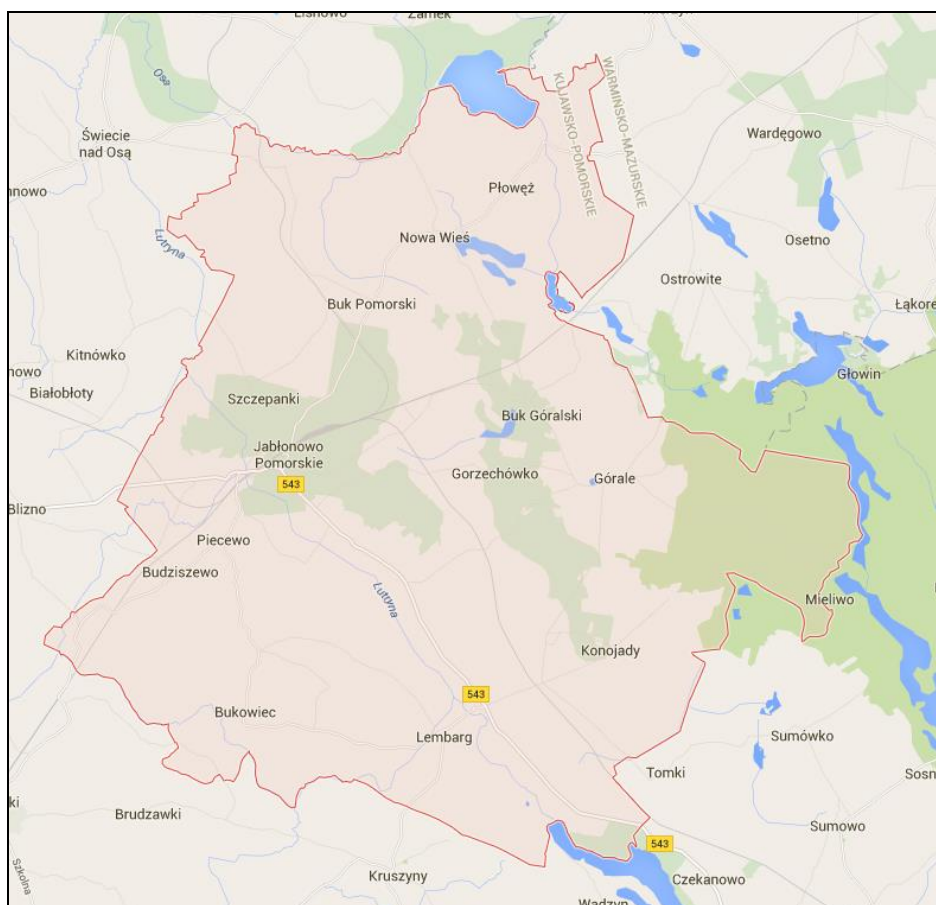
Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://mapa.brodnica.com.pl/>

Powierzchnia gminy wynosi 134 km², z czego na miasto przypada 3,28 km². Miasto Jabłonowo Pomorskie położone jest w odległości 66 km od Torunia i 195 km od Warszawy. Odległość do ośrodka powiatowego w Brodnicy wynosi 23 km. W skład Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wchodzi następujące miejscowości:

1. Jabłonowo Pomorskie (miasto);
2. Adamowo;
3. Budziszewo;
4. Buk Góralski;
5. Buk Pomorski;
6. Bukowiec;
7. Gorzechówko;
8. Górale;
9. Jabłonowo - Zamek;
10. Kamień;
11. Konojady;
12. Lembarg;
13. Mieszewy;
14. Nowa Wieś;
15. Piecwo;
16. Płowęż;
17. Szczepanki.

Poza wymienionymi sołectwami na terenie gminy występują dwie wsie niesołeckie Jaguszewice i Płowężek.

Mapa 2. Mapa Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

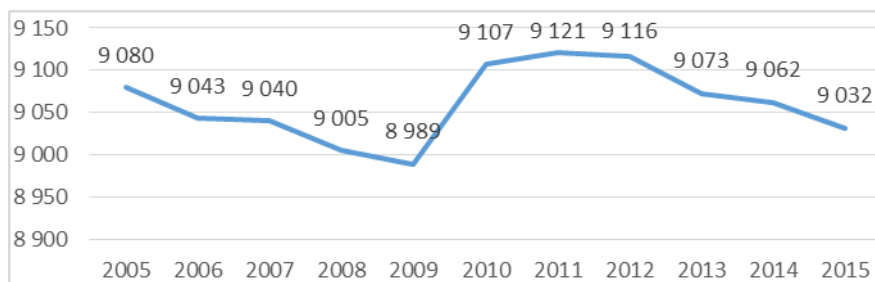
Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://maps.google.pl/>

Sfera społeczna

W 2015 r. Miasto i Gminę Jabłonowo Pomorskie zamieszkiwało 9 032 osób (z czego 50,8% stanowiły kobiety), co stanowi około 11,5% mieszkańców powiatu brodnickiego. Średnia gęstość zaludnienia na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wyniosła 67 osoby/km² (powiat brodnicki - 75 osób/km²). Większość mieszkańców zamieszkuje obszar wiejski Gminy – 57,8% (5 223 osób).

Na przestrzeni 10 lat (2005-2015) liczba ludności ulegała delikatnym zmianom. Na początku badanego okresu liczba ludności systematycznie malała, aż do roku 2009. Od 2009 roku do 2012 r. zauważa się wzrost liczby mieszkańców, aktualnie odnotowuje się ponownie spadek.

Wykres 1. Liczba ludności Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na przestrzeni lat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS

Saldo migracji w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie jest ujemne (2014 r. – 71). Na przestrzeni lat 2010-2014 zauważa się stały spadek liczby osób napływających i wzrost liczby osób odpływających z gminy.

Analiza struktury ludności Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie ze względu na płeć wykazała, że teren zamieszkuje 4400 mężczyzn (49,2%) i 4592 kobiet (50,8%). W mieście Jabłonowo Pomorskie przeważa liczba kobiet (52,7%), na obszarach wiejskich przewagę stanowią mężczyźni 50,5%. Współczynnik feminizacji dla Miasta i Gminy wynosi ogółem 103 (dla obszaru miejskiego 109, dla wiejskiego 99). Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze Gminy wynosi 17,2%, podczas gdy w całym powiecie brodnickim osoby starsze stanowią 16,4% społeczeństwa, a województwie 19,1%. Odsetek osób w wieku produkcyjnym wynosi 63% i jest na zbliżonym poziomie do powiatu 63,1%, województwa – 62,7%. Wskaźnik obciążenia demograficznego wyrażony liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym jest niekorzystny, gdyż wynosi 58,8 osób (w powiecie – 57,8, w województwie – 58,1). Przyrost naturalny w Gminie jest dodatni i wynosi 28. Mimo obecnie korzystnych zjawisk demograficznych, spadająca liczba urodzeń i wydłużanie się przeciętnego trwania życia będzie powodować, że liczba osób starszych będzie rosła, a w związku z tym zapotrzebowanie na usługi socjalne, opiekuńcze i inne dedykowane seniorom będzie wzrastać.

Prognozy ludności wskazują, że do roku 2035 liczba mieszkańców na terenie powiatu brodnickiego zmniejszy się o 7,1%. Najbardziej widoczny spadek będzie dostrzegać się w grupie mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, gdzie liczba mężczyzn zmniejszy się o 20%, a kobiet o 18%. Spadek liczebności odnotuje się także w grupie osób w wieku produkcyjnym. Powszechnie występujący trend „starzenia się” wyrażający się większym udziałem osób starszych w społeczeństwie wpłynie także na strukturę demograficzną Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Dynamika przyrostu osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2013-2035 wyniesie dla mężczyzn aż 75%, natomiast dla kobiet 32%.

Sytuacja demograficzna powinna wpłynąć na politykę społeczną oraz podejmowane działania w ramach niniejszej strategii. Z jednej strony w celu złagodzenia trendu należy inwestować w politykę prorodziną, np. poprzez poprawę dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom po urlopach macierzyńskich, rodzicielskich i wychowawczych, zaś z drugiej strony należy podjąć działania wspierające osoby starsze (kluby seniora, uniwersytety trzeciego wieku, domy rencisty, domy spokojnej starości).

W 2015 r. zarejestrowanych było 476 bezrobotnych (42% mężczyzn i 58% kobiet). Poziom bezrobocia sukcesywnie maleje w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie – w ciągu 5 lat liczba bezrobotnych spadła o 167 osób (25%). Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosi 8,4% i jest wyższy od średniej w powiecie (7,1%) oraz od średniej w województwie – 8,2%. Biorąc pod uwagę czas pozostawania bez pracy, przeważały osoby posiadające status bezrobotnego przez okres poniżej roku (69%). Analizując strukturę bezrobotnych pod kątem wykształcenia, można zauważyć, że osoby z wykształceniem

gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym stanowiły aż 67% wszystkich mieszkańców Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie pozostających bez pracy.

Pomoc społeczna w gminie wykonywana jest poprzez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jabłonowie Pomorskim. W 2014 r. 487 rodzin korzystało z pomocy społecznej, liczba osób w tych rodzinach wynosiła 1 574 osoby. Z danych GUS widać, że na przestrzeni ostatnich lat maleje liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej zarówno w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie, jak i całym powiecie brodnickim. Analizując liczbę osób korzystających z tego typu wsparcia w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców, aż 17% mieszkańców korzysta z pomocy społecznej. W powiecie średnia ta jest niższa i wynosi 14%.

Dominującym czynnikiem przyznawania pomocy społecznej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest ubóstwo (38,5%) i bezrobocie (27,9%). Kolejne, najczęściej występujące to: potrzeba ochrony macierzyństwa (11,1%), niepełnosprawność (10,4%), długotrwała choroba (6,1%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (3,3%).

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie funkcjonuje 9 rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, w których przebywa 17 dzieci. Ponadto opiekę nad dziećmi zapewnia także Rodzinny Dom Dziecka w Jabłonowie Pomorskim, który jest całodobową placówką opiekuńczo – wychowawczą typu rodzinnego, utworzoną w 2008 roku. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Brodnicy w 2014 r. wydał 171 orzeczeń o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności dla mieszkańców Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Oprócz zinstytucjonalizowanych form wsparcia prowadzonych przez instytucje publiczne, na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie działalność w zakresie pomocy społecznej prowadzi także Zgromadzenie Sióstr Pasterek od Opatrzności Bożej. Zgromadzenie zamieszkuje Zamek Jabłonowski, stanowiący Dom Generalny sióstr założony przez błogosławioną Marię Karłowską. Siostry zakonne prowadzą działalność w zakresie pracy wychowawczej nad dziewczętami moralnie zaniedbanymi i zagrożonymi, opieki nad samotnymi matkami i ich dziećmi, służby pielęgniarskiej, pracy parafialnej i rekolekcyjnej.

Istnieje zapotrzebowanie na działania i projekty systemowe przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, jak również szeroko rozumiane poradnictwo rodzinne. Wiele z projektów było realizowanych w ramach perspektywy unijnej 2007-2013, aktualnie podkreśla się potrzebę prowadzenie działań aktywizacyjno-szkoleniowych z wykorzystaniem stażu zawodowego w lokalnych firmach dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwanie korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem zapotrzebowania na zawody deficytowe na lokalnym rynku pracy. Niezbędny jest rozwój usług socjalnych ukierunkowanych na organizację opieki domowej, poradnictwo, wsparcie prawne i socjalno-psychologiczne osób w wieku poprodukcyjnym, w związku ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa.

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie bazę oświatową tworzą Samorządowe Przedszkole w Jabłonowie Pomorskim, zaś oddziały przedszkolne znajdują się w Góralach i

Płowężu, Szkoła Podstawowa w Płowężu, Szkoła Podstawowa w Jabłonowie Pomorskim, Szkoła Podstawowa w Góralach, Gimnazjum w Jabłonowie Pomorskim, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Jabłonowie Pomorskim. W ramach szkolnictwa ponadgimnazjalnego na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie działa Zespół Szkół w Jabłonowie Pomorskim, w skład którego wchodzi Liceum Ogólnokształcące, Technikum oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat, objętych wychowaniem przedszkolnym wynosi w Gminie 46,4% i tym samym jest niższy niż w województwie (77,6%). Na obszarze wiejskim Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jedynie 10,4% dzieci w wieku 3-5 lat objętych jest wychowaniem przedszkolnym.

Na terenie gminy funkcjonuje Centrum Kultury i Sportu w Jabłonowie Pomorskim, który pełni funkcję centrum kulturalnego. W Jabłonowie Pomorskim mieści się także Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna. Obiekty wymagają kompleksowej termomodernizacji, ze względu na wysoką energochłonność budynku i zastosowanie przestarzałych technologii. Najwięcej imprez w gminie realizuje Centrum Kultury i Sportu, które organizuje festiwale, wystawy malarskie, wyjazdy na koncerty, gry uliczne. Przy centrum kultury działa chór „Lira”, natomiast przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej działa Klub Seniora, w którym odbywają się spotkania, warsztaty kulinarne i rękodzieła. W zakresie kultury działalność prowadzi także Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonowie Pomorskim wraz z filią w Mileszewach. W miejscowościach wiejskich życie kulturalne toczy się wokół świetlic środowiskowych i świetlic wiejskich. Te instytucje są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych, np. dożynki, dni gminy, okolicznościowe festyny itp.

W zakresie infrastruktury sportowej do największych obiektów należy Stadion przy ulicy Słonecznej w Jabłonowie Pomorskim, który powstał w 2007 r. Posiada sześciotorową bieżnię okólną wraz z boiskiem trawiastym. Do dyspozycji są także rozbiegi do skoków w dal i wzwyż oraz materac. Jest także koło rzutowe. Przy bieżni znajdują się trybuny na 1500 miejsc (835 miejsc siedzących). Na stadionie odbywają się mityngi o różnym zasięgu, mające na celu popularyzację sportu. Do najważniejszych organizacji sportowych należą LKS Naprzód Jabłonowo, który powstał w 1933 r.

Infrastruktura sportowa na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie wymaga modernizacji. Remontu wymaga stadion przy ul. Słonecznej oraz przy ul. Urzędowej w Jabłonowie Pomorskim. Niezbędna jest też budowa sali sportowej oraz boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej w Jabłonowie Pomorskim. Poza tym w miejscowościach wiejskich: Lembarg, Mileszewy, Budziszewo, Buk Pomorski, Buk Góralski, Szczepanki i Górale brakuje boisk sportowych umożliwiający rozwój fizyczny dzieci i młodzieży.

Sfera gospodarcza

Korzystne warunki glebowe, dobre warunki wodne i klimatyczne sprawiają, że gospodarka rolna gminy jest ciągle jej dominującą gałęzią. W dalszym ciągu w strukturze własności dominują gospodarstwa indywidualne o zróżnicowanym obszarze i potencjale rozwojowym.

Umiarkowany klimat i łagodna rzeźba terenu sprzyjają zarówno uprawom roślinnym, jak i hodowli zwierząt. W uprawach polowych dominują zboża. W produkcji zwierzęcej przeważa hodowla trzody chlewnej, dzięki temu gmina odrywa duże znaczenie w produkcji żywności na terenie województwa. Ze względu na dobry stan środowiska, obszar ma predyspozycje do rozwoju rolnictwa, w tym produkcji żywności ekologicznej. Przemawia również za tym dobry stan środowiska przyrodniczego na terenie powiatu. Ze względu na brak dużych przedsiębiorstw przemysłowych powietrze na terenie powiatu ma niską zawartość pyłów i gazów.

Według danych za 2015 r. w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie działały ogółem 603 podmioty gospodarcze. Przeważająca większość firm - 581 to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników. Zauważalnym zjawiskiem jest spadek liczby małych przedsiębiorstw zatrudniających od 50-249 osób, w 2010 – 6 szt., w 2015 r. – 4 szt. Na terenie gminy nie ma dużych przedsiębiorstw.

Poziom przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2015 r. wynosił 8,2 i był niższy niż w powiecie brodnickim (9,1) i województwie kujawsko-pomorskim (10,8). Dynamika liczby podmiotów gospodarczych w okresie minionych 10 lat wskazuje na niewielki wzrost, liczba firm wzrosła o 15% (z 524 firm w 2005 r. do 603 firm w 2015 r.). Rolniczy charakter gminy powoduje, że na obszarze gminy nie funkcjonuje wiele podmiotów prowadzących działalność pozarolniczą. Dominują przedsiębiorstwa usługowe działające w branży transportowej, budowlanej i remontowej. Formą prowadzonej działalności są najczęściej małe warsztaty i obiekty drobnej wytwórczości. Dużo jest również podmiotów prowadzących działalność handlową.

Do największych przedsiębiorstw na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie należą: AGROCOMEX - przetwórstwo mleka, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo Usługowe „BO-RO” WILARY – mleczarnia.

Sfera środowiskowa

Obszar Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie znajduje się na pograniczu dwóch mezoregionów fizyczno-geograficznych: Pojezierza Chełmińskiego (zachodnia część gminy) i Pojezierza Brodnickiego (wschodnia część gminy). Pod względem przyrodniczym cały obszar gminy znajduje się w granicach „Zielonych Płuc Polski” – obszaru, w którym przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju z uwagi na walory i potrzeby ochrony środowiska. Wschodnia część obszaru gminy znajduje się w granicach Brodnickiego Parku Krajobrazowego, do którego przylegają obszary chronionego krajobrazu „Obszar Doliny Osy i Gardęgi” i „Obszar doliny Drwęcy”. Główną osią hydrograficzną obszaru jest rzeka Lutryna. Na terenie gminy znajduje się środkowy odcinek rzeki od jej wypływu z Jeziora Wądryńskiego do wsi Szczepanki.

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi (łądowo-leśny) o powierzchni 16 355 ha obejmujący gminy: Gruta, Rogoźno, Łasin, Świecie n. Osą, Jabłonowo Pomorskie, Powiat brodnicki, Powiat grudziądzki. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi rozciąga się on z zachodu na wschód na powierzchni ok. 30 km. Poza strefą krawędziową dolin: Osy i Gardęgi obszar obejmuje dodatkowo kompleks wokół nadleśnictwa Jamy, gdzie przechodzi w obręb województwa oraz teren wokół jeziora Płowęż, gdzie łączy się z obszarem Brodnickiego Parku Krajobrazowego. Tereny chronione są ze względu na wyróżniające się krajobrazy o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb człowieka związanych z turystyką i wypoczynkiem.

Gmina Jabłonowo Pomorskie leży także w granicach Brodnickiego Parku Krajobrazowego. W części położonej w województwie kujawsko-pomorskim - park utworzony został dla ochrony części obszaru Pojezierza Brodnickiego ze względu na występujące rzadkie i chronione gatunki grzybów, roślin i zwierząt oraz siedliska gatunków ptaków chronionych, a także dla ochrony historycznych śladów kultury materialnej regionu dla ich zachowania i popularyzacji walorów przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych regionu. W części położonej w województwie warmińsko-mazurskim: szczególnym celem ochrony Parku jest ochrona występujących rzadkich i chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt oraz siedlisk gatunków ptaków chronionych, a także dla ochrony śladów kultury materialnej regionu i popularyzacja walorów przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych regionu.

Ponadto część obszaru gminy znajduje się w granicach obszaru NATURA 2000 – Ostoja Brodnicka. Obszar obejmuje silnie zróżnicowane tereny krajobrazu młodoglacjalnego z licznymi jeziorami i torfowiskami oraz nielicznymi rzekami. Teren w znacznym stopniu jest pokryty lasami. Obszar Ostoi Brodnickiej jest ważny z punktu widzenia ochrony bioróżnorodności. Łącznie zidentyfikowano tu 17 typów siedlisk przyrodniczych. Są tu dobrze zachowane ekosystemy wodne i bagienne, z licznymi i różnorodnymi zbiorowiskami roślinności wodnej, szuwarowej i torfowiskowej.

Malownicze położenie gminy na terenie pojezierza brodnickiego, atrakcyjna tkanka kulturowa, zabytki, stosunkowo duże kompleksy leśne, występowanie atrakcyjnych turystycznie jezior stwarza gminie szansę na rozwijanie sfery usług turystycznych. Przez teren gminy prowadzą jedynie dwa szlaki turystyczne: czerwony – Brodnica - Jabłonowo Pom. - Łasin - 5 km, zielony - Radzyń Chełm.- Ostrowite – 32km. Choć liczba osób wypoczywających na terenie gminy systematycznie rośnie konieczne są niezbędne inwestycje w ścieżki rowerowe i piesze, obiekty noclegowe i gastronomiczne oraz promocję gminy.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Struktura przestrzenna sieci drogowej Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest dobrze rozwinięta. Sieć drogową tworzą: drogi wojewódzkie (12 km), powiatowe (53 km) i gminne (152 km). Najważniejszym elementem tej sieci jest droga wojewódzka nr 543 łącząca Paparzyn – Szabda. Układ komunikacyjny gminy uzupełniony jest przez infrastrukturę kolejową. Przez teren Miasta i Gminy przebiegają następujące linie kolejowe:

- nr 353 Poznań – Toruń – Jabłonowo Pomorskie – Iława,
- nr 208 Działdowo – Brodnica – Jabłonowo Pomorskie – Grudziądz – Tuchola.

Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie istnieje potrzeba budowy ścieżek rowerowych przy głównych ciągach komunikacyjnych ze względu na poprawę bezpieczeństwa użytkowników dróg oraz udostępnienie terenów atrakcyjnych turystycznie.

Potrzeby w zakresie dróg gminnych dotyczą przede wszystkim dalszej sukcesywnej modernizacji nawierzchni dróg, powierzchniowego utwardzania i wyrównywania nawierzchni, poszerzania jezdni i utwardzania poboczy oraz budowy chodników. Na terenach wiejskich powiatu istotnym problemem jest niedostateczna ilość chodników w centrach miejscowości, zarówno wzdłuż dróg gminnych, powiatowych jak i wojewódzkich. Niezbędna jest także interwencja w zakresie infrastruktury oświetlenia drogowego. Niezmodernizowana i przestarzała infrastruktura generuje bardzo wysokie koszty utrzymania oświetlenia drogowego. Konieczna jest kompleksowa modernizacja połączona z wymianą źródeł światła na oświetlenie energooszczędne.

Gmina jest w większości zwodociągowana – 93,3% mieszkańców korzysta z sieci. Przy czym prawie wszyscy mieszkańcy miasta korzystają z wodociągu (98,8%), zaś na obszarach wiejskich tylko 89,3% ludności. Słabiej rozwinięta jest sieć kanalizacyjna (korzysta z niej jedynie 60,5% ogółu ludności). Sytuacja w mieście jest znacznie lepsza – tutaj dostęp do kanalizacji ma 97,7% mieszkańców, podczas, gdy na wsi tylko 33,4%. Modernizacji wymaga oczyszczalnia ścieków w Jabłonowie Pomorskim. Obecnie gmina posiada prasę do odwadniania osadów z 1998 roku, której stan techniczny oraz wydajność nie zabezpiecza potrzeb oczyszczalni obsługującej kilka miejscowości z terenu Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

W zakresie infrastruktury teleinformatycznej słabą stroną gminy jest niedostateczna przepustowość sieci internetowej. Dla wielu mieszkańców Internet mobilny jest jedyną możliwą opcją dostępu do sieci. Internet szerokopasmowy dostępny jest w ograniczonym zakresie. Na terenie gminy szczególnie zagrożone wykluczeniem cyfrowym są obszary zlokalizowane w północno-zachodniej części.

Podsumowanie diagnozy

Jednym z głównych problemów Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest niska dostępność i jakość systemu komunikacyjnego. Podstawowym niedostatkiem w tym zakresie jest niska jakość dróg na terenie gminy, w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie zauważalna jest wyraźna dysproporcja w ich jakości w porównaniu do obszaru miejskiego gminy. Na obszarach wiejskich gminy większość dróg jest nieutwardzona i ma charakter gruntowy. W złym stanie jest także infrastruktura towarzysząca dróg w zakresie chodników, miejsc parkingowych oraz oświetlenia. Brakuje miejsc parkingowych, głównie na terenie Jabłonowa Pomorskiego, stanowiącego główny ośrodek administracyjny, gospodarczy i kulturalny

gminy. Mieszkańcy wskazywali jako problem brak m.in. parkingu przy Centrum Kultury i Sportu oraz zbyt mało miejsc parkingowych przy ul. Głównej.

Kolejnym problemem jest niski stopień rozwoju infrastruktury technicznej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Sytuacja ta wynika m.in. z niskiej dostępności systemu kanalizacji sanitarnej. Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2013 r. wyniósł 56,5% i był porównywalny ze średnią dla powiatu (56,5%). Dostęp do kanalizacji na obszarach wiejskich gminy ma jedynie 32,5% mieszkańców, w mieście wskaźnik ten wynosi 89,5%. Istnieją znaczące dysproporcje w zakresie dostępu do kanalizacji sanitarnej pomiędzy obszarami miejskimi a obszarami wiejskimi Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Niewystarczający stopień skanalizowania gminy w połączeniu z zastosowaniem na szeroka skalę zbiorników bezodpływowych, stanowią również istotny problem środowiskowy na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Uciążliwe jest także niewystarczające oświetlenie dróg publicznych i ulic, przystanków, miejsc zamieszkania i budynków użyteczności publicznej. Wpływa to negatywnie na poczucie bezpieczeństwa na terenie gminy. Poziom bezpieczeństwa dodatkowo obniża niewystarczająco rozwinięta infrastruktura towarzysząca w zakresie ciągów pieszych. Dodatkowo na bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego wpływa brak ścieżek rowerowych izolujących ruch rowerowy od samochodowego.

Ważnym problemem zdiagnozowanym na obszarze Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest ponadto niska jakość infrastruktury budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych, których duża część charakteryzuje się wysokim stopniem wyeksploatowania. Bieżące remonty nie zapewniają poprawy sytuacji, a jedynie wiążą się z wysokimi kosztami. W celu poprawy sytuacji konieczne jest przeprowadzenie kompleksowych prac modernizacyjnych i termomodernizacyjnych połączonych z zakupem nowego wyposażenia. Dotyczy to m.in. placówek kulturalnych, placówek oświatowych i administracyjnych.

Zgłaszanym problemem była także niedostateczna liczba mieszkań socjalnych i komunalnych na terenie gminy. Pomimo wzrostu liczby mieszkań socjalnych w gminie (w 2009 roku gmina dysponowała 7 mieszkaniami socjalnymi, w roku 2013 już 14) liczba mieszkań socjalnych oraz mieszkań chronionych nadal nie zaspokaja potrzeb mieszkańców w tym zakresie. Ponadto, należy zwrócić uwagę na stan techniczny istniejących mieszkań komunalnych. Bieżące remonty nie poprawiają w istotnym stopniu jakości infrastruktury mieszkań komunalnych w gminie.

Zanieczyszczenie środowiska naturalnego w gminie jest również w dużym stopniu uwarunkowane niewystarczająco rozwiniętą gospodarką niskoemisyjną. Na terenie gminy wykorzystywane są na szeroką skalę przestarzałe rozwiązania technologiczne w zakresie efektywności energetycznej budynków. Duża część budynków nie spełnia wymogów w zakresie izolacyjności termicznej przegród budowlanych, co wiąże się ze zwiększonym zużyciem paliwa opałowego, i w efekcie natężoną emisją zanieczyszczeń, w tym przede

wszystkim dwutlenku węgla, do powietrza atmosferycznego. W zaopatrzeniu w ciepło budynków, zarówno budynków użyteczności publicznej, jak i budynków mieszkalnych, dominuje ciągle energia uzyskiwana ze spalania paliw stałych. Odnotowuje się również niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W zakresie ochrony środowiska naturalnego istotnym problemem jest także składowanie, segregacja i usuwanie odpadów zawierających azbest.

Kluczowym problemem zidentyfikowanym w sferze gospodarczej jest **niski poziom rozwoju gospodarczego**. Związane jest to z niedostateczną różnorodnością gospodarczą charakteryzującą się dominacją rolnictwa i niską atrakcyjnością inwestycyjną gminy.

Gospodarka gminy jest oparta w głównej mierze o rolnictwo, stąd też jakość rolnictwa w dużej mierze warunkuje stan gospodarki w gminie. Zidentyfikowanym problemem jest w tym przypadku niska efektywność sektora: rolniczego i rolno-spożywczego. Ma to swoje źródła m.in. w słabej organizacji sektora rolnego, która wyraża się m.in. w niskim poziomie rozwoju struktur grup producenckich oraz małej aktywności rolników w zakresie konsolidacji środowiska rolniczego. Kwestią newralgiczną jest niewystarczająco rozwinięty rynek zbytu. Władze gminy mają ograniczony wpływ na kształtowanie rynków zbytu, niemniej jednak dysponują możliwościami w zakresie inicjowania współpracy pomiędzy lokalnymi przetwórcami w celu poprawy ich pozycji na rynku zbytu oraz pomiędzy przetwórcami a organizacjami skupu. Widoczny jest niewystarczający stopień inicjowania działalności pozarolniczej, co jest problemem najbardziej dotkliwym w przypadku gospodarstw małych charakteryzujących się niskim poziomem dochodowości. Jednocześnie zauważa się istotne braki w systemie wsparcia rolników w zakresie przebranżowienia, czego potwierdzeniem jest niewystarczająca oferta szkoleniowa dla rolników oraz brak zachęt finansowych na inicjowanie działań pozarolniczych.

Kwestię problematyczną stanowi także niedostosowanie systemu kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy. Wykształcenie mieszkańców gminy jest niedostosowane do potrzeb pracodawców, o czym świadczy przeprowadzany przez Powiatowy Urząd Pracy w Brodnicy monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Problemem często zauważanym i sygnalizowanym przez przedsiębiorców z terenu gminy są niskie kwalifikacje osób bezrobotnych, w tym przede wszystkim ich wykształcenie. Potwierdzeniem powyższego są statystyki wskazujące na fakt, że największą liczbę osób bezrobotnych na terenie gminy stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej. Na terenie gminy obserwuje się niski poziom umiejętności pracowniczych, który często jest połączony z biernością mieszkańców, objawiającą się niechęcią do podejmowania pracy.

Niekorzystne warunki do rozwoju przedsiębiorczości w gminie Jabłonowo Pomorskie są uwarunkowane niską atrakcyjnością inwestycyjną gminy. Wyraźne niedostatki dostrzega się w przypadku dostępności odpowiednio uzbrojonych terenów inwestycyjnych. Problemem jest przede wszystkim ograniczona oferta sprzedaży i dzierżawy nieruchomości dla inwestorów.

Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie dysponuje korzystnymi warunkami do rozwoju turystyki ze względu na bogactwo zasobów przyrodniczych oraz liczne zlokalizowane na terenie gminy obiekty zabytkowe. Potencjał ten nie jest w pełni wykorzystywany, co przekłada się na niski udział turystyki w gospodarce lokalnej. Zidentyfikowane problemy hamujące rozwój sektora turystycznego w gminie w szerokim zakresie dotyczą jakości i dostępności infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej. Ograniczona dostępność infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej na terenie gminy jest również powodowana brakiem ścieżek rowerowych, które zapewniają sprawną komunikację pomiędzy obszarami cennymi przyrodniczo i obiektami zabytkowymi. Powyższe stanowi znaczącą barierę w rozwoju turystyki aktywnej w gminie. Na terenie gminy obserwowany jest dosyć wyraźny niedorozwój sektora usług turystycznych i okołoturystycznych. Ma to swoje odzwierciedlenie w niskiej dostępności bazy noclegowej i gastronomicznej.

Brak też promocji i upowszechniania oferty turystycznej gminy, która w opinii mieszkańców, nie jest wystarczająco promowana. Promocję oferty turystycznej gminy w dużym stopniu utrudnia niewystarczająca inwentaryzacja zasobów turystycznych, tj. zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego i bazy usług turystycznych. Kolejnym problemem jest nieefektywne wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych na potrzeby promocji gminy.

Głównym problemem sfery społecznej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie jest niska jakość życia mieszkańców, wynikająca z niskiej aktywności społeczno-gospodarcza mieszkańców, niedostatecznej oferty usług społecznych i niskiej jakości oferty w zakresie spędzania wolnego czasu.

Niska aktywność społeczno-gospodarcza mieszkańców gminy przejawia się przede wszystkim wysokim poziomem bezrobocia, którego stopa osiąga jeden z najwyższych poziomów wśród wszystkich gmin zlokalizowanych na terenie powiatu brodnickiego (udział osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym wynosi 12,1%). Tak wysokie bezrobocie jest następstwem procesów restrukturyzacji związanych z likwidacją PGR-ów, których skutkiem było ograniczenie miejsc pracy. Gospodarka gminy ma znamiona typowej gospodarki peryferyjnej, charakteryzuje się nienowoczesną strukturą (duży udział sektorów tradycyjnych – przede wszystkim rolnictwo, handel i budownictwo) przy niewielkim udziale najnowszych technologii. Poza swoim wymiarem ekonomicznym bezrobocie (zwłaszcza długotrwałe) wywiera ujemne skutki społeczne. Bezrobocie rodzi negatywne reakcje emocjonalne, problemy zdrowotne, pesymizm i rezygnację. Niepokojąca jest coraz częściej obserwowana i zwiększająca swój zasięg bierność mieszkańców gminy w podejmowaniu pracy. W przypadku części osób bezrobotnych zauważa się tendencję do świadomego utrzymywania statusu osoby bezrobotnej, w celu utrzymywania świadczeń z pomocy społecznej. Duża grupa osób bezrobotnych podejmuje się dorywczych zajęć. Znaczący udział w grupie bezrobotnych mają również ludzie młodzi, których znaczna część jest na utrzymaniu rodziny. Jabłonowo Pomorskie charakteryzuje się niskim poziomem przedsiębiorczości mieszkańców. Związane jest to m.in. z rolniczym charakterem gminy, większość mieszkańców trudni się rolnictwem.

Przekłada się on na niższą aktywność ludności w zakładaniu własnej działalności gospodarczej. Jednocześnie zidentyfikowanym problemem jest niewystarczający stopień wsparcia, w szczególności słabo rozbudowany system szkoleń dla osób chcących założyć działalność gospodarczą.

Kolejnym problemem jest niedostateczne wsparcie instytucjonalne osób starszych i niepełnosprawnych. Istnieje zapotrzebowanie na działania i projekty systemowe przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, jak również szeroko rozumiane poradnictwo rodzinne. Wiele z projektów było realizowanych w ramach perspektywy unijnej 2007-2013, aktualnie podkreśla się potrzebę prowadzenie działań aktywizacyjno-szkoleniowych z wykorzystaniem stażu zawodowego w lokalnych firmach dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwale korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem zapotrzebowania na zawody deficytowe na lokalnym rynku pracy. Istotne jest, aby na terenie gminy podejmować działania w celu poprawy kondycji fizycznej oraz intelektualnej osób niepełnosprawnych poprzez dostosowaną do ich możliwości edukację oraz zajęcia rehabilitacyjno-usprawniające. Priorytetem jest likwidacja barier architektonicznych, technicznych oraz barier w komunikowaniu się oraz stwarzanie warunków do pełnego uczestnictwa zarówno w edukacji jak i w życiu społecznym.

Często zgłaszanym problemem był ograniczony dostęp do odpowiedniej liczby lekarzy specjalistów. Jednocześnie zauważa się zdecydowanie gorszą sytuację na terenach wiejskich, gdzie problem pogłębia niewystarczająca dostępność komunikacyjna do ośrodków, w których zlokalizowane są placówki ochrony zdrowia.

Problemem występującym na terenie gminy jest niewystarczające wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Braki w tym zakresie dostrzega się w przypadku dostępności pomocy społecznej w formie poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego skierowanego do dzieci, młodzieży i osób dorosłych w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych, wychowawczych i zawodowych. Na terenie gminy dostrzega się wyraźny deficyt w zakresie dostępu do opieki żłobkowej. Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden żłobek. Mniejsze zapotrzebowanie mieszkańców obszarów wiejskich usługami żłobkowymi wynika zapewne z tego, że rolniczy charakter wielu gospodarstw domowych pozwala na to, iż opiekę nad dzieckiem sprawują członkowie rodziny. Potrzeby w tym względzie jednakże, choć nie zasadnicze, obejmują wprowadzenie tej formy wsparcia opieki nad dzieckiem, gdyż brak możliwości postania dzieci do żłobków oznacza ograniczenie możliwości podjęcia pracy zawodowej przez kobiety. Istotnym problemem jest także niedostateczne upowszechnienie edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich gminy, gdzie jedynie 16,2% dzieci w wieku 3-6 lat objęta jest wychowaniem przedszkolnym. Jednym z celów rozwoju edukacji przedszkolnej powinno być zatem jej upowszechnianie oraz podniesienie świadomości rodziców na temat korzyści płynących dla dziecka z jego uczęszczania do przedszkola. W celu poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych przedszkola zgłaszają potrzeby dotyczące przede wszystkim modernizacji infrastruktury i wyposażenia, zapewnienia dodatkowych kierunkowych zajęć oraz podnoszenia kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedszkolnych.

Istotnym problemem z zakresu sfery społecznej jest brak zapewnienia przez gminę atrakcyjnej oferty kulturalnej i rekreacyjnej. Brakuje miejsc do krótkiego odpoczynku oraz brak zagospodarowania rynku w Jabłonowie Pomorskim. Oferta kulturalno-rozrywkowa na terenie gminy jest niedostateczna. Do nielicznych należą wydarzenia plenerowe lub w przestrzeni miasta. Dużo jest działań mających charakter rutynowy, związany z codzienną działalnością organizujących je placówek. Stosunkowo słabo rozwinięta jest baza ogólnodostępnych obiektów sportowych. W szczególności dotyczy to obszarów wiejskich, gdzie występują wyraźne deficyty w zakresie wyposażenia w boiska sportowe szkół wiejskich oraz wsi, w których nie są zlokalizowane szkoły. Brak ogólnodostępnych obiektów sportowych na obszarach wiejskich gminy nie zapewnia dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do spędzania wolnego czasu.

Rozdział 3. Obszar zdegradowany gminy

I. Obszar zdegradowany gminy

Obszarem zdegradowanym w gminie jest ten obszar, na którym zidentyfikowano występowanie stanu kryzysowego (czyli koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej). Skalę tych negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do średniej wartości dla całej gminy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic.

Obszar zdegradowany w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” został wyznaczony odrębnie dla miasta Jabłonowo Pomorskie i dla części wiejskiej Gminy. Analiza wskaźnikowa poszczególnych sołectw i jednostek struktury przestrzeni miejskiej w mieście została przeprowadzona w oparciu o kryteria wskazane w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych”, stworzone na potrzeby zdiagnozowania występujących na tym obszarze problemów.

3.1. Obszar zdegradowany – miasto

Dla potrzeb delimitacji obszaru zdegradowanego w części miejskiej gminy, miasto Jabłonowo Pomorskie zostało podzielone na jednostki struktury przestrzeni miejskiej (zwane dalej jednostkami). W oparciu o występujące zróżnicowania w przestrzeni społeczno-gospodarczej, całe miasto zostało podzielone na 7 jednostek. Podział na jednostki strukturalne (liczba i wielkość jednostek strukturalnych) w sposób możliwie trafny odzwierciedla znane i powszechnie dostrzegane zróżnicowania w przestrzeni społeczno-gospodarczej miasta. W oparciu o występujące zróżnicowania w przestrzeni społeczno-gospodarczej, całe miasto zostało podzielone na 7 jednostek:

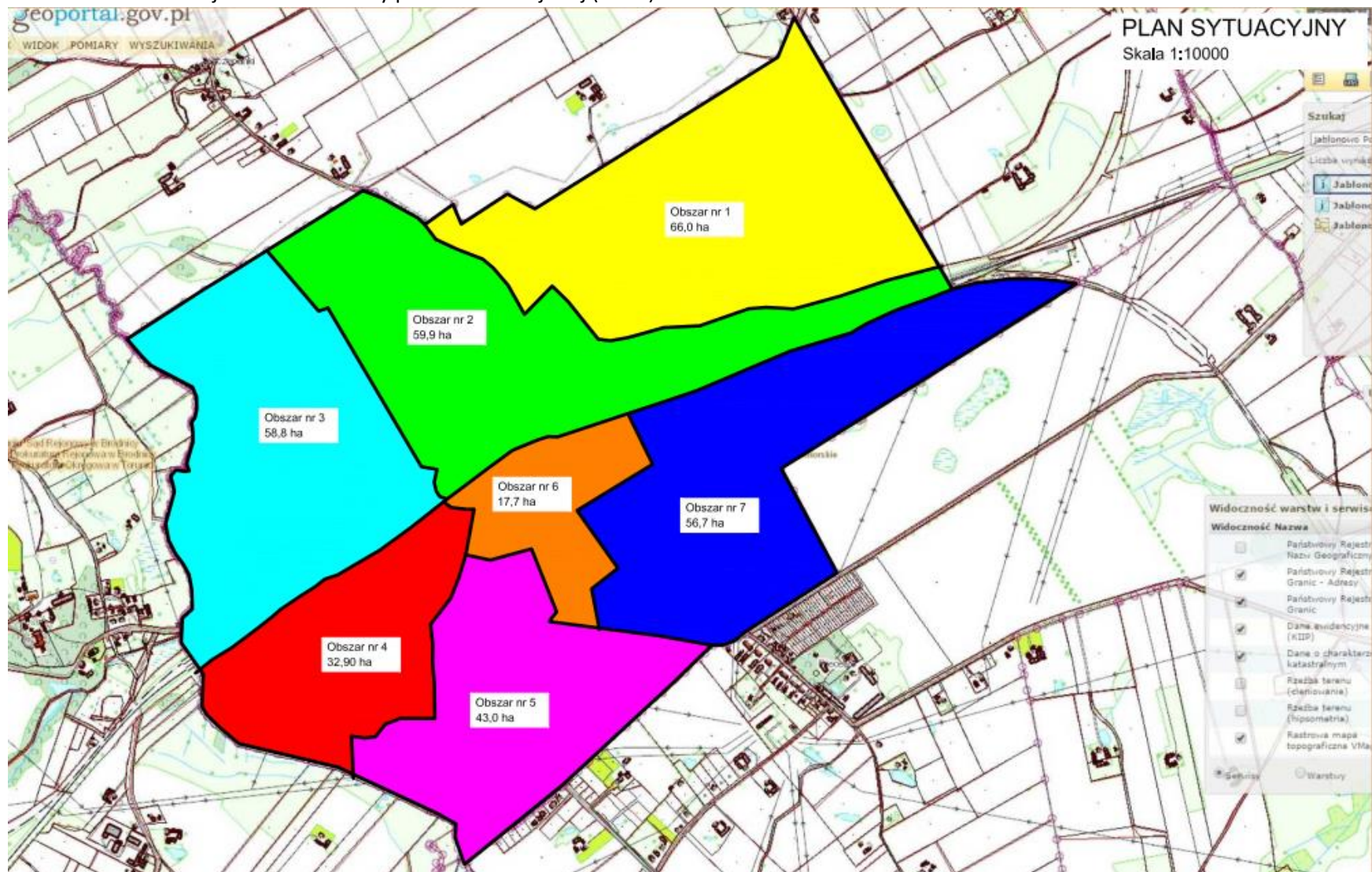
Tabela 1. Jednostki przestrzenne struktury miejskiej – miasta Jabłonowo Pomorskie.

Oznaczenie obszaru	Ulice wchodzące w skład obszaru
JSPM 1	Ul. Kościuszki, Stara i Szczepańska
JSPM 2	Ul. Szkolna, Kościelna, Mostowa, Wesoła i część Wiejskiej nr 1 i 2
JSPM 3	ul. Wiejska (pozostałe numery), Ogrodowa, Przemysłowa;
JSPM 4	ul. Dorzeczna, Wigury, Żwirki, Grudziądzka (nr18,19,20, 21, 21a, 21b,22,23, 24, 24a, 25, 25a, 26, 27, 28,5,5a,5b,6,6a,) Główna część (nr 19,20,20a, 21,21a,22,23,24,25,26,28)
JSPM 5	ul. Różana, Fiołkowa, Wrzosowa, Rzemieśnicza, Wojska Polskiego, Kopernika, Boh. Westerplatte, Krótka, Chopina, Bołtucia, Polna, Prosta, okrężna, Grudziądzka nr 1,2,3,4,5,6,7,8,9, 30,31,32,33,34,35,36,37,38,,39,40,41,), Główna (nr 31,29a,19,18,17,16, 15,14,13), Urzędowa (nr 4, 5, 6, 7, 7a, 8, 8a,9, 9a,10)
JSPM 6	ul. Główna (od nr 1do 11 oraz 19,29a,31), Wąska, Hallera, Rynek, Kolejowa (nr od 1 do 17) Lipowa (od nr 1 do 2b), Słoneczna, Gen. Sikorskiego (nr 10,14,15,16), Urzędowa (nr 1,2,3,13,14)
JSPM 7	ul. Nowy Rynek, Lipowa (od nr 3 wzwyż), Kolejowa (nr 18,19,20,21,22), Gen. Sikorskiego (nr 1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12, 12a, 12b,13)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMIG Jabłonowo Pomorskie

Mapa 1. Podział miasta na jednostki struktury przestrzeni miejskiej (JSPM).

Źródło: UMiG w Jabłonie Pomorskim.

Żadna z tak wyznaczonych jednostek nie zajmuje więcej niż 20% powierzchni Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie i nie koncentruje więcej niż 30% jej mieszkańców. Ponadto dokonany podział umożliwia pozyskanie wiarygodnych danych, zarówno na potrzeby delimitacji, jak i późniejszego monitoringu wdrażania programu rewitalizacji. Suma powierzchni wydzielonych jednostek jest równa powierzchni całego miasta.

Tabela 2. Charakterystyka JSPM.

Jednostka	Powierzchnia (ha)	% powierzchni gminy	Ludność	% ludności
JSPM 1	66,0	0,49%	298	3,2%
JSPM 2	59,9	0,44%	416	4,5%
JSPM 3	58,8	0,44%	134	1,4%
JSPM 4	32,9	0,24%	470	5,1%
JSPM 5	43,0	0,32%	1083	11,7%
JSPM 6	17,7	0,13%	807	8,7%
JSPM 7	56,7	0,42%	597	6,4%
Miasto Jabłonowo Pomorskie	335,0	2,49%	3805	41,1%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	13476,8	100,00%	9266	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Wyznaczone jednostki strukturalne zostały poddane diagnozie celem identyfikacji stanu kryzysowego. Do analizy wybrano **4 wskaźniki**. Wszystkie jednostki zostały zbadane przy pomocy tych samych kryteriów. Wyniki przeprowadzonych analiz zawarto w tabelach poniżej:

Wskaźnik nr 1 – reprezentujący sferę społeczną: udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 3. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze miasta Jabłonowo Pomorskie.

Oznaczenie obszaru	Liczba mieszkańców ogółem	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze [%]
JSPM 1	298	37	12,4%
JSPM 2	416	86	20,7%
JSPM 3	134	20	14,9%
JSPM 4	470	80	17,0%
JSPM 5	1083	194	17,9%
JSPM 6	807	142	17,6%
JSPM 7	597	75	12,6%
Wskaźnik sumaryczny dla miasta	3805	634	16,7%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	<u>9266</u>	<u>1474</u>	<u>15,9%</u>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Tabela 4. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze miasta Jabłonowo Pomorskie

Wskaźnik nr 2 – reprezentujący sferę społeczną: udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na danym obszarze

Oznaczenie obszaru	Liczba mieszkańców ogółem	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na danym obszarze
JSPM 1	298	47	15,8%
JSPM 2	416	42	10,1%
JSPM 3	134	4	3,0%
JSPM 4	470	31	6,6%
JSPM 5	1083	76	7,0%
JSPM 6	807	117	14,5%
JSPM 7	597	43	7,2%
Miasto Jabłonowo Pomorskie	3805	360	9,5%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	9266	985	10,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Wskaźnik nr 3 – reprezentujący sferę społeczną: udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym

Problemy rynku pracy.

Jednostka	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym
JSPM 1	18	188	9,6%
JSPM 2	22	228	9,7%
JSPM 3	4	87	4,60%
JSPM 4	27	302	8,94%
JSPM 5	30	691	4,34%
JSPM 6	50	512	9,77%
JSPM 7	38	387	9,82%
Miasto Jabłonowo Pomorskie	189	2395	9,57%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	<u>473</u>	<u>5797</u>	8,16%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Wskaźnik nr 4 –

Reprezentujący sferę przestrzenno-funkcjonalną: Udział ogólnodostępnych niezmodernizowanych terenów rekreacyjnych w powierzchni ogólnej danego obszaru

Jednostka	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [m ²]	Ogólnodostępne, niezmodernizowane tereny rekreacyjne [m ²]	Udział ogólnodostępnych niezmodernizowanych terenów rekreacyjnych w powierzchni ogółem danej jednostki (%)
JSPM 1	66,0	660000	0	0,00%
JSPM 2	59,9	599000	280	0,05%
JSPM 3	58,8	588000	0	0,00%
JSPM 4	32,9	329000	0	0,00%
JSPM 5	43,0	430000	0	0,00%
JSPM 6	17,7	177000	22150	12,51%
JSPM 7	56,7	567000	3440	0,61%
Miasto Jabłonowo Pomorskie	335,0	3350000	25870	0,77%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	13476,8	134768000	29080	0,02%

Źródło: opracowanie własne.

Na terenie **Obszar 6** odnotowano występowanie 3 problemy ze sfery społecznej oraz 1 problem ze sfery pozaspołecznej tj. sfery przestrzenno-funkcjonalnej. Nasilenie problemów na obszarze nr 6 jest najsilniejsze, ponadto występuje tam najwięcej zdiagnozowanych problemów, dlatego też poddany rewitalizacji zostanie obszar nr 6. Zdiagnozowane wskaźniki to

Sfera społeczne:

- Zaawansowany proces starzenia się społeczeństwa,
- Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej,
- Duża liczba osób bezrobotnych,

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

- Wysoki udział ogólnodostępnych niezmodernizowanych terenów rekreacyjnych w powierzchni ogólnej danego obszaru

Tabela 5. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej i przestrzenno-funkcjonalnej w jednostkach strukturalnych.

Cechy szczególne obszaru	Problem	Wskaźnik	Obszar 1	Obszar 2	Obszar 3	Obszar 4	Obszar 5	Obszar 6	Obszar 7	Miasto i Gmina Jabłono wo Pomorskie
Sfera społeczna										
Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Starzejące się społeczeństwo	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	12,4%	20,7%	14,9%	17,0%	17,9%	17,6%	12,6%	15,9%
Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Wysoki poziom korzystania z pomocy społ.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	15,8%	10,1%	3,0%	6,6%	7,0%	14,5%	7,2%	10,6%
Problemy rynku pracy	Duża liczba osób bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	9,6%	9,7%	4,6%	8,9%	4,3%	9,8%	9,8%	8,16%
Sfera przestrzenno-funkcjonalna										
Sposób użytkowania terenu	Niedostateczna powierzchnia niezmodernizowanych obszarów rekreacji, które są otwarte i ogólnodostępne dla mieszkańców	Udział ogólnodostępnych niezmodernizowanych terenów rekreacyjnych w powierzchni ogólnej danego obszaru	0,00%	0,05%	0,00%	0,00%	0,00%	12,51%	0,61%	0,02%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UMiG w Jabłonowie Pomorskim.

3.2. Obszar zdegradowany – obszar wiejski

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarze wiejskim Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie nastąpiła poprzez zbadanie wszystkich sołectw pod kątem występowania stanu kryzysowego wg wskaźników.

Sołectwo	Liczba mieszkańców	% ludności gminy	Powierzchnia sołectwa [ha]	% powierzchni gminy
Adamowo	128	1,38%	503,5	3,74%
Budziszewo	172	1,86%	529,7	3,93%
Buk Góralski	281	3,03%	697,4	5,17%
Buk Pomorski	286	3,09%	788,5	5,85%
Bukowiec	270	2,91%	1 181,5	8,77%
Gorzechówko	132	1,42%	445,8	3,31%
Górale	411	4,44%	1 438,1	10,67%
Jabłonowo-Zamek	431	4,65%	615,7	4,57%
Jaguszewice	197	2,13%	334,5	2,48%
Kamień	228	2,46%	638,6	4,74%
Konojady	634	6,84%	1 533,1	11,38%
Lembarg	817	8,82%	1 649,1	12,24%
Nowa Wieś	292	3,15%	790,0	5,86%
Piecewo	424	4,58%	353,6	2,62%
Płowęż	379	4,09%	979,3	7,27%
Szczepanki	379	4,09%	663,4	4,92%
Obszar wiejski Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	5 461	58,94%	13 141,8	97,51%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	9 266	100,00%	13 476,8	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMIG Jabłonowo Pomorskie

Wyznaczone jednostki strukturalne (sołectwa) zostały poddane diagnozie celem identyfikacji stanu kryzysowego. Do analizy wybrano **4 wskaźniki** (3 reprezentujące sferę społeczną oraz 1 ze sfery gospodarczej).

Wskaźnik nr 1 – reprezentujący sferę społeczną: udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 6. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze wiejskim Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Jednostka	Ludność ogółem	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Adamowo	128	15	11,72%
Budziszewo	172	21	12,21%
Buk Góralski	281	43	15,30%
Buk Pomorski	286	31	10,84%
Bukowiec	270	41	15,19%
Gorzechówko	132	19	14,39%
Górale	411	64	15,57%
Jabłonowo-Zamek	431	73	16,94%
Jaguszewice	197	34	17,26%
Kamień	228	25	10,96%
Konojady	634	95	14,98%
Lembarg	817	133	16,28%
Nowa Wieś	292	50	17,12%
Pieczewo	424	83	19,58%
Płowęż	379	51	13,46%
Szczepanki	379	62	16,36%
Obszar wiejski Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	5 461	840	15,38%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	9 266	1 474	15,91%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Wskaźnik nr 2 – reprezentujący sferę społeczną: udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na danym obszarze

Tabela 7. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze wiejskim Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Jednostka	Ludność ogółem	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Adamowo	128	36	28,1%
Budziszewo	172	6	3,5%
Buk Góralski	281	29	10,3%
Buk Pomorski	286	22	7,7%
Bukowiec	270	22	8,1%
Gorzechówko	132	22	16,7%
Górale	411	47	11,4%
Jabłonowo-Zamek	431	68	15,8%
Jaguszewice	197	12	6,1%
Kamień	228	43	18,9%
Konojady	634	37	5,8%
Lembarg	817	74	9,1%
Nowa Wieś	292	27	9,2%
Piecewo	424	30	7,1%
Płowęż	379	97	25,6%
Szczepanki	379	53	14,0%
Obszar wiejski Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	5 461	625	11,4%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	9 266	985	10,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Wskaźnik nr 3 – reprezentujący sferę społeczną: udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Tabela 8. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym.

Jednostka	Liczba osób bezrobotnych	Ludność w wieku produkcyjnym	Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku poprodukcyjnym
Adamowo	1	80	1,3%
Budziszewo	4	109	3,7%
Buk Góralski	18	183	9,8%
Buk Pomorski	8	188	4,3%
Bukowiec	10	177	5,6%
Gorzechówko	13	80	16,3%
Górale	22	280	7,9%
Jabłonowo-Zamek	30	264	11,4%
Jaguszewice	12	116	10,3%
Kamień	13	143	9,1%
Konojady	24	382	6,3%
Lembarg	23	504	4,6%
Nowa Wieś	11	169	6,5%
Piecewo	28	247	11,3%
Płowęż	33	238	13,9%
Szczepanki	16	242	6,6%
Obszar wiejski Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	284	3 402	8,3%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	476	5 797	8,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Na podstawie przeprowadzonych analiz do zakwalifikowania do obszaru zdegradowanego kwalifikują się następujące jednostki, w których przynajmniej 2 wskaźniki przedstawiają wartości mniej korzystne w porównaniu do średniej dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie, tj. Gorzechówko, Jabłonowo-Zamek, Jaguszewice, Kamień, Piecewo, Płowęż, Szczepanki.

Tabela 9. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej w jednostkach strukturalnych (sołectwach).

Jednostka	Wskaźnik 1 - Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Wskaźnik 2 - Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	Wskaźnik 3 - Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Adamowo	11,72%	28,1%	1,3%
Budziszewo	12,21%	3,5%	3,7%
Buk Góralski	15,30%	10,3%	9,8%
Buk Pomorski	10,84%	7,7%	4,3%
Bukowiec	15,19%	8,1%	5,6%
Gorzechówko	14,39%	16,7%	16,3%
Górale	15,57%	11,4%	7,9%
Jabłonowo-Zamek	16,94%	15,8%	11,4%
Jaguszewice	17,26%	6,1%	10,3%
Kamień	10,96%	18,9%	9,1%
Konojady	14,98%	5,8%	6,3%
Lembarg	16,28%	9,1%	4,6%
Nowa Wieś	17,12%	9,2%	6,5%
Piecewo	19,58%	7,1%	11,3%
Płowęż	13,46%	25,6%	13,9%
Szczepanki	16,36%	14,0%	6,6%
Obszar wiejski Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	15,38%	11,4%	8,3%
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	15,91%	10,6%	8,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG w Jabłonowie Pomorskim.

Zgodnie z wytycznymi, do obszaru zdegradowanego należy zaliczyć te jednostki przestrzenne, które oprócz występowania negatywnych zjawisk społecznych, charakteryzują się występowaniem przestrzenie zdegradowanych lub gmina może zaproponować inne

kryterium reprezentujące przynajmniej jedną ze sfer (negatywne zjawisko), o których mowa przy definicji stanu kryzysowego (rozdział 3 punkt 3a-d). Do ww. kryterium zalicza się m.in. niski stopień przedsiębiorczości. W związku z powyższym, przeanalizowano jednostki pod kątem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Tabela 10. Poziom przedsiębiorczości na terenach wiejskich Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Jednostka	Ludność ogółem	Ludność w wieku produkcyjnym	Liczba podmiotów gospodarczych osób fizycznych	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym
Gorzechówko	132	80	1	1,25
Jabłonowo-Zamek	431	264	9	3,41
Jaguszewice	197	116	8	6,90
Kamień	228	143	6	4,20
Piecewo	424	247	15	6,07
Płowęż	376	238	8	3,36
Szczepanki	379	242	13	5,37
Obszar wiejski Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	5461	3402	138	4,06
Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	<u>9266</u>	<u>5797</u>	<u>373</u>	<u>6,43</u>

źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG w Jabłonowie Pomorskim.

Na podstawie powyższej analizy, do jednostek spełniających warunki dla obszaru zdegradowanego, zaliczono sołectwa: **Gorzechówko, Jabłonowo-Zamek, Kamień, Piecewo, Płowęż, Szczepanki.**

Zgodnie z Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych do obszaru rewitalizacji, na którym będą prowadzone przedsięwzięcia wynikające z programu rewitalizacji należy zaliczyć te obszary zdegradowane (w całości lub częściowo), które spełniają przynajmniej jeden z zestawów kryteriów i tym samym zdecydować się na określony kierunek/kierunki działań rewitalizacyjnych.

Dla obszarów wiejskich przewidziano następujące 4 cele rewitalizacji:

- **Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione zostaną następujące warunki:

a) występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego,

b) na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej, chyba, że uzasadniona i planowana interwencja zakłada utworzenie infrastruktury: komplementarnej wobec już istniejącej, lub bezpośrednio rozszerzającej (poprzez adaptację istniejących budynków) możliwości lokalowe infrastruktury już istniejącej, utworzenie infrastruktury należącej do tej samej kategorii oraz umożliwiającej realizację zadań/aktywności tego samego rodzaju, jeśli zapotrzebowanie społeczne przekracza możliwości infrastruktury już istniejącej, lub utworzenie infrastruktury zastępującej infrastrukturę tego samego rodzaju likwidowaną ze względu na stan wyeksploatowania, brak funkcjonalności, niespełnianie warunków bezpieczeństwa - to nie jest konieczne spełnienie wspomnianego warunku odległości 1,5 km.

- **Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

a) występują przestrzenie zdegradowane, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju gospodarczego,

b) na terenie gminy są zarejestrowane osoby bezrobotne.

- **Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.** Za obszary rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

a) miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia,

b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

- **Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

a) miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową,

b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

W związku z tym, że w żadnym sołectwie nie występują obszary wykazujące cechy przestrzeni zdegradowanych przy wyznaczaniu obszarów rewitalizacji nie było możliwe wskazanie celów rewitalizacji związanych z przekształceniem przestrzeni zdegradowanych na cele aktywizacji społecznej i gospodarczej. Nie zdiagnozowano również dysproporcji w zakresie niskiego kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. **W związku z powyższym pod uwagę wzięto pozostały cel dotyczący zwiększenia partycypacji wśród społeczności gdzie nasilone jest korzystanie z pomocy społecznej.**

Tabela 11. Analiza sołectw pod kątem spełnienia celu rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.

Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.		
Jednostka	Warunek 1: Miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	Warunek 2 Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących
Adamowo	TAK - 28,1%	Na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie prowadzi się działania aktywizujące w formie: - zajęć artystycznych i plastycznych dla dzieci, - warsztatów wokalnych dla solistów chórów i zespołów wokalnych, - prowadzenie warsztatów fotograficznych „Świat w obiektywie”, - prowadzenie zajęć plastycznych dla osób niepełnosprawnych, - pikników, zabaw i koncertów; w miejscowościach: Górale, Lembarg, Kamień, Konojady, Mileszewy. Świetlice wiejskie znajdują się w miejscowościach: Budziszewo, Buk Góralski, Buk Pomorski, Bukowiec, Górale, Jabłonowo-Zamek, Kamień, Konojady, Lembarg, Nowa Wieś, Płowęż, Szczepanki
Budziszewo	3,5%	
Buk Góralski	10,3%	
Buk Pomorski	7,7%	
Bukowiec	8,1%	
Gorzechówko	TAK - 16,7%	
Górale	TAK - 11,4%	
Jabłonowo-Zamek	TAK - 15,8%	
Jaguszewice	6,1%	
Kamień	TAK - 18,9%	
Konojady	5,8%	
Lembarg	9,1%	
Pieczewo	7,1%	
Płowęż	TAK - 25,6%	
Szczepanki	TAK - 14,0%	
Obszar wiejski Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	11,4%	

Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie (ogółem)	10,6%	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie posiada listy intencyjne od Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu zwiększenie partycypacji w życiu społecznym oraz zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej na terenie miejscowości Kamień, Jabłonowo-Zamek i Szczepanki.
--	-------	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG w Jabłonowie Pomorskim.

Analiza sołectw pod kątem spełnienia celu rewitalizacji **dotyczącego zwiększenia partycypacji wśród społeczności gdzie nasilone jest korzystanie z pomocy społecznej** pozwoliła na wyodrębnienie sołectw wchodzących w skład obszaru rewitalizacji.

Jabłonowo-Zamek, Kamień, Szczepanki to sołectwa, w których lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących na ich terenie.

Tabela 12. Sołectwa wchodzące w skład obszaru rewitalizacji.

Podobszar	Ludność	% ludności ogółu gminy	Powierzchnia (ha)	% powierzchni gminy
<i>Sołectwo Jabłonowo-Zamek</i>	431	4,65%	615,7	4,57%
<i>Sołectwo Kamień</i>	228	2,46%	638,6	4,74%
<i>Sołectwo Szczepanki</i>	379	4,09%	663,4	4,92%
Suma	1038	11,20%	1917,7	14,23%

Rozdział 4. Obszar rewitalizacji gminy

Zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” obszarem rewitalizacji jest obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym poportowe i powydobywcze), powojkowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji w Gminie i Mieście Jabłonowo Pomorskie składa się z kilku podobszarów położonych zarówno w części miejskiej, jak i wiejskiej, które łącznie stanowią 14,36% powierzchni Gminy i są zamieszkiwane przez 19,9 % jej mieszkańców.

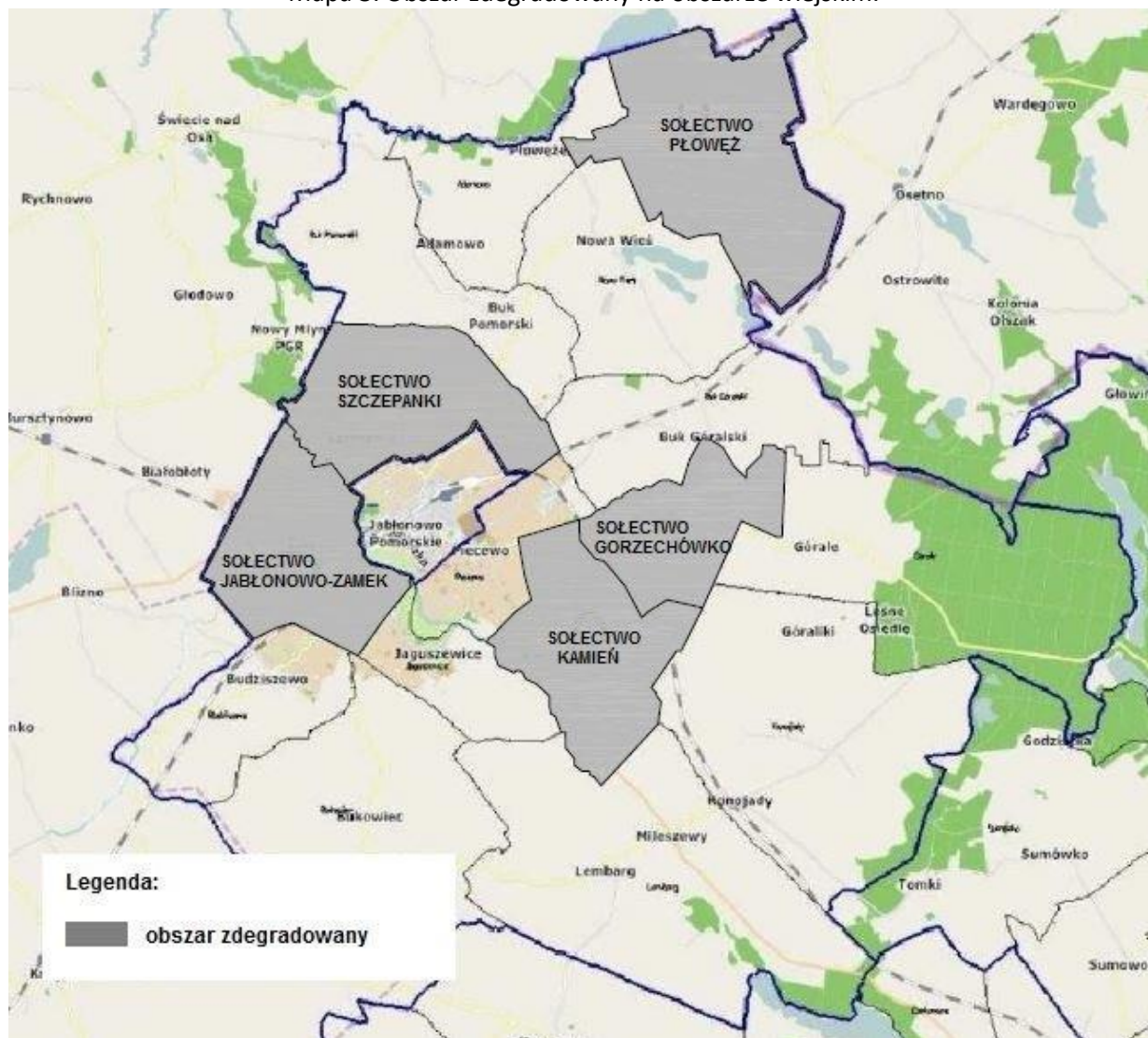
Tabela 13. Powierzchnia i ludność Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie objęta rewitalizacją.

Podobszar	Ludność	% ludności ogółu gminy	Powierzchnia (ha)	% powierzchni gminy
Obszar 6	807	8,7%	17,7	0,13%
Sołectwo Jabłonowo-Zamek	431	4,65%	615,7	4,57%
Sołectwo Kamień	228	2,46%	638,6	4,74%
Sołectwo Szczepanki	379	4,09%	663,4	4,92%
Suma	1845	19,90%	1935,4	14,36%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy w Jabłonowie Pomorskim.

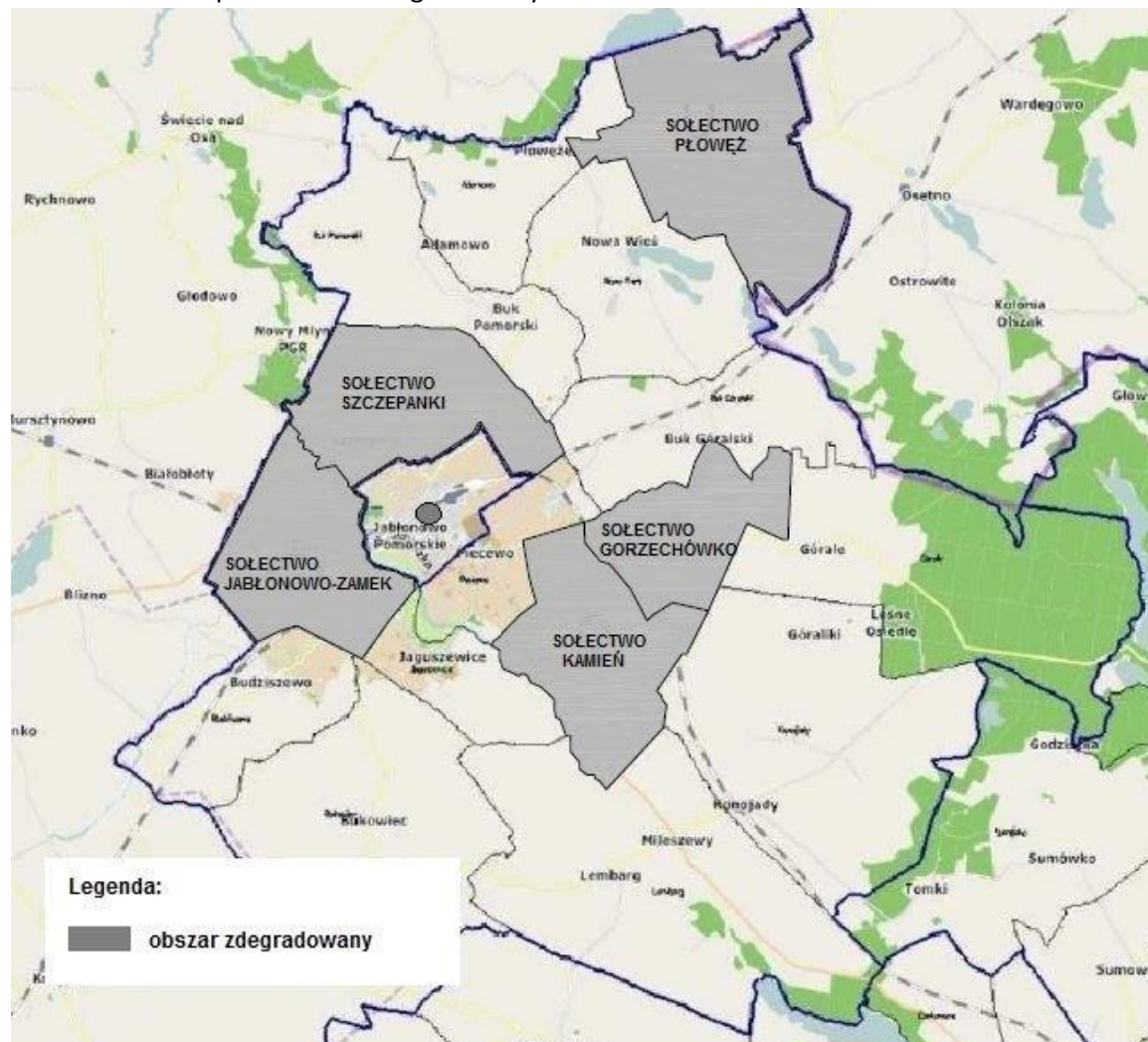

Mapa 3. Obszar zdegradowany na obszarze wiejskim.

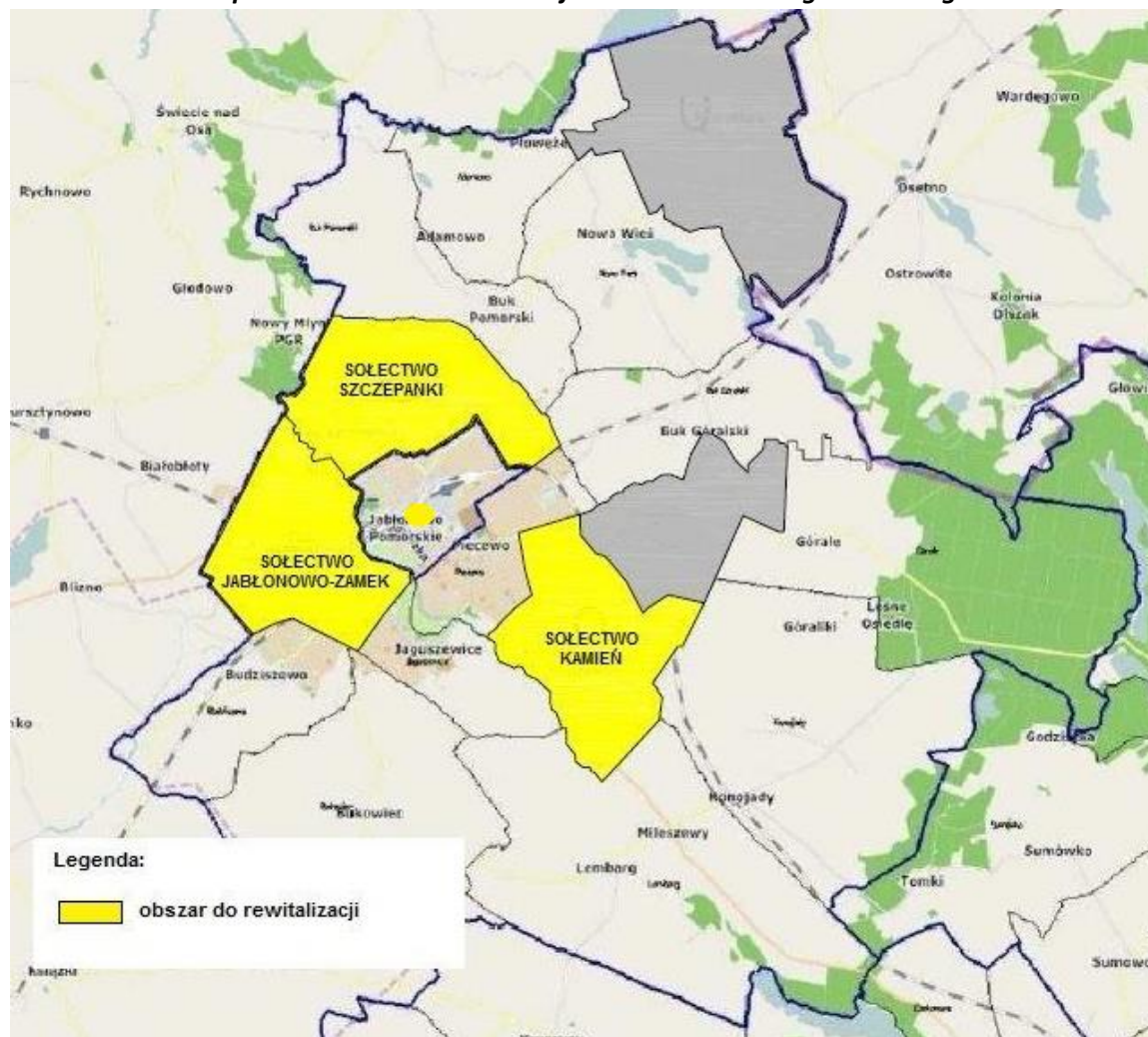
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 4. Obszar zdegradowany na terenie MiG Jabłonowo Pomorskie.

Źródło: opracowanie własne.

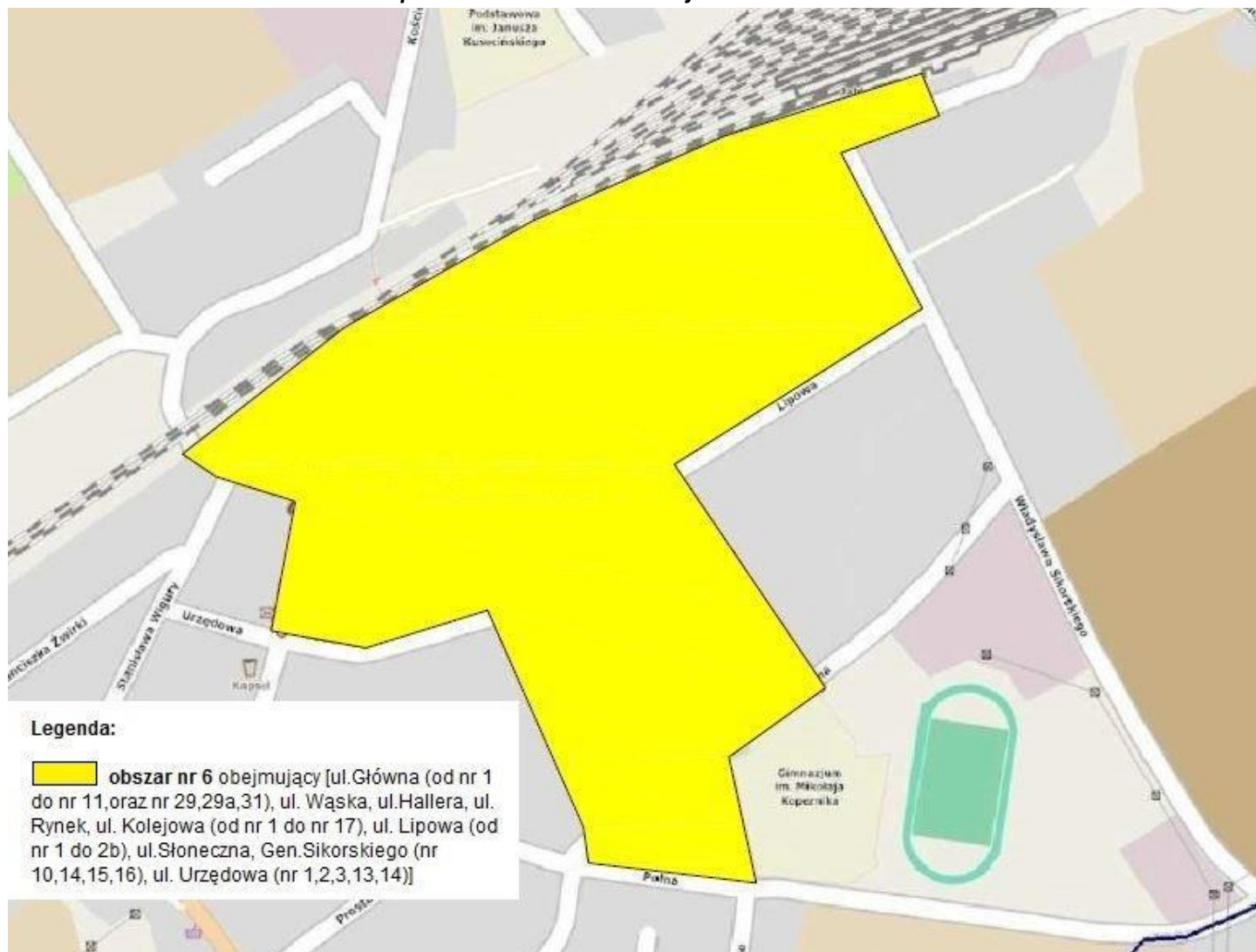
Mapa 5. Obszar do rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego.

Źródło: opracowanie własne.

Mapa 6. Obszar do rewitalizacji na obszarze miasta.

Źródło: opracowanie własne.

Rozdział 5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

5.1. Podobszar I – jednostka struktury przestrzeni miejskiej nr 6 w Jabłonowie Pomorskim

Obszar rewitalizacji w mieście Jabłonowo Pomorskie obejmuje jedną z siedmiu wydzielonych na potrzeby delimitacji jednostek: JSPM 6. Obszar ten zamieszkiwany jest przez 807 mieszkańców, co stanowi 8,7% ogółu ludności gminy i zajmuje 17,7 ha – 0,13% powierzchni całej gminy. Jednostkę wyznaczoną do rewitalizacji tworzy 9 ulic.

Tabela 14. Wykaz ulic wchodzących w skład obszaru rewitalizacji.

L.p.	Nazwa ulicy	Numery ulic
1.	Główna	od nr 1 do nr 11, nr 19, 29a, 31
2.	Wąska	cała ulica
3.	Hallera	cała ulica
4.	Rynek	cała ulica
5.	Kolejowa	od nr 1 do nr 17
6.	Lipowa	od nr 1 do nr 2b
7.	Słoneczna	cała ulica
8.	Gen. Sikorskiego	nr 10,14,15,16
9.	Urzędowa	nr 1,2,3,13,14

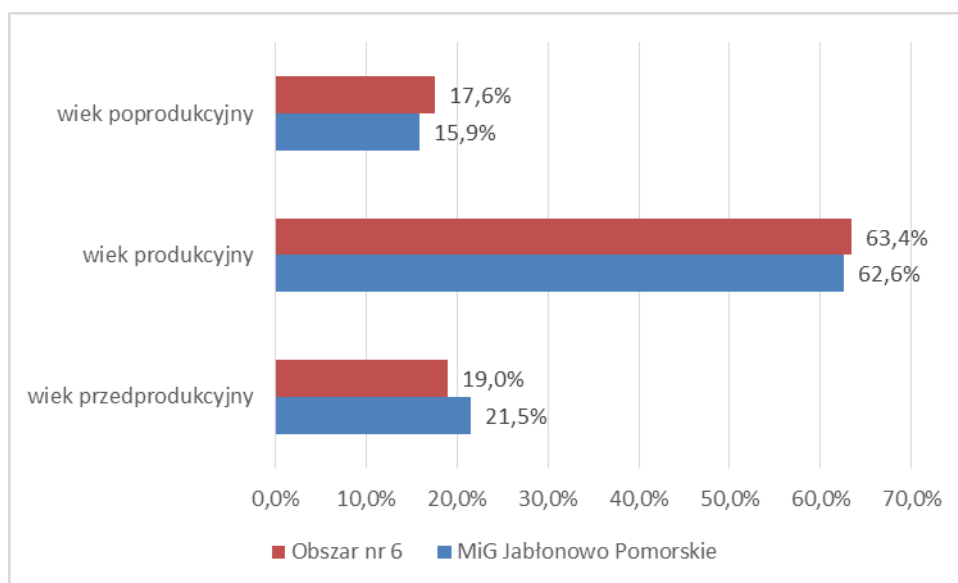
Źródło: opracowanie własne

Sfera społeczna

W 2015 r. na podobszarze nr 6 zamieszkiwało 807. W większości były to osoby w wieku produkcyjnym (512 osób, co stanowi 63,4% wszystkich mieszkańców obszaru). Drugą najliczniejszą grupą są osoby w wieku przedprodukcyjnym (19,0 %). Najmniejszy jest udział w wieku poprodukcyjnym (17,6%). Odsetek osób starszych jest znacznie niższy niż średnio w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie (15,9%).

Wskaźnik obciążenia demograficznego na badanym obszarze wskazuje, że sytuacja w tej jednostce jest korzystniejsza niż średnio dla całej gminy. Na obszarze nr 6 na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym przypada 58 osób w wieku nieprodukcyjnym (czyli przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym), dla całej gminy wskaźnik wynosi 60 osób.

Wykres 2. Struktura wiekowa ludności na obszarze rewitalizowanym na tle gminy w 2015 r.

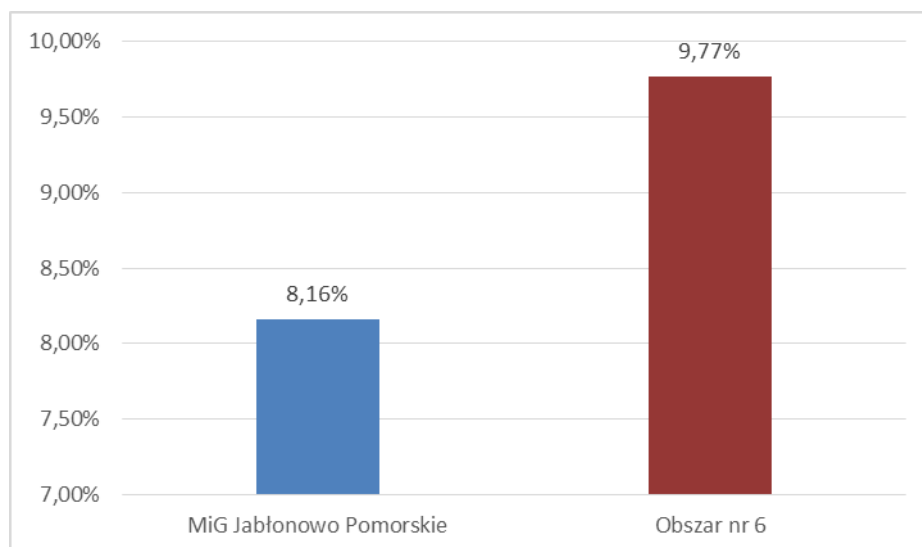

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie.

Na obszarze rewitalizowanym występują negatywne trendy demograficzne. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym jest wysoki – 19,0%, przy średniej dla miasta, która wynosi 21,5%. Liczba osób w wieku produkcyjnym na obszarze stanowi 63,4% i jest wyższa niż średnia dla gminy (62,6%). Obszar do rewitalizacji zamieszkuje dużo osób w wieku poprodukcyjnym – ich udział w ogólnej liczbie mieszkańców obszaru to 17,6%, w całej gminie osoby starsze stanowią 15,9%.

Podobszar charakteryzuje się wysokim poziomem bezrobocia. Na koniec 2015 r. udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił 9,77% (512 zarejestrowanych osób bezrobotnych). Jest to wynik wyższy od średniej dla gminy, w której zamieszkuje 476 osoby bezrobotne, co stanowi 8,16% ogółu osób w wieku produkcyjnym.

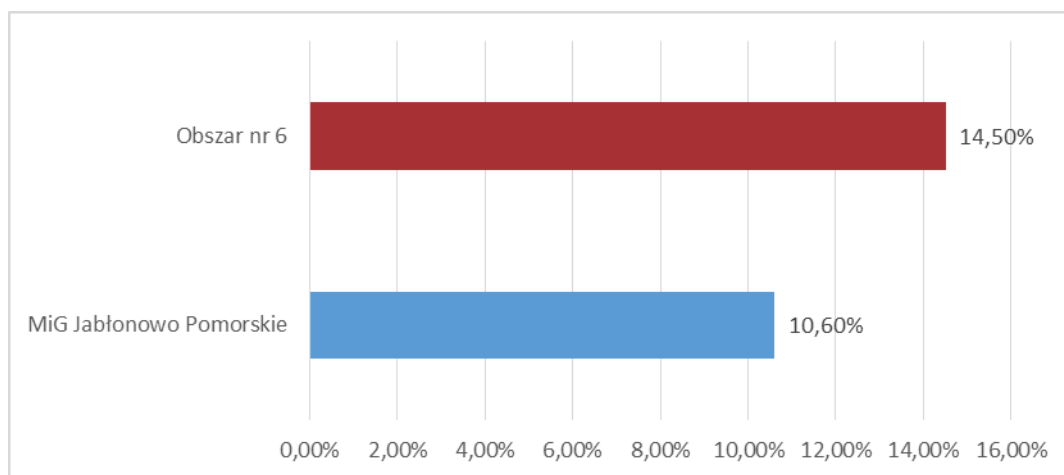
Wykres 3. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie.

Nateżenie korzystania z pomocy społecznej na obszarze wskazanym do rewitalizacji jest wyższe niż przeciętnie dla całej gminy. Świadczy o tym odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem, który w 2015 r. wynosił 14,5% wobec 10,6% w całej gminie. Na obszarze do rewitalizacji w 2015 r. środowiskową pomocą społeczną objęte były 173 osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.

Wykres 4. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze rewitalizowanym w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie.

Wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży zamieszkującej na tym terenie zajmują się Zespół Szkół w Jabłonowie Pomorskim, w skład którego wchodzi Liceum Ogólnokształcące oraz Liceum Profilowane.

Na obszarze nr 6 działa Centrum Kultury i Sportu w Jabłonowie Pomorskim, który pełni funkcję centrum kulturalnego. Na obszarze mieści się także Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna. Najwięcej imprez w gminie realizuje Centrum Kultury i Sportu, które organizuje festiwale, wystawy malarskie, wyjazdy na koncerty, gry uliczne. Przy centrum kultury działa chór „Lira”, natomiast przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej działa Klub Seniora, w którym odbywają się spotkania, warsztaty kulinarne i rękodzieła. W zakresie kultury działalność prowadzi także Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonowie Pomorskim wraz z filią w Mileszewach. W miejscowościach wiejskich życie kulturalne toczy się wokół świetlic środowiskowych i świetlic wiejskich. Te instytucje są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych, np. dożynki, dni gminy, okolicznościowe festyny itp. Obiekty te wymagają kompleksowej termomodernizacji, ze względu na wysoką energochłonność budynku i zastosowanie przestarzałych technologii.

Sfera gospodarcza

Według danych za 2015 r. w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie działały ogółem 603 podmioty gospodarcze. Przeważająca większość firm - 581 to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników. Zauważalnym zjawiskiem jest spadek liczby małych

przedsiębiorstw zatrudniających od 50-249 osób, w 2010 – 6 szt., w 2015 r. – 4 szt. Na terenie gminy nie ma dużych przedsiębiorstw. Poziom przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2015 r. wynosił 8,2 i był niższy niż w powiecie brodnickim (9,1) i województwie kujawsko-pomorskim (10,8). Dynamika liczby podmiotów gospodarczych w okresie minionych 10 lat wskazuje na niewielki wzrost, liczba firm wzrosła o 15% (z 524 firm w 2005 r. do 603 firm w 2015 r.). Rolniczy charakter gminy powoduje, że na obszarze gminy nie funkcjonuje wiele podmiotów prowadzących działalność pozarolniczą. Dominują przedsiębiorstwa usługowe działające w branży transportowej, budowlanej i remontowej. Formą prowadzonej działalności są najczęściej małe warsztaty i obiekty drobnej wytwórczości. Dużo jest również podmiotów prowadzących działalność handlową.

Według danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej na obszarze do rewitalizacji działało 16 podmiotów gospodarczych osób fizycznych, a w całej gminie 373, co stanowi jedynie 4,3 % ogółu firm prowadzonych przez osoby fizyczne w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie.

Stopień przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 r. wyniósł 4,1 i tym samym był wyższy niż średnio w gminie, gdzie wynosi 6,4.

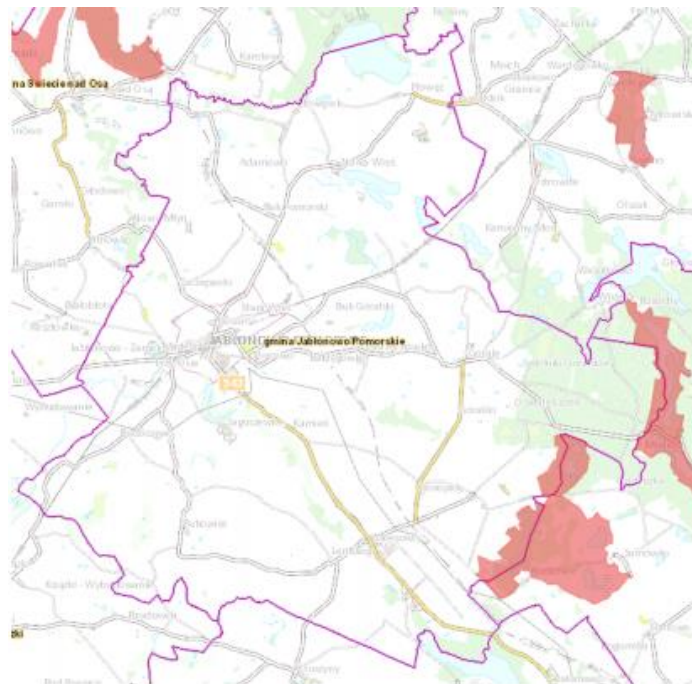
Sfera środowiskowa

Ustawa z dn. 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2013 r. poz. 627) przedstawia poszczególne formy ochrony przyrody, z których na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie występują:

- obszar Natura 2000 Ostoja Brodnicka (kod PLH 040036) – data zaproponowania obszaru jako OZW – 10.2009 r., data zatwierdzenia obszaru jako OZW – 03.2011 r.
- Brodnicki Park Krajobrazowy – utworzony na podstawie uchwały Wojskowej Rady Narodowej w Toruniu w 1985 r.,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi– ustanowiony uchwałą nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 r.
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy - ustanowiony uchwałą nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 r. Lokalizację powierzchniowych form ochrony przyrody na terenie analizowanej jednostki przedstawiono na kolejnej rycinie.

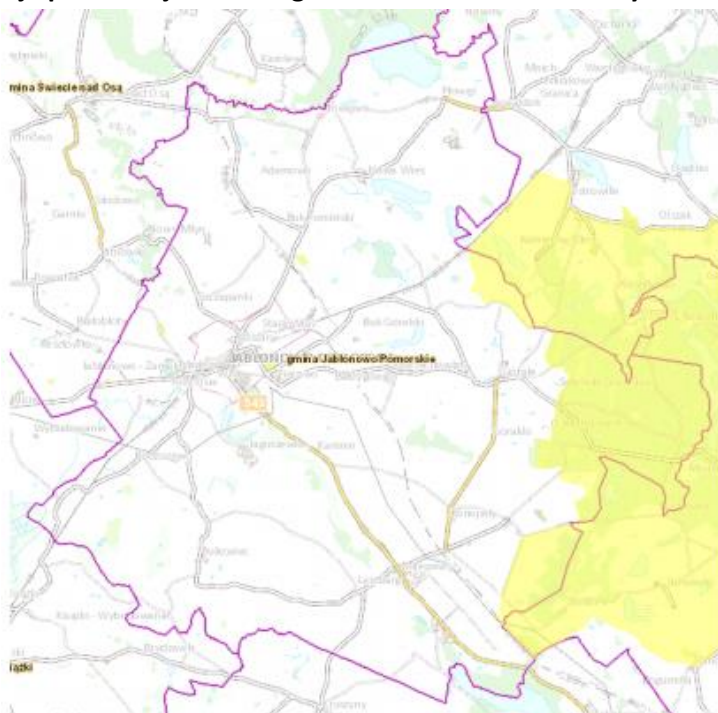

Mapa 7. Lokalizacja obszaru Natura 2000 na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Jabłonowo Pomorskie

Mapa 8. Lokalizacja parku krajobrazowego na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Jabłonowo Pomorskie

Mapa 9. Lokalizacja obszarów chronionego krajobrazu na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Jabłonowo Pomorskie

Jak wynika z powyższych map na podobszarze nr 6 nie występują obszary chronione. Brak też jest zagrożeń związanych z przekroczeniem standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi bądź stanu środowiska. Głównym problemem pojawiającym się na obszarze do rewitalizacji, ale także na terenie całej gminy jest²:

- bardzo duży udział nieruchomości mieszkalnych wykorzystujących węgiel kamienny. Według przeprowadzonej ankietyzacji terenowej w 2015 r. aż 87,1 % zinventaryzowanych obiektów mieszkalnych do ogrzewania wykorzystywany jest węgiel kamienny;
- niski stopień termomodernizacji budynków. Udział nieruchomości bez jakiegokolwiek ocieplenia wynosi 14,4% wszystkich zinventaryzowanych obiektów. Udział budynków posiadających modernizację cieplną w postaci ocieplenia ścian wynosi 33,2 %. Ocieplenie dachu posiada jedynie 26,3 % zinventaryzowanych obiektów.
- węgiel kamienny jako paliwo, z którego wytwarza się najwięcej energii. W skali globalnego zużycia energii końcowej na terenie analizowanej jednostki z węgla kamiennego wytworzono

² Dane odnoszą się do całej gminy

41,4 % energii końcowej (183 170,0 GJ). Natomiast w sektorze mieszkalnictwa udział węgla jako nośnika energii cieplnej jest zdecydowanie najwyższy i wynosi aż 57,8 %.

- mała liczba mikroinstalacji OZE wykorzystywanych na terenie gminy. W wyniku przeprowadzenia terenowej inwentaryzacji budynków stwierdzono, iż w jedynie 6 nieruchomościach wykorzystywane są pompy ciepła oraz w 21 nieruchomościach kolektory słoneczne. Udział pomp ciepła w strukturze urządzeń grzewczych wykorzystywanych na terenie gminy wynosi jedynie 0,2 %, natomiast udział kolektorów słonecznych w strukturze urządzeń służących do przygotowywania c.w.u. wynosi 0,9 %.

- Największa emisja CO₂ z obszaru gminy z węgla kamiennego. W globalnej emisji CO₂ z obszaru Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie największy udział posiada węgiel kamienny, z którego zużycia powstało 17 337,1 MgCO₂ (udział 49,5 %). Zaznaczyć należy, iż w sektorze mieszkalnictwa udział węgla w emisji CO₂ wynosi, aż 73,0 %.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Podobszar nr 6 stanowi centralną część miasta. Przez teren obszaru przebiegają drogi gminne. Stan dróg jest niezadowolający – poszczególne ulicy wymagają modernizacji zarówno nawierzchni, jak i infrastruktury towarzyszącej – chodników, ścieżek rowerowych. Na tym terenie zdiagnozowano bardzo wysoki udział niezmodernizowanych obszarów rekreacji, które są otwarte i ogólnodostępne. Choć teren ten stanowi centrum miasta i gminy, to tereny przeznaczone dla mieszkańców są w wysoki stopniu zdegradowane, niszczone, nie są wyposażone w małą architekturę. Mieszkańcy nie mają możliwości spędzenia czasu wolnego na łonie natury, w otoczeniu terenów zielonych. Brakuje zmodernizowanych miejsc, które integrowałyby mieszkańców. Stanowi to poważny problem w zakresie aktywizacji i integracji mieszkańców, zwłaszcza tych, którzy są zagrożeni wykluczeniem społecznym. Udział ogólnodostępnych niezmodernizowanych terenów rekreacyjnych w powierzchni wynosi na tym terenie 12,51% i znacznie przekracza średnią wartość dla całego gminy, która wynosi 0,02%.

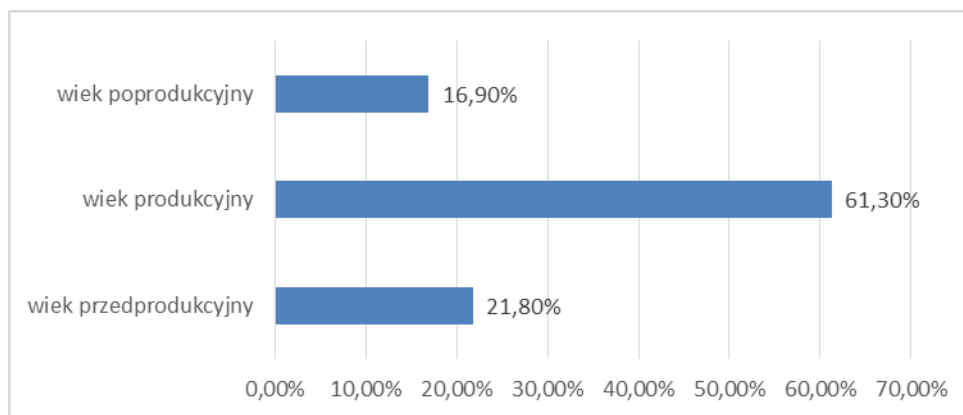
5.1. Podobszar II – Jabłonowo-Zamek

W skład sołectwa wchodzi jedna miejscowość o tej samej nazwie. Powierzchnia sołectwa wynosi 615,7 ha, co stanowi 4,57% ogólnej powierzchni gminy. Wieś zlokalizowana jest na lewym brzegu rzeczki Lutryny, około 1 km na zachód od Jabłonowa Pomorskiego.

Sfera społeczna

Na dzień 31.12.2015 r. sołectwo zamieszkiwane było przez 431 osób, co stanowi 4,65% mieszkańców całej gminy. Jeśli chodzi o strukturę wieku wg grup ekonomicznych Jabłonowo Zamek zamieszkiwane jest przez 264 osoby w wieku produkcyjnym – 61,3%, 94 osób w wieku przedprodukcyjnym – 21,8% i 73 osób w wieku poprodukcyjnym – 16,9%.

Wykres 5. Udział grup ekonomicznych wg wieku w sołectwie Jabłonowo-Zamek.

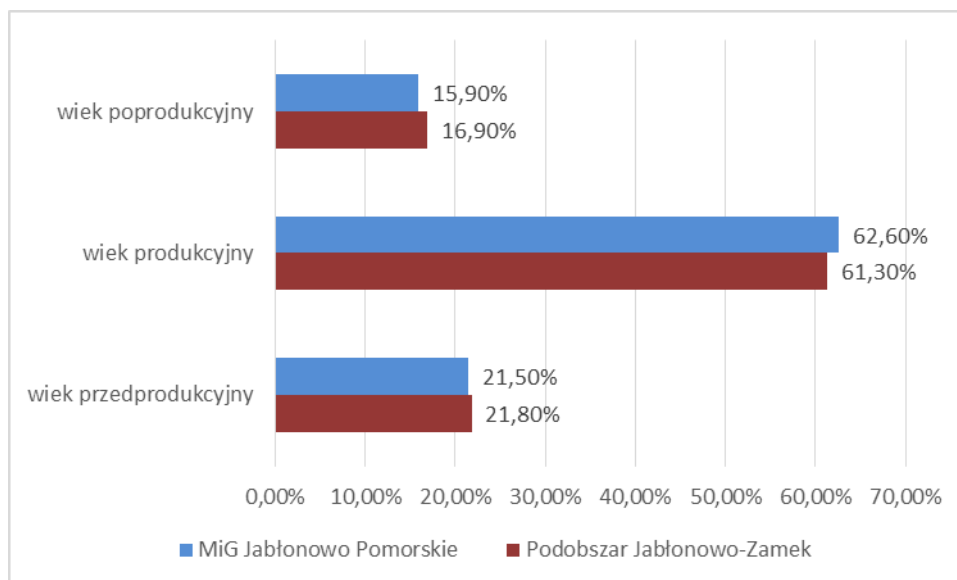

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Najliczniejszą grupę tworzą mieszkańcy pomiędzy 18 a 65 rokiem życia – 61,3 %. Udział tej grupy w strukturze społeczeństwa jest niższy niż przeciętnie w Gminie – 62,6%. % ludności w wieku przedprodukcyjnym – dla sołectwa Jabłonowo - Zamek wynosi 21,8%, zaś dla gminy nieco mniej - 21,5%. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ogółu ludności na danym obszarze wynosi 16,9%, podczas gdy w Gminie jest to 15,9%.

Wskaźnik obciążenia demograficznego wyrażony liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 63 osoby i jest mniej korzystny niż wskaźnik dla gminy, dla której wynosi 60.

Wykres 6. Udział grup ekonomicznych wg wieku w sołectwie Jabłonowo-Zamek na tle Gminy.

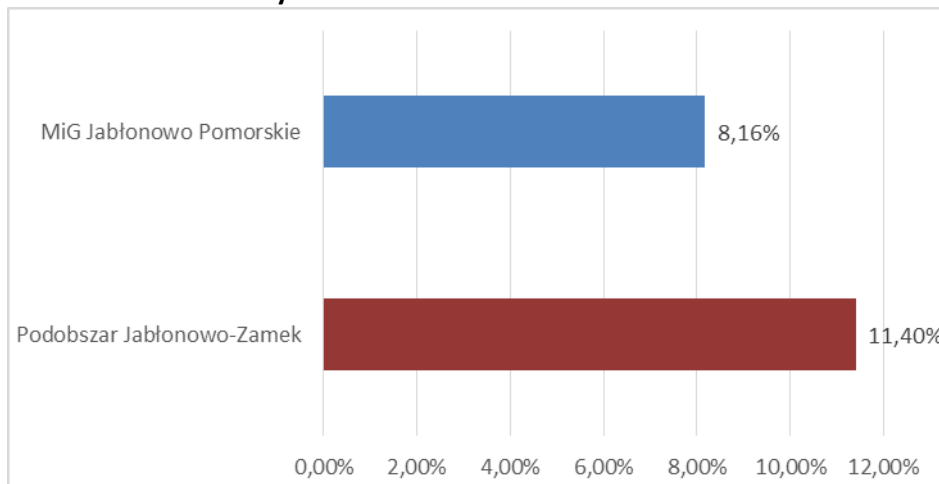

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Podobszar charakteryzuje się wysokim poziomem bezrobocia. W sołectwie Jabłonowo-Zamek 30 osoby były zarejestrowane jako bezrobotne. Stanowili oni 11,4% ogółu

bezrobotnych w całej gminie. Na koniec 2015 r. udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił 11,40%. Jest to wynik wyższy od średniej dla Gminy, w której zamieszkuje 476 osób bezrobotnych, co stanowi 8,16% ogółu osób w wieku produkcyjnym.

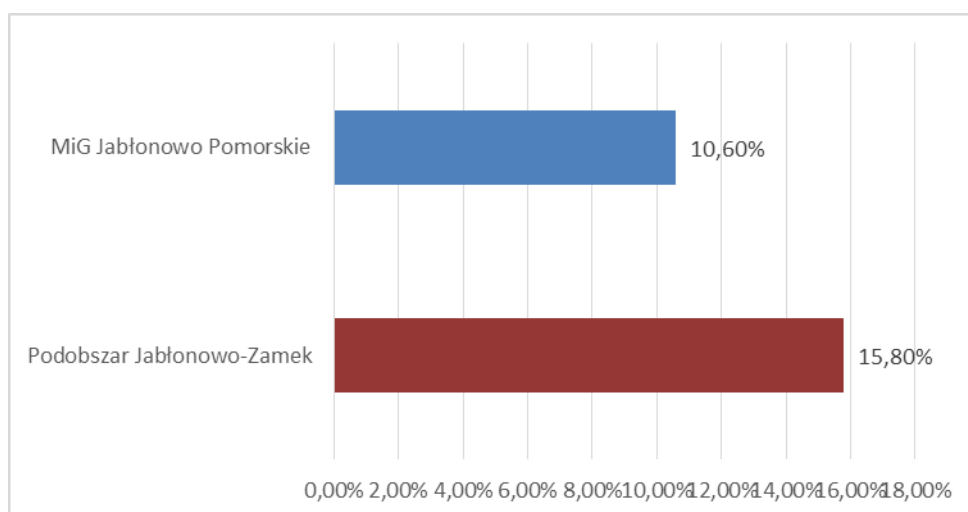
Wykres 7. Udział osób bezrobotnych w ludności w sołectwie Jabłonowo-Zamek na tle Gminy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Natężenie korzystania z pomocy społecznej na obszarze wskazanym do rewitalizacji jest wyższe niż przeciętnie dla całej gminy. Świadczy o tym odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem, który w 2015 r. wynosił 15,8% wobec 10,6% w Gminie. Na podobszarze do rewitalizacji w 2015 r. środowiskową pomocą społeczną objętych było 17 gospodarstw domowych i 68 osób w tych gospodarstwach. Udział gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej spośród wszystkich gospodarstw wyniósł 15,8%.

Wykres 8. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem – sołectwo Jabłonowo-Zamek.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Na terenie sołectwa Jabłonowo-Zamek prowadzi się działania aktywizujące w zakresie działalności świetlicy wiejskiej. Jednocześnie poziom zaangażowania mieszkańców w życie publiczne, zainteresowanie sprawami Gminy rośnie, co wyraża się coraz liczniejszym udziałem w zebraniach sołectkich. Poza tym lokalny samorząd posiada listy intencyjne od Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu zwiększenie partycypacji w życiu społecznym oraz zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej na terenie sołectwa Jabłonowo-Zamek.

Sfera gospodarcza

Według danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej na obszarze do rewitalizacji działało 9 podmiotów gospodarczych osób fizycznych, a w całej gminie 373, co stanowi 2 % ogółu firm prowadzonych przez osoby fizyczne w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie.

Stopień przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 r. wyniósł 3,41 i tym samym był niższy niż średnio w gminie, gdzie wynosi 6,43

Sfera środowiskowa

Na terenie sołectwa brak zagrożeń związanych z przekroczeniem standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi bądź stanu środowiska.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Sołectwo leży na lewym brzegu rzeczki Lutryny, około 1 km na zachód od Jabłonowa Pomorskiego. Najstarsze ślady osadnictwa związane są z grodziskiem wykorzystywanym, zdaniem archeologów, w połowie XII w. oraz pod koniec epoki średniowiecza. Do obiektu przylega obecnie cmentarz parafialny. Najstarszy zapis, w którym wymieniona jest nazwa miejscowości (Jablovo) pochodzi z 1222 r. Majątek jabłonowski często zmieniał właścicieli. W 1832 r. poddany został licytacji i znalazł się w rękach Marianny Karwatowej. Jej córka, Otolia, w 1835 r. wyszła za Stefana Narzymskiego. Narzymscy wybudowali na wyniosłym wzgórzu neogotycki zamek, a w 1866 r. u jego podnóża neogotycką świątynię p.w. św. Wojciecha. Podczas I wojny światowej zamek użytkował Grenzschutz, którego członkowie zdewastowali zarówno majątek, jak i zamek. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości rodzina Narzymskich wróciła do majątku. Był on jednak mocno zadłużony, więc w 1931 stał się własnością Państwowego Banku Rolnego, a dwa lata później wykupiła go Matka Maria Karłowska uznana za błogosławioną przez Jana Pawła II w dniu 6 czerwca 1997 r. Przeznaczyła go na Dom Generalny założonego przez siebie Zgromadzenia Sióstr Pasterek od Opatrzności Bożej. Po śmierci w 1935 r. pochowana została w grobowcu przy świątyni św. Wojciecha, obecnie spoczywa w relikwiarzu w zakonnej kaplicy, na którym ustawiony jest ołtarz. Siostry zakonne wyrzucone z zamku przez okupantów hitlerowskich w 1943 r. po

zakończeniu działań wojennych powrócili do Jabłonowa. Na jabłonowskim zamku czynna jest izba pamięci bł. Marii Karłowskiej. We wsi znajduje Dom Generalny Zgromadzenia Sióstr Pasterek od Opatrzności Bożej, izba pamięci bł. Marii Karłowskiej oraz świątynia św. Wojciecha.

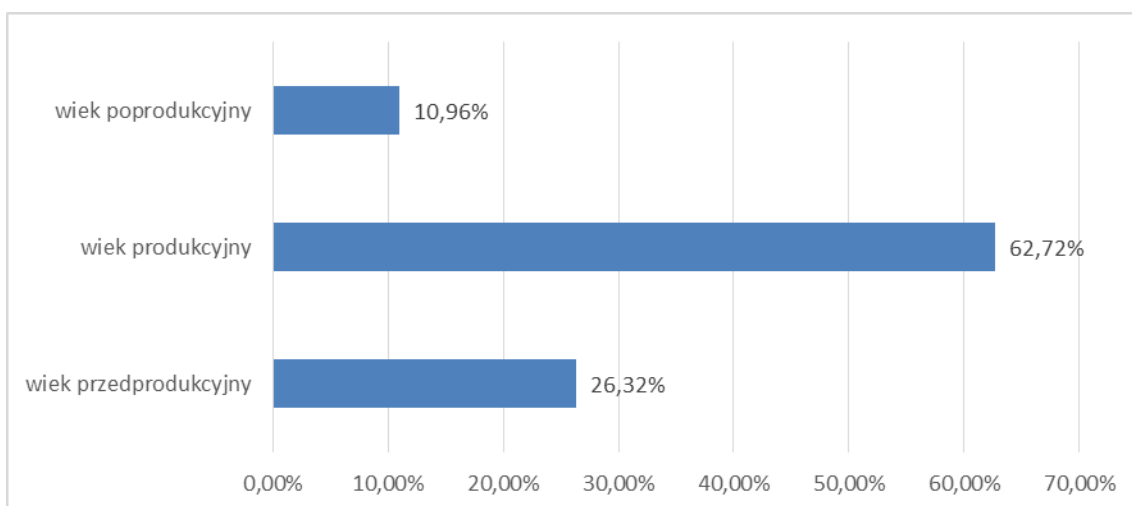
5.2. Podobszar II – Kamień

Powierzchnia sołectwa wynosi 638,6 ha, co stanowi 4,74% ogólnej powierzchni gminy. Wieś zlokalizowana jest na południowy – wschód od miasta Jabłonowo Pomorskie.

Sfera społeczna

Na dzień 31.12.2015 r. sołectwo zamieszkiwane było przez 228 osób, co stanowi 2,46% mieszkańców całej gminy. Jeśli chodzi o strukturę wieku wg grup ekonomicznych Kamień zamieszkiwany jest przez 143 osoby w wieku produkcyjnym – 61,3%, 60 osób w wieku przedprodukcyjnym – 21,8% i 25 osób w wieku poprodukcyjnym – 16,9%.

Wykres 9. Udział grup ekonomicznych wg wieku w sołectwie Kamień.

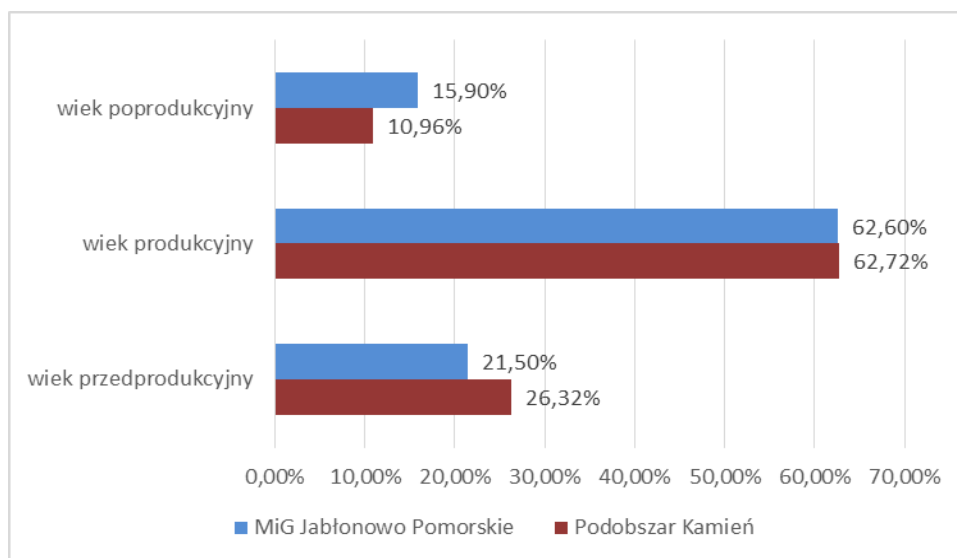
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Najliczniejszą grupę tworzą mieszkańcy pomiędzy 18 a 65 rokiem życia – 62,72 %. Udział tej grupy w strukturze społeczeństwa jest wyższy niż przeciętnie w Gminie – 62,6%. % ludności w wieku przedprodukcyjnym – dla sołectwa Kamień wynosi 26,32%, zaś dla gminy dużo mniej - 21,5%. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ogółu ludności na danym obszarze wynosi 10,96%, podczas gdy w Gminie jest to 15,9%.

Wskaźnik obciążenia demograficznego wyrażony liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 59,4 osoby i jest mniej korzystniejszy niż wskaźnik dla gminy, dla której wynosi 60.

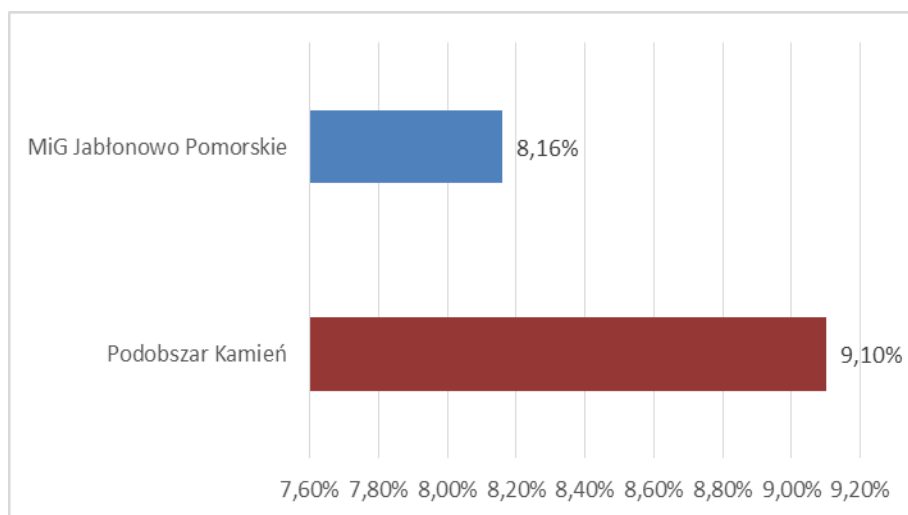
Wykres 10. Udział grup ekonomicznych wg wieku w sołectwie Kamień na tle gminy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Podobszar charakteryzuje się wysokim poziomem bezrobocia. W sołectwie Kamień 13 osób było zarejestrowanych jako bezrobotne. Stanowili oni 3% ogółu bezrobotnych w całej gminie. Na koniec 2015 r. udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił 9,1%. Jest to wynik wyższy od średniej dla Gminy, w której zamieszkuje 476 osób bezrobotnych, co stanowi 8,16% ogółu osób w wieku produkcyjnym.

Wykres 11. Udział osób bezrobotnych w ludności w sołectwie Kamień na tle Gminy.

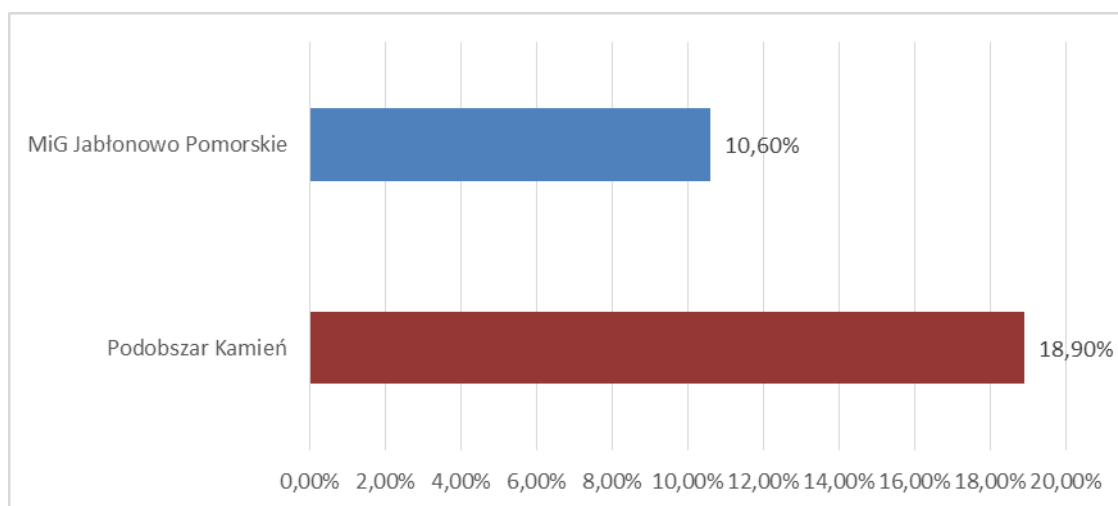
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Natężenie korzystania z pomocy społecznej na obszarze wskazanym do rewitalizacji jest wyższe niż przeciętnie dla całej gminy. Świadczy o tym odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem, który w 2015 r. wynosił 18,9% wobec

10,6% w Gminie. Na podobszarze do rewitalizacji w 2015 r. środowiskową pomocą społeczną objętych było 11 gospodarstw domowych i 43 osoby w tych gospodarstwach. Udział gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej spośród wszystkich gospodarstw wyniósł 18,9%.

Wykres 12. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem – sołectwo kamień.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Na terenie sołectwa Kamień prowadzi się działania aktywizujące w zakresie działalności świetlicy wiejskiej. Prowadzi się działania aktywizujące w formie:

- zajęć artystycznych i plastycznych dla dzieci,
- warsztatów wokalnych dla solistów chórów i zespołów wokalnych,
- prowadzenie warsztatów fotograficznych „Świat w obiektywie”,
- prowadzenie zajęć plastycznych dla osób niepełnosprawnych,
- pikników, zabaw i koncertów;

Jednocześnie poziom zaangażowania mieszkańców w życie publiczne, zainteresowanie sprawami Gminy rośnie, co wyraża się coraz liczniejszym udziałem w zebraniach sołeckich. Poza tym lokalny samorząd posiada listy intencyjne od Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu zwiększenie partycypacji w życiu społecznym oraz zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej na terenie sołectwa Kamień.

Sfera gospodarcza

Według danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej na obszarze do rewitalizacji działało 6 podmiotów gospodarczych osób fizycznych, a w całej gminie 373, co

stanowi 2 % ogółu firm prowadzonych przez osoby fizyczne w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie.

Stopień przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 r. wyniósł 4,2 i tym samym był niższy niż średnio w gminie, gdzie wynosi 6,43

Sfera środowiskowa

Na terenie sołectwa brak zagrożeń związanych z przekroczeniem standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi bądź stanu środowiska.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Przez teren sołectwa przebiega droga wojewódzka nr 543. Przez teren obszaru przebiegają drogi gminne. Stan dróg jest niezadowalający – poszczególne ulice wymagają modernizacji zarówno nawierzchni, jak i infrastruktury towarzyszącej – chodników, ścieżek rowerowych.

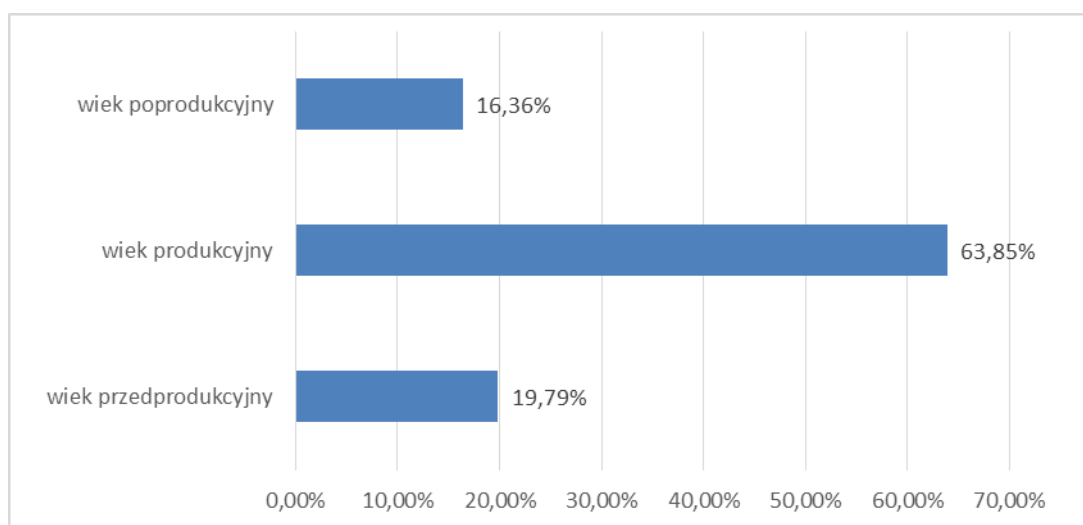
Podobszar III – Szczepanki

Powierzchnia sołectwa wynosi 663,4 ha, co stanowi 4,92% ogólnej powierzchni gminy. Wieś zlokalizowana jest na północ od miasta Jabłonowo Pomorskie.

Sfera społeczna

Na dzień 31.12.2015 r. sołectwo zamieszkiwane było przez 379 osób, co stanowi 4,09% mieszkańców całej gminy. Jeśli chodzi o strukturę wieku wg grup ekonomicznych sołectwo Szczepanki zamieszkiwane jest przez 242 osoby w wieku produkcyjnym – 63,85%, 75 osób w wieku przedprodukcyjnym – 19,79% i 62 osób w wieku poprodukcyjnym – 16,36%.

Wykres 13. Udział grup ekonomicznych wg wieku w sołectwie Szczepanki.

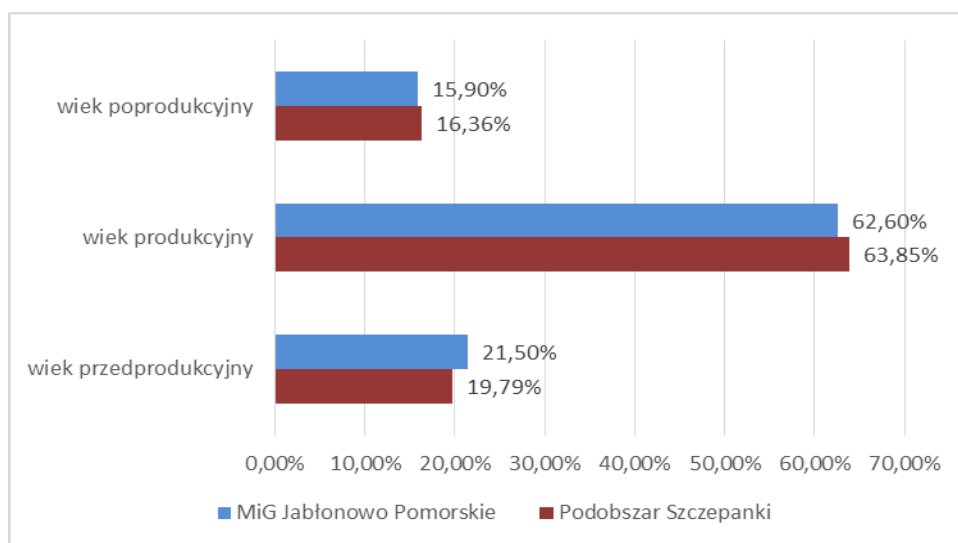

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Najliczniejszą grupę tworzą mieszkańcy pomiędzy 18 a 65 rokiem życia – 63,85%. Udział tej grupy w strukturze społeczeństwa jest wyższy niż przeciętnie w Gminie – 62,6%. % ludności w wieku przedprodukcyjnym – dla sołectwa Szczepanki wynosi 19,79%, zaś dla gminy więcej – 21,5%. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ogółu ludności na danym obszarze wynosi 16,36%, podczas gdy w Gminie jest to 15,9%.

Wskaźnik obciążenia demograficznego wyrażony liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 56,6 osoby i jest bardziej korzystny niż wskaźnik dla gminy, dla której wynosi 60.

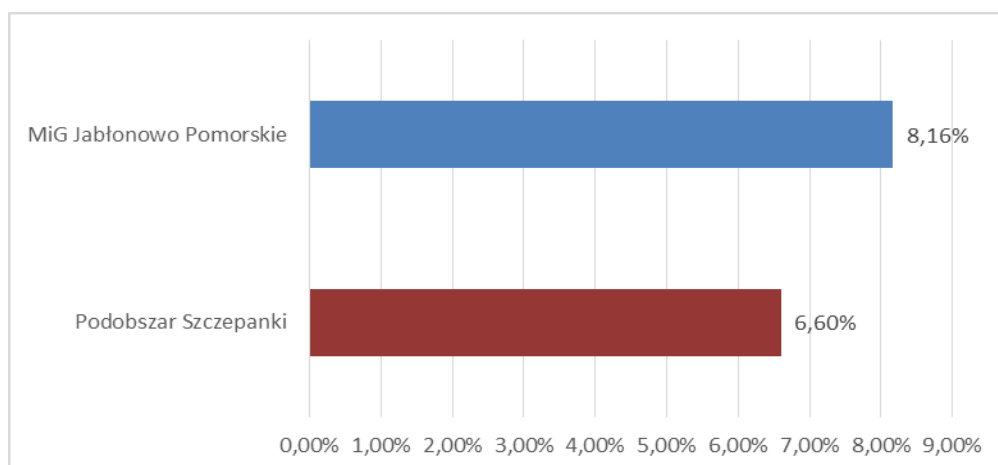
Wykres 14. Udział grup ekonomicznych wg wieku w sołectwie Szczepanki na tle Gminy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

W sołectwie Szczepanki 16 osób było zarejestrowanych jako bezrobotne. Stanowili oni 3% ogółu bezrobotnych w całej gminie. Na koniec 2015 r. udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił 6,6%. Jest to wynik niższy od średniej dla Gminy, w której zamieszkuje 476 osób bezrobotnych, co stanowi 8,16% ogółu osób w wieku produkcyjnym.

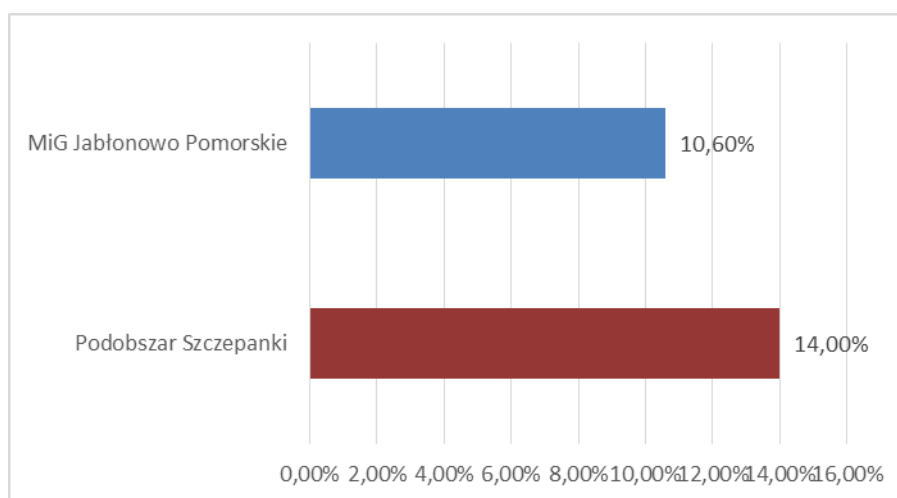
Wykres 15. Udział osób bezrobotnych w ludności w sołectwie Szczepanki na tle Gminy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Natężenie korzystania z pomocy społecznej na obszarze wskazanym do rewitalizacji jest wyższe niż przeciętnie dla całej gminy. Świadczy o tym odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem, który w 2015 r. wyniósł 14,0% wobec 10,6% w Gminie. Na podobszarze do rewitalizacji w 2015 r. środowiskową pomocą społeczną objętych było 13 gospodarstw domowych i 53 osoby w tych gospodarstwach. Udział gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej spośród wszystkich gospodarstw wyniósł 14,0%.

Wykres 16. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem – sołectwo Szczepanki.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UMiG Jabłonowo Pomorskie

Na terenie sołectwa Szczepanki prowadzi się działania aktywizujące w zakresie działalności świetlicy wiejskiej. Jednocześnie poziom zaangażowania mieszkańców w życie publiczne, zainteresowanie sprawami Gminy rośnie, co wyraża się coraz liczniejszym udziałem w zebraniach sołectkich. Poza tym lokalny samorząd posiada listy intencyjne od Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu zwiększenie partycypacji w życiu społecznym oraz zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej na terenie sołectwa Kamień.

Sfera gospodarcza

Według danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej na obszarze do rewitalizacji działało 13 podmiotów gospodarczych osób fizycznych, a w całej gminie 373, co stanowi 3 % ogółu firm prowadzonych przez osoby fizyczne w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie.

Stopień przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2015 r. wyniósł 5,37

i tym samym był niższy niż średnio w gminie, gdzie wynosi 6,43. Głównym źródłem utrzymania ludności jest rolnictwo. Istnieją także gospodarstwa ekologiczne.

Sfera środowiskowa

Na terenie sołectwa brak zagrożeń związanych z przekroczeniem standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi bądź stanu środowiska.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Obecnie w Szczepankach znajduje się cmentarz wraz z kaplicą i kostnicą, a także hydrofornia zapewniająca dopływ wody do Jabłonowa Pomorskiego. Przez Szczepanki przepływa rzeka Lutryna.

Przez teren obszaru przebiegają drogi gminne. Stan dróg jest niezadowolający – poszczególne ulicy wymagają modernizacji zarówno nawierzchni, jak i infrastruktury towarzyszącej – chodników, ścieżek rowerowych.

Rozdział 6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Wizja obszaru to opis oczekiwanego w przyszłości stanu tego obszaru. Wizja ma na celu zobrazowanie stanu docelowego, informowanie o aspiracjach osób/podmiotów formułujących wizję oraz jednoczenie wokół idei.

Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji zawiera:

- wyobrażenie, jak powinien wyglądać obszar rewitalizacji w roku 2023;
- wskazanie podmiotów (ludzie, instytucje, organizacje) występujących w tym wyobrażeniu;
- opis relacji zachodzących pomiędzy tymi podmiotami;
- cechy tych podmiotów;
- uszczegółowienie procesów.

Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego obejmuje okres do 2023 r. i odnosi się do wszystkich sfer, w których zdiagnozowano problemy. Ważne przy określaniu wizji było poznanie oczekiwań społeczeństwa wobec zamierzonej rewitalizacji danego obszaru – dotyczy to zarówno mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji, jak i wszystkich, na których będą mieć wpływ podjęte działania rewitalizacyjne.

Przeprowadzone badanie ankietowe pokazało, że najbardziej oczekiwanymi efektami procesu rewitalizacji według mieszkańców są:

- Stworzenie przestrzeni przyjaznej seniorom, np. powstanie środowiskowego klubu seniora,
- Stworzenie przestrzeni przyjaznej młodzieży,
- Podniesienie warunków i podjęcia działań zmierzających do integracji mieszkańców,
- Poprawa bezpieczeństwa,
- Poprawa nawierzchni dróg i chodników,
- Zwiększenie powierzchni terenów zielonych,
- Stworzenie miejsc odpoczynku i rekreacji,
- Stworzenie miejsc integracji i aktywizacji społecznej lokalnej społeczności,
- Działania mające na celu zwiększenie aktywności społeczności lokalnej
- Stworzenie obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej – boisk sportowych, siłowni zewnętrznych, placów zabaw dla dzieci, parku rozrywki,

WIZJA

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę oraz wyniki ankietyzacji mieszkańców w ramach pogłębionej diagnozy obszarów rewitalizacji, sformułowano wizję obszaru rewitalizacji. Poprzez realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Jabłonowie Pomorskim poprawi się sytuacja w sferach, w których zdiagnozowano problemy społeczne oraz infrastrukturalne. Na obszarze nr 6 najważniejszymi zidentyfikowanymi problemami społecznymi są problemy wynikające z wieku senioralnego (starzejące się społeczeństwo), wysoki wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej i bezrobocie. Z problemów ze sfery przestrzenno-funkcjonalnej zdiagnozowano wysoki udział ogólnodostępnych niezmodernizowanych terenów rekreacyjnych.

Dzięki synergicznym efektom poszczególnych działań złagodzone zostaną obecnie występujące problemy społeczne, zwłaszcza wśród osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem. Wzrośnie aktywność lokalna wśród mieszkańców, którzy będą mogli korzystać z rozwiniętej infrastruktury i dobrze zagospodarowanych terenów publicznych.

Do końca 2023 r. obszar rewitalizacji stanowi przyjazną przestrzeń do życia, zamieszkałą przez aktywnych i zintegrowanych mieszkańców. Problem wykluczenia społecznego wynikającego z korzystania przez osoby ze środków Pomocy społecznej zostaje zniwelowany. Otrzymają oni m. in. wsparcie z zakresu aktywizacji, szkoleń, kursów aktywizujących i dokształcających. Osoby starsze otrzymają wsparcie w zakresie poprzez utworzenie klubu samopomocy. Wsparcie psychologiczne, poradniczo – doradcze oraz możliwość kreatywnego spędzania czasu wolnego. Oprócz tego świadczone będą dla nich usługi opiekuńcze. Dzięki temu w wyniku przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych, nastąpi integracja społeczna, u seniorów zwiększy się poczucie własnej wartości oraz poczucie bezpieczeństwa, zaspokojone zostaną potrzeby specyficzne dla wieku podeszłego, a rodziny seniorów i osób niepełnosprawnych zostaną odciążone w zakresie świadczenia opieki nad tymi osobami. Problem bezrobocia będzie niwelowany poprzez przeszkolenie animatorów, którzy nabędą kwalifikacje, które umożliwią im organizowanie i prowadzenie zajęć na zagospodarowanym terenie w centrum miasta. Na obszarze nr 6 w Jabłonowie Pomorskim powstanie zagospodarowana przestrzeń publiczna, przyjazna i atrakcyjna dla mieszkańców. Mieszkańcy będą chętnie spędzać wolny czas z całymi rodzinami. Ożywi się przestrzeń publiczna, powstaną miejsca spotkań, w których umacniać się będzie integracja i poczucie wspólnoty.

W sołectwach Jabłonowo Zamek, Kamień i Szczepanki zdiagnozowano problemy związane z wiekiem senioralnym, bezrobocie, wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej, niski wskaźnik przedsiębiorczości. Dla mieszkańców obszarów wiejskich zaplanowano cykl szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych wraz z warsztatami z zakresu przedsiębiorczości w celu zniwelowania negatywnych zjawisk społecznych. W efekcie podjęcia wszystkich powyższych działań znacząco poprawi się sytuacja społeczno - gospodarcza sołectw.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz wyników badań ankietowych, sformułowano podsumowanie wizji obszaru rewitalizacji:

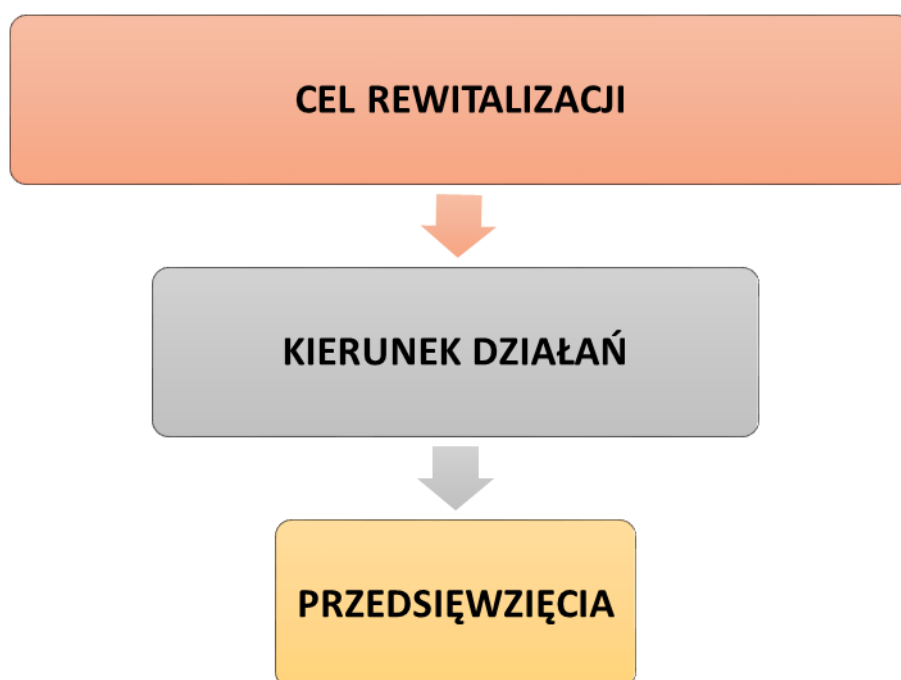
MIASTO I GMINA JABŁONOWO POMORSKIE ATRAKCYJNYM MIEJSCEM DO ŻYCIA, POSIADAJĄCYM INFRASTRUKTURĘ SPRZYJAJĄCĄ AKTYWIZACJI I INTEGRACJI MIESZKAŃCÓW.

Rozdział 7. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Określone w niniejszym programie rewitalizacji cele rewitalizacji odpowiadają na problemy zidentyfikowane na etapie diagnozy – są osadzone w sferze społecznej oraz gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Poniżej sformułowane cele są pochodną wizji określającej stan końcowy procesu rewitalizacji w roku 2023 i są ukierunkowane na osiągnięcie efektów procesów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim

Każdy cel został opisany przy pomocy skwantyfikowanych wskaźników z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi. Do każdego z celów rewitalizacji przypisano konkretne kierunki działań oraz przedsięwzięcia. Stanowią one zestawienie najważniejszych grup działań pozwalających na osiągnięcie założonych celów.

CEL OGÓLNY – AKTYWIZACJA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW

Cel 1. WZROST AKTYWNOŚCI OSÓB Z OBSZARU REWITALIZOWANEGO

Kierunek działania 1.1. Aktywizacja i wsparcie osób w wieku 60+ i osób zagrożonych wykluczeniem

Kierunek działania 1.2. Wsparcie i podniesienie kwalifikacji osób bezrobotnych

Cel 2. DOSTOSOWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ DO POTRZEB SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH

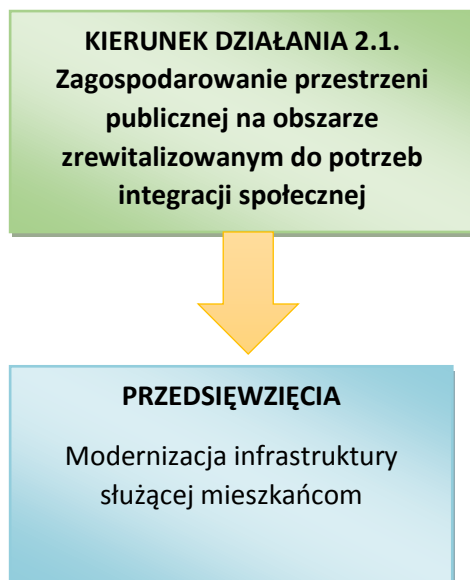
Kierunek działania 2.1. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na obszarze zrewitalizowanym do potrzeb integracji społecznej

CEL OGÓLNY – AKTYWIZACJA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW

Cel 1. WZROST AKTYWNOŚCI OSÓB Z OBSZARU REWITALIZOWANEGO

Cel 2. DOSTOSOWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ DO POTRZEB SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH

Wskaźniki dla celów projektów i rewitalizacji

Nazwa wskaźnika	Rok bazowy	Rok docelowy (2023r.)
Wskaźniki dla celów projektów		
Cel 1. WZROST AKTYWNOŚCI OSÓB Z OBSZARU REWITALIZOWANEGO		
Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	0	1
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	0	60
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	0	70
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu	0	60
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	0	30
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	0	5
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	0	60
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	0	2
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	0	15
Cel 2. Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb społeczno-gospodarczych		
Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanej na rewitalizowanych obszarach (szt.)	0	1
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (m ²)	0	8 800
- liczba osób korzystających z rewitalizowanych obszarów bądź utworzonej przestrzeni w miastach (osób/rok)	0	8000
Wskaźniki dla celów rewitalizacji		
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym objętych wsparciem na obszarze rewitalizacji	302	257
Liczba osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji	109	99
Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	281	239
Liczba podmiotów gospodarczych osób fizycznych	58	65
Liczba wspartych obiektów infrastruktury	0	1

Obszar objęty rewitalizacją (m2)	0	8800
----------------------------------	---	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Rozdział 8. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne stanowią działania, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie będzie możliwa i nie zostaną rozwiązane zdiagnozowane problemy.

Tabela 15. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt	Typ projektu ³	Opis projektu					
				Podmiot/y realizujący /e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
JSPM 6	Cel rewitalizacji 1 WZROST AKTYWNOŚCI OSÓB Z OBSZARU REWITALIZOWANEGO								
	Kierunek działania 1.1 Aktywizacja i wsparcie osób w wieku 60+								
- projekt ma charakter społeczny będzie skierowany do osób z obszaru rewitalizacji, realizowany będzie w budynkach należących do gminy, które są dostosowane do tego typu zajęć. Na obszarze rewitalizacji nie ma możliwości prowadzenia tego typu zajęć	Rozwój form działalności społecznej (środowiskowej, zdrowotnej, opiekuńczej) skierowanej do osób starszych i niepełnosprawnych	1) Pobudzenie aktywności wśród seniorów i osób niepełnosprawnych w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie	S	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Zakres projektu: 1. Opracowanie regulaminu oraz dokumentów związanych z prowadzeniem klubu samopomocy 2. Nabór osób chętnych .Uczestnikami Klubu samopomocy będą osoby nieaktywne zawodowo w wieku 60+ oraz osoby niepełnosprawne. 3. Celem projektu jest objęcie specjalistyczną opieką osób starszych oraz niepełnosprawnych oraz poprawa usług opiekuńczych nad ww. osobami. Ułatwieniu korzystania z oferty na rzecz aktywizacji społecznej w	Zajęcia odbywać się będą w budynkach należących do Miasta i Gminy tj. budynek gimnazjum, który znajduje się w ścisłym sąsiedztwie planowanego do rewitalizacji terenu (ul. Słoneczna), a także budynek CKiS (ul. Rynek).	250 tys zł.	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego: - Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 szt. Wskaźniki produktu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w	Listy obecności uczestników zajęć, monitoring dalszych losów uczestników projektu

³ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

					<p>tym prozdrowotnej, obejmującej także usługi w zakresie aktywności ruchowej, edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej. W ramach projektu wszystkim jego uczestnikom zostanie udostępniona infrastruktura techniczna pozwalająca na aktywne spędzanie czasu wolnego (plac rekreacyjny przy ul. Słonecznej). Przed wyjściem na obiekt dla każdego uczestnika zostanie przygotowany przez wyspecjalizowanego rehabilitanta/fizjoterapeutę indywidualny program zajęć ruchowych.</p> <p>Poza tym w ramach spotkań odbędą się zajęcia z zakresu edukacji zdrowotnej ze szczególnym uwzględnieniem świadomości i zachowań prozdrowotnych-</p> <p>Klub Samopomocy będzie zapewniał 2-3 godzinną ofertę usług 2 - 3 dni w tygodniu. Podstawowy</p>			<p>interesie ogólnym w programie - 70</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--

					zakres usług obejmować będzie usługi: kulturalno-oświatowe, aktywność ruchową, sportowo-rekreacyjną, a także różnego rodzaju terapie zajęciowe.				
					Budynki przeznaczone na zajęcia Klubu znajdują się w miejscu dostępnym dla seniorów, a także niepełnosprawnych. Obiekty są pozbawione barier architektonicznych. W budynku gimnazjum planuje się wydzielenie jednego pomieszczenia ogólnodostępnego do utrzymania lub zwiększania aktywności ruchowej wyposażone w podstawowy sprzęt, odpowiedni do potrzeb i sprawności seniorów i osób niepełnosprawnych, np.: materace, leżanka, rotory, drabinki, drobny sprzęt do ćwiczeń indywidualnych itp.				
Cel rewitalizacji 1 WZROST AKTYWNOŚCI OSÓB Z OBSZARU REWITALIZOWANEGO									
Kierunek działania 1.2. Wsparcie i podniesienie kwalifikacji osób bezrobotnych									
JSPM 6 Sołectwo Jabłonowo- Zamek Sołectwo Kamień Sołectwo	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych w celu	2) Aktywizacja osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w	S	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Zakres projektu: • prace przygotowawcze: - wybór osób wykluczonych i zagrożonych	Zajęcia odbywać się będą w budynkach należących do Miasta i Gminy tj. budynek	200 tys. zł	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub	Listy obecności uczestników zajęć, monitoring dalszych losów uczestników

<p>Szczepanki - projekt ma charakter społeczny będzie skierowany do osób z obszaru rewitalizacji, realizowany będzie w budynkach należących do gminy, które są dostosowane do tego typu zajęć. Na obszarze rewitalizacji nie ma możliwości prowadzenia tego typu zajęć, dlatego też budynki, w których będą prowadzone zajęcia znajdują się poza obszarem.</p>	<p>dopasowania do potrzeb rynku pracy</p>	<p>celu podjęcia zatrudnienia i uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej miasta i gminy Jabłonowo Pomorskie</p>			<p>wykluczeniem społecznym na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jabłonowie Pomorskiem</p> <ul style="list-style-type: none"> • realizacja projektu: <ul style="list-style-type: none"> - zawieranie kontraktów z uczestnikami, - prowadzenie szkoleń i kursów aktywizujących i kształcących, - prowadzenie poradnictwa psychologicznego, - wykonywanie prac społecznie użytecznych przez uczestników projektu – np. utrzymywanie porządku w mieście i gminie (m.in. pielenie skwerów, utrzymywanie czystości i zieleni w mieście) - kursy zawodowe dla osób bezrobotnych - praktykę / staż dla przeszkolonych osób <p>W ramach szkoleń część osób zostanie przeszkolona m.in. jako animatorzy czasu wolnego, aby na powstałej infrastrukturze prowadzić zajęcia dla dzieci, młodzieży, a także wszystkich</p>	<p>gimnazjum, który znajduje się w ścisłym sąsiedztwie planowanego do rewitalizacji terenu (ul. Słoneczna), a także budynek CKiS (ul. Rynek).</p>		<p>wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 60 osoby;</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 60 osoby;</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 30 osób;</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6</p>	<p>projektu</p>
--	---	---	--	--	---	---	--	---	-----------------

				<p>zainteresowanych osób. Na nowo powstałej infrastrukturze będą również prowadzone zajęcia praktyczne dla osób szkolących się/odbywających staż</p> <p>Projekt ma na celu aktywizację osób. wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu podjęcia przez nich zatrudnienia i uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej. Ponadto program pozwoli na uzyskanie lub podniesienie kwalifikacji po opuszczeniu programu. Spowoduje zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu. Projekt dotyczący podnoszenia kwalifikacji zawodowych wpłynie również pozytywnie na życie rodzinne osób zagrożonych ubóstwem poprzez możliwość spędzenia wolnego czasu z rodziną w nowo powstałym terenie</p>			<p>miesiące po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 5 osób</p> <p>Wskaźniki produktu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 60</p> <p>- Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie - 2 osoby</p>	
--	--	--	--	--	--	--	---	--

					rekreacyjnym. Często bywa tak, że dzieci naśladowują negatywne zachowania rodziców (bierność zawodowa) poprzez realizację projektu infrastrukturalnego zostanie udostępniona dzieci i młodzieży strefa wypoczynku i rekreacji, co zapewne wpłynie pozytywnie na ich rozwój fizyczny i podejście do życia.				
JSPM 6 - projekt ma charakter społeczny będzie skierowany do osób z obszaru rewitalizacji, realizowany będzie w budynkach należących do gminy, które są dostosowane do tego typu zajęć	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych w celu dopasowania do potrzeb rynku pracy	3). „Nowy zawód kluczem do sukcesu” - szkolenie dla grupy 15 osób bezrobotnych, m.in. animatorów organizacji czasu wolnego i rekreacji.	S	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Projekt polega na przeszkoleniu 15 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu zdobycia kwalifikacji zawodowych niezbędnych do zdobycia pracy. Zatrudnienie tych osób miałyby miejsce na bazie powstałej w ramach projektu nr 4 infrastruktury. W ramach wsparcia dla ww. osób planuje się również: - poradnictwo psychologa, - doradztwo zawodowe grupowe i indywidualne, - kursy zawodowe podnoszące kwalifikacje - warsztaty na temat zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.	Zajęcia odbywać się będą w budynkach należących do Miasta i Gminy oraz na terenie, który powstanie w ramach projektu nr 4.	30 tys zł	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukująca pracy po opuszczeniu programu RLKS–10 osób; Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Listy obecności uczestników zajęć, monitoring dalszych losów uczestników projektu

					Przeszkoleni animatorzy nabędą kwalifikacje, które umożliwią im organizowanie i prowadzenie zajęć na zagospodarowanym terenie w centrum miasta. Część praktyczna szkoleń/warsztatów odbywać się będzie na bazie powstałej infrastruktury. Docelowo realizacja projektów społecznych oraz projektu infrastrukturalnego doprowadzi do znalezienia przez osoby bezrobotne zatrudnienia. Zajęcia, oferowane na powstałej infrastrukturze przyczynią się do poprawy integracji mieszkańców, ożywienia i aktywizacji lokalnej społeczności.			(RLKS) –5 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 15 Wskaźnik Produktu: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby) RLKS – 15 osób	
JSPM 6	Cel rewitalizacji 2. Dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb społeczno-gospodarczych								
	Kierunek działania 2.1. - Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na obszarze zrewitalizowanym do potrzeb integracji społecznej								
	Modernizacja infrastruktury służącej mieszkańcom	4) Rewitalizacja terenów w Jabłonowie Pomorskim	T, P-F	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	Projekt obejmuje zagospodarowanie placu na cele aktywizacji społecznej, w tym na cele rekreacyjno-sportowe w skład, którego wchodzić będzie plac zabaw oraz	Obejmuje on teren miasta (jednostka nr 6) są to ulice: Główna (od nr 1 do 11 oraz 19,29a,31),	1 132 000 zł	Wskaźniki Produktu: - Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach	Wskaźnik będzie monitorowany poprzez wpisywanie na listę osób korzystających z

					<p>siłownia zewnętrzna. Elementy placu zabaw jak i siłowni będą posiadały urządzenia dla osób niepełnosprawnych.</p> <p>Projekt będzie obejmował takie prace jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> -instalację urządzeń rekreacyjno-sportowych, ławek, altan, - montaż toalet, - niwelację terenu, -wykonanie ciągów pieszych, -wykonanie nawierzchni tzw. bezpiecznych i nawierzchni trawiastych, - wykonanie ogrodzenia <p>Projekt obejmuje zagospodarowanie przestrzeni miejskiej w Jabłonowie Pomorskim, w tym modernizację terenu, a także utworzenie miejsc integracji społecznej.</p> <p>Wszystkie te prace przyczynią się do likwidacji istotnych problemów społecznych zdiagnozowanych na OR.</p>	<p>Wąska, Hallera, Rynek, Kolejowa (nr od 1 do 17) Lipowa (od nr 1 do 2b), Słoneczna, Gen. Sikorskiego (nr 10,14,15,16),Urzędowa (nr 1,2,3,13,14).</p>	<p>miejskich – 8 800 m2</p> <p>- Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanej na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.;</p> <p>Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 8 800 m2</p> <p>Wskaźnik rezultatu bezpośredniego:</p> <p>- liczba osób korzystających z rewitalizowanych obszarów bądź utworzonej przestrzeni w miastach – 8 000 osób/rok.</p>	<p>obiektu. Wskaźnik będzie monitorowany poprzez uzyskanie stosownego pozwolenia na użytkowanie Protokół końcowy odbioru robót.</p>
Jabłonowo-Zamek	<p>Cel rewitalizacji 1 WZROST AKTYWNOŚCI OSÓB Z OBSZARU REWITALIZOWANEGO</p> <p>Kierunek działania 1.1 Aktywizacja i wsparcie osób w wieku 60+ i osób zagrożonych wykluczeniem</p> <p>Kierunek działania 1.2. Wsparcie i podniesienie kwalifikacji osób bezrobotnych</p>							

	Rozwój form działalności społecznej (środowiskowej, zdrowotnej, opiekuńczej) skierowanej do osób zagrożonych wykluczeniem, w tym dla osób 60+	5). „Zmieniamy nasze życie na lepsze” - cykl szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych oraz warsztaty z przedsiębiorczości	S	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie Stowarzyszenie Razem dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie	Projekt zakłada przeprowadzenie cyklu szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych dla seniorów, osób bezrobotnych, osób wykluczonych, korzystających z pomocy społecznej wraz z warsztatami z zakresu przedsiębiorczości. W ramach spotkań zaplanowano szkolenia podnoszące kompetencje, umiejętności i kwalifikacje. Szkolenia będą dostosowane indywidualnie do konkretnych potrzeb uczestników, aby rozwiązać określone problemy społeczne W ramach zajęć integracyjnych dla dzieci, młodzieży, osób starszych zostaną utworzone grupy tematyczne (np. śpiew, taniec) mające na celu rozwijanie swoich zainteresowań, pasji. W ramach spotkań odbywać się będą również wyjazdy mające na celu polepszenie kondycji fizycznej poprzez zajęcia	Jabłonowo-Zamek Świątlica	40 tys zł	Wskaźnik rezultatu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukująca pracy po opuszczeniu programu – 12 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 5 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 25 Wskaźniki produktu: Liczba osób zagrożonych	Listy obecności uczestników zajęć, monitoring dalszych losów uczestników projektu
--	---	---	---	---	---	---------------------------	-----------	---	---

					<p>ruchowe (m.in. siłownia, fitness) na nowo zagospodarowanym terenie rekreacyjnym w Jabłonowie Pomorskim</p> <p>Zajęcia będą organizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Razem dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.</p> <p>W związku z brakiem terenów rekreacyjnych w miejscowości Szczepanki i bliskim sąsiedztwem miasta mieszkańcy będą mogli bez problemu korzystać z nowo powstałej infrastruktury.</p>			<p>ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 25 osób</p>	
Kamień	Rozwój form działalności społecznej (środowiskowej, zdrowotnej, opiekuńczej) skierowanej do osób zagrożonych wykluczeniem,	6). „Zmieniamy nasze życie na lepsze” - cykl szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych oraz warsztaty z przedsiębiorczości	S	<p>Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie</p> <p>Stowarzyszenie Razem dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie</p>	<p>Projekt zakłada przeprowadzenie cyklu szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych dla osób bezrobotnych, osób wykluczonych, korzystających z pomocy społecznej wraz z warsztatami z zakresu przedsiębiorczości.</p> <p>W ramach spotkania zaplanowano szkolenia podnoszące kompetencje, umiejętności i kwalifikacje. Szkolenia będą dostosowane indywidualnie do</p>	Kamień Świątlica	40 tys zł	<p>Wskaźnik rezultatu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukująca pracy po opuszczeniu programu – 12 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,</p>	<p>Listy obecności uczestników zajęć, monitoring dalszych losów uczestników projektu</p>

					<p>konkretnych potrzeb uczestników, aby rozwiązać określone problemy społeczne</p> <p>W ramach spotkań odbywać się będą również wyjazdy mające na celu polepszenie kondycji fizycznej poprzez zajęcia ruchowe (m.in.siłownia, fitness) na nowo zagospodarowanym terenie rekreacyjnym w Jabłonowie Pomorskim</p> <p>Zajęcia będą organizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Razem dla Miasta i Gminy.</p> <p>W związku z brakiem terenów rekreacyjnych w miejscowości Szczepanki i bliskim sąsiedztwem miasta mieszkańcy będą mogli bez problemu korzystać z nowo powstałej infrastruktury.</p>			<p>pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 5 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 25</p> <p>Wskaźniki produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 25 osób</p>	
Szczepanki	Rozwój form działalności społecznej (środowiskowej, zdrowotnej, opiekuńczej) skierowanej do osób	7.), „Zmieniamy nasze życie na lepsze” - cykl szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych oraz warsztaty z przedsiębiorcz	S	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie Stowarzyszenie Razem dla Miasta i	Projekt zakłada przeprowadzenie cyklu szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych dla seniorów, osób wykluczonych, korzystających z pomocy społecznej wraz z warsztatami z zakresu	Szczepanki Świetlica	40 tys zł	Wskaźnik rezultatu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukująca pracy po opuszczeniu	Listy obecności uczestników zajęć, monitoring dalszych losów uczestników projektu

	zagrożonych wykluczeniem, w tym dla osób 60+	ości		Gminy Jabłonowo Pomorskie	<p>przedsiębiorczości.</p> <p>W ramach zajęć integracyjnych dla dzieci, młodzieży, osób starszych zostaną utworzone grupy tematyczne (np. śpiew, taniec) mające na celu rozwijanie swoich zainteresowań, pasji.</p> <p>W ramach spotkań odbywać się będą również wyjazdy mające na celu polepszenie kondycji fizycznej poprzez zajęcia ruchowe (m.in. siłownia, fitness) na nowo zagospodarowanym terenie rekreacyjnym w Jabłonowie Pomorskim</p> <p>Zajęcia będą organizowane we współpracy ze Stowarzyszeniem Razem dla Miasta i Gminy</p> <p>W związku z brakiem terenów rekreacyjnych w miejscowości Szczepanki i bliskim sąsiedztwem miasta mieszkańcy będą mogli bez problemu korzystać z nowo powstałej infrastruktury.</p>			<p>programu – 12 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)- 5 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 25</p> <p>Wskaźniki produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 25 osób</p>	
--	---	------	--	---------------------------------	---	--	--	--	--

Tabela 16. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	L.p.	Typ przedsięwzięcia	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
1	2	3	4
JSPM 6	CEL REWITALIZACJI - DOSTOSOWANIE PRZESTRZENI PUBLICZNEJ DO POTRZEB SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH		
	Kierunek działań - Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na obszarze zrewitalizowanym do potrzeb integracji społecznej		
	1.	T	Termomodernizację budynków użyteczności publicznej tj. Centrum Kultury i Sportu oraz budynek Remizy Strażackiej w Jabłonowie Pomorskim, które to znajdują się w obszarze rewitalizacyjnym. Działanie 3.3 RPO WK-P.

Rozdział 9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

Podczas programowania procesu rewitalizacji nadrzędną zasadą jaką kierowano się przy wyborze projektów rewitalizacyjnych było zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach, przede wszystkim przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

Wymogiem koniecznym dla wspierania przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach. W szczególności dotyczy to komplementarności:

- Przestrzennej – powiązania pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi realizowanymi zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i znajdującymi się poza nim, ale oddziałującymi na obszar rewitalizacji.
- Problemowej – konieczność realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że PR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, technicznym, środowiskowym).
- Proceduralno-instytucjonalnej – konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur.
- Źródeł finansowania – konieczność uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS, środków własnych i innych.

Ważnym aspektem mechanizmu komplementarności są projekty zintegrowane. W ramach rewitalizacji Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie zaplanowano jeden projekt tzw. infrastrukturalny, który pozwoli na realizację innych społecznych projektów oraz przyczyni się do zniwelowania problemów społecznych, które zdiagnozowano, tj. bezrobocie, uzależnienie osób od korzystania z pomocy społecznej, problemy wynikające z wieku senioralnego.

Tabela 17. Projekty zintegrowane w ramach rewitalizacji gminy.

Projekt wiodący „społeczny”	Projekt uzupełniający „infrastrukturalny”	Dodatkowe projekty społeczne	Uzasadnienie zintegrowania
<p>3) „Nowy zawód kluczem do sukcesu” - szkolenie dla grupy 15 osób bezrobotnych, jako animatorów m.in. organizacji czasu wolnego i rekreacji.</p>	<p>4) Rewitalizacja terenów w Jabłonowie Pomorskim</p>	<p>1) Pobudzenie aktywności wśród seniorów i osób niepełnosprawnych w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie</p> <p>2) Aktywizacja osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu podjęcia zatrudnienia i uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej miasta i gminy Jabłonowo Pomorskie</p>	<p>Problemy społeczne, które zostały zdiagnozowane na JSPM nr 6 to bezrobocie, uzależnienie od świadczeń społecznych oraz problemy wynikające z wieku senioralnego. Aby zniwelować te problemy konieczne jest podjęcie szeregu działań z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej. Głównym działaniem jest przeciwdziałanie bezrobociu, poprzez szkolenie 15 osób bezrobotnych, w celu zatrudnienia ich m.in. jako animatorów organizacji czasu wolnego i integracji, na bazie powstałej w ramach projektu nr 4 infrastruktury. Przeszkoleni animatorzy nabędą kwalifikacje, które umożliwią im organizowanie i prowadzenie zajęć na zagospodarowanym terenie w centrum miasta. Docelowo realizacja projektów społecznych oraz projektu infrastrukturalnego doprowadzi do znalezienia przez osoby bezrobotne zatrudnienia. Zajęcia, oferowane na powstałej infrastrukturze przyczynią się do poprawy integracji mieszkańców, żywienia i aktywizacji. Dodatkowo projekty społeczne nr 1 i 2 pozwolą na podjęcie szeregu inicjatyw na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych, bezrobotnych i wykluczonych społecznie. Powstała infrastruktura techniczna będzie wykorzystywana do różnego rodzaju zajęć (sportowych), spotkań integracyjnych, zajęć prozdrowotnych.</p>

Źródło: opracowanie własne

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna oznacza konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Mechanizmy w zakresie zapewnienie

komplementarności przestrzennej zostały uwzględnione zarówno na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji, jak i na etapie oceny zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji postanowiono ukierunkować działania rewitalizacyjne infrastrukturalne tylko na jeden obszar. Na pozostałych obszarach zaplanowano działania o charakterze społecznym. Działania o charakterze infrastrukturalnym przyczynią się do niwelowania problemów społecznych związanych np. z wysokim poziomem bezrobocia. Projekty rewitalizacyjne będą realizowane na obszarze rewitalizacji, natomiast zasięg ich oddziaływania będzie dużo większy niż wyznaczony obszar rewitalizacji, gdyż z efektów rewitalizacji przestrzennej (ze zmodernizowanej infrastruktury) będą korzystać nie tylko mieszkańcy danego obszaru, ale również mieszkańcy innych miejscowości, przedsiębiorcy i turyści. Dzięki tak dużemu promieniowaniu zaplanowanych projektów zapewnione zostanie, że program rewitalizacji będzie efektywnie oddziaływał na całą Gminę. Projekty te będą mieć pozytywny wpływ na obszar i mieszkańców Gminy, przyczynią się do zwiększenia integracji i aktywizacji społeczności lokalnej.

Dzięki zapewnieniu (i stałemu sprawdzaniu) komplementarności przestrzennej projekty rewitalizacyjne wywołają skuteczną poprawę całego obszaru rewitalizacji (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach). Poszczególne projekty rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniają i zachodzi pomiędzy nimi efekt synergii.

Prowadzone działania nie spowodują przenoszenia problemów z obszarów rewitalizacji na inne obszary. Nie będą również prowadzić do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.

Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji projektów/przedsięwzięć, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym). Zapewnienie komplementarności problemowej ma przeciwdziałać fragmentacji działań (np. tzw. „rewitalizacji technicznej”, „rewitalizacji społecznej” – określeń błędnie stosowanych, ponieważ rewitalizacja jest zawsze kompleksowa) koncentrując uwagę na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru. W tym celu potencjalni projektodawcy na etapie zgłaszania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostali zobowiązani do wskazania, w jaki sposób przedsięwzięcie przyczyni się do ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych, np. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym itp. Ponadto, na etapie oceny przedsięwzięć preferencje przyznano tym projektom infrastrukturalnym, które łączyły w sobie elementy inwestycyjne, infrastrukturalne, z elementami społecznymi. Zgłoszone przedsięwzięcia rewitalizacyjne charakteryzują się komplementarnością problemową, ponieważ mimo iż większość z nich ma charakter przede wszystkim infrastrukturalny, to jednak każdy z nich zawiera w sobie istotny

element społeczny, a zatem stanowią one połączenie działań ze sfery technicznej z działaniami społecznymi, co zostało wykazane w charakterystyce przedsięwzięć.

Realizacja projektów rewitalizacyjnych spowoduje wyeliminowanie lub złagodzenie konkretnych problemów, których występowanie zostało zdiagnozowane na terenie objętym rewitalizacją oraz które stały się podstawą do wskazania danych terenów jako zdegradowanych.

W poniższej tabeli zostały wskazane poszczególne projekty rewitalizacyjne, które są odpowiedzią na problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji.

Tabela nr 18. Powiązanie projektów rewitalizacyjnych ze zdiagnozowanymi problemami na obszarze rewitalizacji

Problemy	Sposób złagodzenia/rozwiązania problemu	Projekt
<p>JSPM 6</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brak infrastruktury adresowanej do osób starszych i niesamodzielných - Brak umiejętności odnalezienia się seniorów w nowej sytuacji po zakończeniu pracy zawodowej, - Brak wystarczającej oferty aktywizującej Seniorów 	<ul style="list-style-type: none"> - Utworzenie klubu samopomocy, - Zaktywizowanie i zaangażowanie osób korzystających z usług klubu samopomocy, - Zapewnienie warunków do pobudzenia wielu form aktywności psychospołecznej, fizycznej i kulturowej osób starszych, 	<p>Pobudzenie aktywności wśród seniorów i osób niepełnosprawnych w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie (9.3.2 RPO)</p> <p>Rewitalizacja terenów w Jabłonowie Pomorskim (6.2 RPO)</p>
<p>JSPM 6</p> <p>Sołectwo Jabłonowo-Zamek Sołectwo Kamień Sołectwo Szczepanki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wysokie bezrobocie, - Nasilone korzystanie z pomocy społecznej, - Słaby klimat aktywności gospodarczej – niski odsetek osób prowadzących własną działalność, - Brak miejsc z atrakcyjną ofertą rekreacyjno-sportową - Wiele osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, zepchniętych na margines, - Niezagospodarowane, zdegradowane przestrzenie w centrum miasta mają negatywny wpływ na rozwój funkcji społecznych, nie są wykorzystywane na cele działań aktywizujących, rekreacyjno-sportową, - Na obszarze rewitalizacji brakuje przestrzeni publicznych do 	<ul style="list-style-type: none"> - Szkolenia ponoszące kompetencje, umiejętności, kwalifikacje, zachęcające do zakładania własnych firm oraz zajęcia z zakresu animacji społecznej dla grupy docelowej – osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, - Zagospodarowanie przestrzeni publicznych uważanych za zdegradowane poprzez nadanie im nowych funkcji – społecznych, rekreacyjno-sportowych, - Stworzenie przestrzeni dla prowadzenia aktywizacyjnych zajęć plenerowych z osobami zagrożonymi ubóstwem i wykluczeniem społecznym, m. in. bezrobotnymi, korzystającymi z pomocy społecznej, 	<p>Aktywizacja osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu podjęcia zatrudnienia i uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej miasta i gminy Jabłonowo Pomorskie (9.2.1 RPO)</p> <p>Rewitalizacja terenów w Jabłonowie Pomorskim (6.2 RPO)</p>

<p>prowadzenia działań aktywizujących z osobami zagrożonymi ubóstwem i wykluczeniem społecznym,</p>		
<p>JSPM 6 Sołectwo Jabłonowo-Zamek Sołectwo Kamień Sołectwo Szczepanki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wysokie bezrobocie, - Długotrwałe bezrobocie, - Niesamodzielność ekonomiczna ekonomiczna mieszkańców – korzystanie z pomocy społecznej, - Niezagospodarowane przestrzenie publiczne w centrum miejscowości Jabłonowo Pomorskie - brakuje dobrze zagospodarowanej przestrzeni publicznej do prowadzenia działań aktywizujących z osobami zagrożonymi ubóstwem i wykluczeniem społecznym, 	<ul style="list-style-type: none"> - Działania animacyjno-kulturalne i szkoleniowe oraz rozbudzające przedsiębiorczość m.in. lidera lub animatora aktywności lokalnej, - Szkolenia ponoszące kompetencje, umiejętności, kwalifikacje, zachęcające do zakładania własnych firm oraz zajęcia animacyjno-rekreacyjno-sportowe dla grupy docelowej – osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, - Organizacja wydarzeń rekreacyjno-sportowych na nowo powstałej infrastrukturze przyczyni się do ożywienia tego terenu. - Prowadzenie działań aktywizujących i integrujących społeczność w przestrzeni publicznej, - osoby które zostaną przeszkolone jako animatorzy będą prowadziły zajęcia w świetlicach oraz nowo zagospodarowanym terenie na plac rekreacyjno-sportowy w Jabłonowie Pomorskim. 	<p>Działania Animacyjno-kulturalno-szkoleniowe (11.1 RPO)</p>

Źródło: opracowanie własne

Zaplanowane projekty rewitalizacyjne dopełniają się tematycznie, a program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w niezbędnych aspektach (tj. społecznym i przestrzenno-funkcyjnym). Tym samym prowadzona rewitalizacja ma charakter kompleksowy a nie fragmentaryczny, a realizowane projekty doprowadzą wskazany obszar do pożądanego stanu, o którym mowa w rozdziale 7. *Cele rewitalizacji i kierunki działań*. Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych polach, pod uwagę brane będą zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić lepszą koordynację tematyczną i organizacyjną działań administracji. Należy wskazać, że program rewitalizacji wykazuje zgodność z dokumentami strategicznymi m. in. na poziomie lokalnym, tak więc już na poziomie programowania rewitalizacji została zapewniona komplementarność problemowa.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym zakresie należy podkreślić szczególną rolę wszystkich interesariuszy rewitalizacji na etapie wdrażania programu rewitalizacji. Procedury wdrażania programu rewitalizacji wymagają współdziałania Urzędu Miasta i Gminy z wszystkimi podmiotami, których propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostały ujęte w programie, w celu monitorowania stopnia jego realizacji. W tym celu podmioty te będą zobligowane do regularnego raportowania stanu realizacji zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Przedstawiony w rozdziale 12. *System zarządzania realizacją programu rewitalizacji* został zaprojektowany w taki sposób aby zapewnić efektywne współdziałanie różnych instytucji na jego rzecz (samorządu gminnego i jego jednostek organizacyjnych oraz pomocniczych, organizacji pozarządowych, sektora przedsiębiorców i mieszkańców) oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. System zarządzania programem rewitalizacji został osadzony w systemie działania i zarządzania w związku z czym zapewniona jest komplementarność proceduralna i instytucjonalna.

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty rewitalizacyjne zawarte w niniejszym programie będą finansowane w oparciu o uzupełniające się środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), oraz środków własnych Gminy. Nie przewiduje się zaangażowania środków prywatnych do realizacji niniejszego programu. W związku z powyższym w ramach listy planowanych głównych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych, program rewitalizacji zawiera zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne, programy społeczno-aktywizacyjne i społeczno-gospodarcze, oraz istotne przedsięwzięcia dotyczące organizacji estetyczno-funkcjonalnej przestrzeni. Zapewnia tym samym koncentrację celów, ich wzajemne powiązanie i synergii. Stąd też należy uznać, iż niniejszy program rewitalizacji spełnia wymóg komplementarności źródeł finansowania

Komplementarność międzyokresowa

W latach 2007-2013 na terenie miasta i gminy Jabłonowo Pomorskie realizowano szereg projektów, które świadczą o tym, że działań podjęte w ramach rewitalizacji stanowią kontynuację dotychczasowych kierunków działań. Wśród nich znalazły się m. in. projekty zawarte w poniższej Tabeli nr 19. Wykaz projektów zrealizowanych w latach 2007-2013

L.p.	Data	Nazwa podmiotu udzielającego pomocy, nazwa programu, numer projektu	Schemat pomocowy:	Wartość projektu (PLN)	Dofinansowanie z UE (PLN)	Przeznaczenie pomocy
1	05.2015	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego Program Operacyjny Kapitał Ludzki Priorytet	Dotacja bezwrotna	174 539,20	174 539,20	Modernizacja oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych

		IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach” Poddziałanie 9.1.1 „Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechniania edukacji przedszkolnej” Nr projektu WND-POKL.09.01.01-04-016/15				
2	2012	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Działanie „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” działania w zakresie budowy lub modernizacji targowisk WS-I-W.052.2.123.2012 UM02-6921-UM0260012/12	Dotacja bezzwrotna	1.643.029,63	849608,13	Budowa targowiska
3	2010	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Działanie „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” działania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej PRW.I.6011-95/09 UM02-6921-UM0200095/10	Dotacja bezzwrotna	1.812.846,76	879 128,96	Budowa kanalizacji sanitarnej
4	2013	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego Program Operacyjny Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 Poddziałanie 4.1 „Rozwój obszarów zależnych od rybactwa z wyłączeniem realizacji operacji polegających na funkcjonowaniu lokalnej grupy rybackiej (LGR) oraz nabywaniem umiejętności i aktywizacją lokalnych społeczności”	Dotacja bezzwrotna	603 558,43	401 021,00	Budowa , remont i przebudowa małej infrastruktury turystycznej, tras turystycznych wraz ze ścieżkami i drogami dojazdowymi do miejsc objętych inwestycją

		WS-II-B.052.2.3.2013 SW02-6173- SW0200003/13				
--	--	--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne.

Rozdział 10. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Skonsolidowanie wysiłków różnych podmiotów na rzecz obszaru rewitalizacji jest ważnym warunkiem sukcesu.

Zapewnienie szerokiego grona uczestników procesu rewitalizacji, biorących udział w dyskusji, a następnie kształtowaniu otaczającej ich przestrzeni ma umożliwić merytoryczną debatę i praktyczną realizację idei społecznego uczestnictwa w procesie rozwoju lokalnego, a także budowanie zaufania pomiędzy władzą publiczną a partnerami społeczno-gospodarczymi na danym obszarze. Takie podejście ma umożliwić komunikowanie władzom lokalnym potrzeb społeczności i wywieranie społecznego nacisku, w celu ukierunkowania wsparcia na rzeczywiste problemy. Jednocześnie jedynie dzięki zaangażowaniu środowiska lokalnego w przygotowanie, a następnie wdrażanie procesu rewitalizacji możliwe jest osiągnięcie założonych celów.

Niniejszy program rewitalizacji został wypracowany przez samorząd gminny we współpracy z podmiotami, które uczestniczyły w spotkaniach organizowanych przez Urząd Miasta i Gminy na etapie przygotowania i opracowania programu, odpowiedziały na zaproszenie do zgłaszania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Projekt dokumentu został poddany dyskusji w ramach procesu konsultacji społecznych. Prace nad przygotowaniem programu, jego aktualizacją, jak również wdrażanie (realizacja) programu oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszaru rewitalizacji, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. Zaplanowane mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji uwzględniają wszystkie trzy poziomy zaangażowania obywateli w sprawy publiczne, tj.: informowanie, czyli przekazywanie informacji, konsultowanie, czyli przekazywanie informacji wraz uzyskaniem informacji zwrotnej oraz aktywne uczestnictwo – pełną partycypację interesariuszy, opartą na współpracy.

Podmioty zaliczane do interesariuszy rewitalizacji:

- Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze,
- Mieszkańcy gminy inni niż mieszkańcy obszaru rewitalizacji,
- Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą na terenie gminy,

- Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną na terenie gminy, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- Jednostka samorządu terytorialnego i jej jednostki organizacyjne,
- Organy władzy publicznej.

Prace nad przygotowaniem programu opierały się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością zamieszkującą obszar rewitalizacji, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi oraz innymi użytkownikami obszaru. Konsultacje społeczne były nieodłącznym elementem procesu wyznaczania obszaru rewitalizacji oraz przygotowania programu rewitalizacji. Stosowano następujące formy konsultacji: zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, spotkania, debaty, zbieranie uwag ustnych, ankiety.

Opis procesu przygotowania programu rewitalizacji

Warunkiem skutecznej partycypacji społecznej w przypadku opracowywania programów gospodarczych i innych dokumentów, do których należy program rewitalizacji (zgodnie z art. 18. Ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym – t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446) jest włączanie interesariuszy nie tylko poprzez umożliwienie im zgłaszania uwag do już gotowego projektu dokumentu, ale również ich uczestnictwo w samym procesie jego tworzenia, w tym przede wszystkim w procesie identyfikacji podstawowych problemów, jak również pożądanym kierunków działania. W Załączniku nr 1 umieszczono raport z konsultacji społecznych.

Formy konsultacji na etapie diagnozowania.

<p>Konsultacje społeczne w sprawie zebrania opinii i propozycji dotyczących rewitalizacji</p>	<p>Na spotkaniach konsultacyjnych które odbyły się w CKiS w Jabłonowie Pomorskim w dniu 11.01.2017 r. oraz w świetlicy wiejskiej w Mileszewach w dniu 12.01.2017 r. przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców w celu poznania opinii mieszkańców na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach zdegradowanych oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze.</p> <p>Konsultacje były skierowane do ogółu mieszkańców gminy, w tym do mieszkańców obszaru, którego dotyczyły konsultacje (weryfikacja na podstawie metryczki w ankiecie).</p> <p>Zastosowano następujące formy przeprowadzenia konsultacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Zgłaszanie uwag w formie elektronicznej poprzez nadsyłanie uwag mailowych, · Zgłaszanie uwag w formie papierowej poprzez wypełnienie ankiety dostępnej w budynku · Zgłaszanie uwag w formie papierowej poprzez wypełnienie ankiety i przekazanie jej podczas spotkań z mieszkańcami gminy
--	--

	<p>oraz środowiskami branżowymi,</p> <ul style="list-style-type: none"> · Spotkania z mieszkańcami. <p>Ankieta była dostępna na stronie internetowej, z możliwością elektronicznego wypełnienia formularza oraz w wersji tekstowej można było wypełnić w siedzibie.</p>
Spotkania	<p>Spotkanie z mieszkańcami odbyło się 21 lipca 2016 r. w Jabłonowie Pomorskim w celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienie się do nich, na spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej. Przebieg spotkań wyglądał następująco:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Powitanie uczestników spotkania, 2. Etapy prac nad Programem Rewitalizacji, 3. Podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją, 4. Zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na mapie, 5. Diagnoza obszaru rewitalizacji: kryzysowe zjawiska w sferze społecznej, kryzysowe zjawiska w pozostałych sferach, potencjały obszaru, problemy obszaru, 6. Dyskusja na temat plusów i minusów danego obszaru, wizji jego rozwoju, celów rozwojowych i przedsięwzięć, 7. Zaproszenie do toczących się konsultacjach
Publikacje na stronie www	<p>Publikowano aktualne informacje na temat rewitalizacji w gminie zachęcające mieszkańców do udziału w tworzeniu Programu Rewitalizacji.</p>

Konsultacje społeczne projektu Programu Rewitalizacji

Konsultacje trwały **od 10.04.2017 do 24.04.2017 r.** W tym czasie zbierane były uwagi (ustne, pisemne i elektroniczne) do projektu programu rewitalizacji.

Tabela 20.. **Formy konsultacji społecznych projektu programu.**

Formy konsultacji	Opis przebiegu konsultacji
Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej	<p>W terminie od 10.04.2017 r. – 24.04.2017 r. trwały konsultacje społeczne, podczas których interesariusze mieli możliwość wnoszenia uwag do projektu programu rewitalizacji za pomocą formularza konsultacji społecznych.</p> <p>Formularz uwag był dostępny na stronie www oraz w siedzibie urzędu. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesać pocztą tradycyjną na adres urzędu lub dostarczyć osobiście do urzędu.</p>
Spotkanie	<p>7 kwietnia 2017 r. odbyło się spotkanie podsumowujące prace nad programem</p>

	rewitalizacji. Zaproszeni zostali m.in. mieszkańcy obszaru 6 oraz miejscowości obszaru rewitalizacji z części wiejskiej, tj. Jabłonowo Zamek, Kamień i Szczepanki. Uczestnikom spotkania przedstawiono treść projektu programu rewitalizacji. W celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienie się do nich, na spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość zgłaszania podczas spotkania swoich uwag do dokumentu.
Uwagi ustne	Inną formą prowadzonych konsultacji było zbieranie uwag ustnych. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość osobistego lub telefonicznego kontaktu z wyznaczonym pracownikiem Urzędu, który odpowiadał na uwagi i pytania w zakresie konsultowanych dokumentów ich treści.

Źródło: opracowanie własne.

Sposób uwzględnienia uwag:

W czasie konsultacji projektu programu nie spłynęły żadne uwagi w postaci pisemnej ani ustnej.

Sposób włączenia interesariuszy w proces zarządzania programem rewitalizacji

Interesariusze rewitalizacji będą zaangażowani w proces zarządzania programem rewitalizacji w zakresie proceduralnym poprzez zaangażowanie w proces monitorowania wdrażania programu. Zaangażowanie społeczności partnerów będzie stanowić również kluczowy element w ramach planowania i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych:

- Uczestnictwo w konsultacjach koncepcji przedsięwzięć,
- Organizowanie z udziałem mieszkańców aktywizacyjnych działań społecznych i gospodarczych, tak, aby byli nie tylko ich beneficjentami, ale także w możliwie jak największym stopniu realizatorami (dotyczy w szczególności kierunków działania zakładających integrację mieszkańców),
- Organizacja festynów, innych wydarzeń w obszarze rewitalizowanym połączonych z prezentacją efektów rewitalizacji – prezentacja założeń przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz promocja efektów już zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- Maksymalnie możliwe zaangażowanie sektora pozarządowego – włączenie sektora pozarządowego w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych jako podmiotów samodzielnie realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne lub jako partnerów w przedsięwzięciach, współpraca sektora publicznego i sektora prywatnego z

organizacjami pozarządowymi w zakresie udostępniania wyremontowanej/zmodernizowanej infrastruktury na potrzeby realizacji ich zadań statutowych.

Ponadto przewidziano wykorzystanie mechanizmów włączania różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji stosowanych w sposób ciągły, zarówno na etapie opracowania, jak i na etapie zarządzania programem. W ramach promocji programu rewitalizacji podejmowane będą w szczególności takie działania jak:

- Utworzenie podstrony na stronie internetowej gminy dotyczącej programu rewitalizacji zawierającej wszelkie istotne informacje z punktu widzenia opracowania i wdrażania programu (upublicznianie aktów prawnych i dokumentów: programów, wytycznych, procedur, informacja nt. naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych, stanu realizacji programu rewitalizacji),
- Organizowanie cyklicznych spotkań z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami i właścicielami, zarządcami nieruchomości,
- Umieszczanie informacji na tablicach ogłoszeń w miejscach publicznie dostępnych.
- Bieżące informowanie Rady Miejskiej przez Burmistrza.
- Organizacja festynów, wystaw prezentujących założenia przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz prezentujących i promujących efekty zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
- Publikacje w prasie.

W odniesieniu do każdego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego zakłada się informowanie o nim przed rozpoczęciem realizacji (podmiot realizujący, przyczyny realizacji, spodziewane rezultaty, zalety wybranego wariantu lokalizacyjnego/technicznego), w trakcie realizacji (informacje o postępach prac), po zakończeniu (informacje o osiągniętych korzyściach). W przypadku przedsięwzięć dofinansowanych ze środków UE zastosowane zostaną również narzędzia informacyjno-promocyjne wynikające z wytycznych.

Rozdział 11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Tabela 21. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Termin realizacji projektu (rok)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/ y realizujące projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło dofinansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFS	EFRR	Inne				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
JSPM 6 Jabłonowo Zamek, Kamień, Szczepanki	2019-2023	1) Pobudzenie aktywności wśród seniorów i osób niepełnosprawnych w Mieście i Gminie Jabłonowo Pomorskie	S	Rozwój form działalności społecznej (środowiskowej, zdrowotnej, opiekuńczej) skierowanej do osób zagrożonych wykluczeniem	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	250 000 zł	90	225 000	225 000 zł	-	25000 zł (środki własne gminy)	-	-	9.3.2 Rozwój usług społecznych	4
JSPM 6 Jabłonowo Zamek, Kamień, Szczepanki	2019-2023	2) Aktywizacja osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu podjęcia zatrudnienia i uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej miasta i gminy Jabłonowo Pomorskie	S	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych w celu dopasowania do potrzeb rynku pracy	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	200 000 zł	85	170 000 zł	170 000 zł	-	30000 zł (środki własne gminy)	-	-	9.2.1 Aktywne włączenie społeczne	4
JSPM 6 Jabłonowo Zamek, Kamień, Szczepanki	2019-2023	3). „Nowy zawód kluczem do sukcesu” - szkolenie dla grupy 15 osób bezrobotnych, jako animatorów organizacji czasu wolnego i	S	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych w celu dopasowania do potrzeb rynku pracy	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	30 000zł	85	25 500 zł	25 500 zł	-	4500 zł (środki własne gminy)	-	11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR	-	4

		rekreacji.													
JSPM 6	2018-2019	4) Rewitalizacja terenów w Jabłonowie Pomorskim	T, P-F	Modernizacja infrastruktury służącej mieszkańcom	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	1 132 000 zł	85	962 200 zł	-	-	169 800 zł (środki własne gminy)	-	6.2 Rewitalizacja obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych	-	3,2,1
Jabłonowo-Zamek	2019-2023	5. „Zmieniamy nasze życie na lepsze” - cykl szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych oraz warsztaty z przedsiębiorczości	S	Rozwój form działalności społecznej (środowiskowej, zdrowotnej, opiekuńczej) skierowanej do osób zagrożonych wykluczeniem	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	40 000 zł	85	34 000 zł	34 000 zł	-	6000 zł (środki własne gminy)	-	11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR	--	-
Kamień	2019-2023	6. „Zmieniamy nasze życie na lepsze” - cykl szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych oraz warsztaty z przedsiębiorczości	S	Rozwój form działalności społecznej (środowiskowej, zdrowotnej, opiekuńczej) skierowanej do osób zagrożonych wykluczeniem	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	40 000 zł	85	34 000 zł	34 000 zł	-	6000 zł (środki własne gminy)	-	11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR	-	-
Szczepanki	2019-2023	7. „Zmieniamy nasze życie na lepsze” - cykl szkoleń aktywizacyjno-integracyjnych oraz warsztaty z przedsiębiorczości	S	Rozwój form działalności społecznej (środowiskowej, zdrowotnej, opiekuńczej) skierowanej do osób zagrożonych wykluczeniem	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie	40 000 zł	85	34 000 zł	34 000 zł	-	6000 zł (środki własne gminy)	-	11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR	-	-

Tabela 22. Uzupelniajace przedsiwzięcia rewitalizacyjne.

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	L.p.	Typ przedsiwzięcia	Uzupelniajace przedsiwzięcie rewitalizacyjne	Szacunkowa wartość Przedsiwzięcia w zł	Źródła finansowania			
					Środki publiczne			Środki prywatne
1	2	3	4	5	6	7	8	9
JSPM 6	1.	T	Termomodernizację budynków użyteczności publicznej tj. Centrum Kultury i Sportu oraz budynek Remizy Strażackiej w Jabłonowie Pomorskim, które to znajdują się w obszarze rewitalizacyjnym. Działanie 3.3 RPO WK-P.	988 680,92	-	681 007,11 zł (dofinansowanie z EFRR)	307 673,81 zł (środki własne gminy)	-

Rozdział 12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji

Jednym z kluczowych czynników sukcesu programu rewitalizacji jest sprawna koordynacja działań i sprawny przepływ informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Istotą procesu rewitalizacji jest prowadzenie przez interesariuszy skoordynowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Charakterystyka interesariuszy i mechanizmy partycypacyjne opisane zostały w *rozdziale 10*.

Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji i ich zadania

Główne podmioty, na których spoczywa obowiązek sprawnego przygotowania i wdrożenia programu to:

- Burmistrz Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie,
- Rada Miejska,
- Referat gospodarki komunalnej, mieszkaniowej, budownictwa i drogownictwa,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jabłonowie Pomorskim oraz Centrum Kultury i Sportu.

Zespół będzie odpowiedzialny za ocenę postępu realizacji i wdrażania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz całego programu rewitalizacji. Wyznaczenie ww. komórki organizacyjnej do koordynowania procesem rewitalizacji wynika z faktu, że samorząd koordynuje proces rewitalizacji i zaangażowany będzie w wiele projektów rewitalizacyjnych. Do zadań Zespołu ds. rewitalizacji należeć będą zadania kluczowe z punktu widzenia wdrożenia programu rewitalizacji, w tym:

- Opracowanie programu rewitalizacji;
- Przygotowanie i przeprowadzenie naboru propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- Zaopiniowanie zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- Zbieranie danych niezbędnych do monitorowania programu rewitalizacji i ewaluacja programu rewitalizacji;
- Promocja programu rewitalizacji.

Referatem odpowiedzialnym w zakresie EFRR będzie Referat gospodarki komunalnej, mieszkaniowej, budownictwa i drogownictwa natomiast w zakresie projektów z EFS odpowiednio M-GOPS oraz CKiS.

Sposób koordynacji działań podmiotów uczestniczących w programie rewitalizacji

Koordynatorem procesu rewitalizacji jest Urząd Miasta i Gminy w Jabłonowie Pomorskim, który jako instytucja samorządowa posiada odpowiedni potencjał organizacyjny oraz doświadczenie niezbędne do realizacji tego zadania. Burmistrz wyznaczy pracownika

odpowiedzialnego za wsparcie wszystkich powyższych organów w realizacji ich zadań związanych z rewitalizacją. Do jego zadań należeć będzie:

- współpraca ze wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w realizację programu,
- koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek oraz strony społecznej,
- składanie wniosków i pozyskiwanie środków zewnętrznych na ich realizację,
- ocena projektów zgłoszonych do realizacji na obszarze objętym rewitalizacją pod kątem osiągnięcia celów programu,
- przygotowywanie projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów,
- promocja programu,
- organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego dla programu,
- dokonywanie okresowych przeglądów realizacji projektów,
- sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu,

Wdrażanie programu wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego. Realizacja niniejszego programu wiąże się z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania (pracownika Urzędu Miejskiego) także w procesie monitoringu i oceny programu (przede wszystkim zapewnienie zgodności z harmonogramem realizacji programu rewitalizacji).

We wdrażanie *Programu rewitalizacji* będą zaangażowane następujące podmioty:

- Urząd Miasta i Gminy w Jabłonowie Pomorskim;
- Jednostki organizacyjne Urzędu Miasta i Gminy w Jabłonowie Pomorskim;
- Mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w granicach obszaru rewitalizacji;
- Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej;
- Organizacje pozarządowe oraz inne podmioty prowadzące działalność o charakterze społecznym;
- Instytucje kultury;
- Kościoły i związki wyznaniowe;
- Inne podmioty zainteresowane procesem rewitalizacji.

Głównym zadaniem wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji jest kierunkowanie, kontrolowanie i ocena z punktu widzenia zapewnienia pełnej spójności z dokumentami strategicznymi. Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji

programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju Gminy, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych, itp.

System informacji i promocji

Działania informacyjne i promocyjne są nierozzerwalnie związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- organizacji zebrań z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, które stanowią forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,
- publikowaniu ogłoszeń o wszelkich sprawach związanych z rewitalizacją,
- wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego w postaci publikacji na stronach internetowych.

Dzięki tak zorganizowanej informacji i promocji społeczność lokalna zyska możliwość aktywnego udziału w tworzeniu wizji obszaru zdegradowanego po rewitalizacji, współdecydowania o kształcie zmian oraz kontroli społecznej nad procesem realizacji programu. Stosowane instrumenty informacji i promocji programu rewitalizacji w powiązaniu z zaawansowanymi metodami partycypacji, takimi jak współdecydowanie, aktywne uczestnictwo w projektach czy kontrola obywatelska przyczynią się do wyłonienia na obszarach rewitalizacji lokalnych liderów. Wszelkie formy partycypacji społecznej, w połączeniu z formami informacji i promocji, mają na celu pobudzenie i aktywizację społeczności na rzecz rozwoju lokalnego z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i doświadczenia wszystkich interesariuszy, tak aby wszelkie podejmowane działania prowadziły do urzeczywistnienia wizji obszaru po rewitalizacji.

Ramowy harmonogram realizacji programu

Ramowy harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji obejmuje okres od 2016 r. kiedy zostały rozpoczęte prace nad programem do końca 2023 r., czyli do planowanego zakończenia realizacji projektów wynikających z programu. Szczegółowe informacje na temat realizacji programu wynikają z rozdziału 11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Rozdział 13. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian

Monitoring programu rewitalizacji będzie dokonywany co do zasady raz w roku. Jednostką odpowiedzialną za ten proces będzie Zespół ds. rewitalizacji. Kontrola poprawności procesu rewitalizacji będzie odbywać się poprzez monitorowanie efektów i celów założonych we wdrażanych projektach. Zespół ds. rewitalizacji będzie odpowiedzialny za przygotowanie rocznego sprawozdania z monitoringu programu. Wszystkie podmioty, których propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zostaną wpisane do programu rewitalizacji, będą zobligowane do dostarczenia w określonym terminie informacji nt. stanu realizacji zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, na podstawie której tworzona będzie karta oceny realizacji przedsięwzięcia.

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektu na podstawie pomiarów osiągania założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami gminnego programu rewitalizacji.

W terminie raz na kwartał gmina będzie przekazywać Urzędowi Marszałkowskiemu sprawozdania z osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu dot. określonych działań i poddziałań RPO WK-P. W terminie raz na 2 lata gmina będzie przedstawiać Urzędowi Marszałkowskiemu sprawozdania zawierające informacje dotyczące efektywności podejmowanych działań rewitalizacyjnych w oparciu o aktualne dane dotyczące kryteriów stanu kryzysowego, na podstawie których wyodrębniono obszar rewitalizacji (m.in. wartość aktualna, wartość bazowa wskaźników oraz wyjaśnienia w przypadku niskiej efektywności działań rewitalizacyjnych).

Wskaźniki realizacji celów będą badane każdego roku. Rok docelowy osiągnięcia wskaźników to 2023 r. Zakłada się, że jeżeli w 2021 r. (na 2 lata przed zakończeniem programu) założone wskaźniki nie zostaną osiągnięte lub będzie istniało duże prawdopodobieństwo, że nie zostaną osiągnięte do 2023 r. lub jeżeli wartości wskaźników ulegną pogorszeniu w porównaniu z rokiem bazowym, zostaną podjęte odpowiednie działania. W sytuacji gdy przyczyny nie osiągnięcia wskaźników będą wynikać z przyczyn leżących poza zakresem kompetencji Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie, np. będą wynikać ze zmiany sytuacji makroekonomicznej, wówczas planowane są konsultacje z IZ RPO celem zmiany założonych wartości wskaźników docelowych lub zmiany projektów w programie rewitalizacji, w zakresie koniecznym do osiągnięcia celu rewitalizacji. Z kolei jeżeli przyczyny nie osiągnięcia wskaźników będą leżeć po stronie Miasta i Gminy i będą wynikać np. z braku zainteresowania interesariuszy procesem rewitalizacji (m. in. brak chęci udziału w realizowanych projektach), podjęte zostaną odpowiednie działania promocyjno-informacyjne celem zaaktywizowania wskazanych grup interesariuszy. Wówczas przewiduje się np. organizację kampanii informacyjno-promocyjnych celem zachęcania do udziału w realizowanych projektach rewitalizacyjnych. W opisanej sytuacji podjęte

zostaną również konsultacje odnośnie zmiany projektów zawartych w programie lub zmiany zakresów projektów, które pozwolą na osiągnięcie założonych wskaźników.

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring końcowy zweryfikuje, czy wytyczone cele zostały zrealizowane.

Wszystkie projekty objęte programem rewitalizacji będą podlegały jednakowemu systemowi oceny. Odpowiedzialny za to będzie wyznaczony pracownik Urzędu Miasta i Gminy w Jabłonowie Pomorskim. Do jego obowiązków należeć będzie także wykonanie wzoru formularza oceny projektu, który będzie wypełniany przez poszczególne podmioty wykonujące projekty rewitalizacyjne. Umożliwi to oszacowanie wartości wskaźników produktu i rezultatu z perspektywy pojedynczej inwestycji, co z kolei umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób jednoznaczny i przejrzysty. Gromadzenie kart projektów inwestycji już zrealizowanych pozwoli ocenić ich skuteczność oraz zdefiniować zagrożenia i szanse inwestycji o zbliżonym charakterze. Stanowić to będzie punkt odniesienia w następnych latach procesu rewitalizacji i pozwoli nadać mu pożądany kierunek oraz uniknąć błędów dotychczas popełnionych.

Ze względu na cel i charakter Program Rewitalizacji ma formułę otwartą, tzn. że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Projekty odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym. Sytuacje, w których konieczna może być zmiana programu to m.in.:

- Zmiana sytuacji społeczno-gospodarczej gminy,
- Nowo zidentyfikowane potrzeby i oczekiwania interesariuszy rewitalizacji,
- Konieczność dostosowania działań do możliwości budżetu gminy oraz dostępności i możliwości pozyskania środków zewnętrznych.

W przypadku stwierdzenia, że program wymaga zmiany, Burmistrz występuje do Rady Miejskiej z wnioskiem o jego zmianę. Zmiana programu następuje w trybie, w jakim został on uchwalony.

Rozdział 14. Wykaz niezbędnych zmian, ocen i opinii

Ocena oddziaływania na środowisko Programu Rewitalizacji

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko projekt Programu Rewitalizacji na lata 2016-2023 został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Program Rewitalizacji a ochrona zabytków

Prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie i restauratorskie, a także inne działania, które mogłyby prowadzić do naruszenia lub zmiany wyglądu obiektów i terenów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w ewidencji zabytków lub wskazane do objęcia ochroną ustaleniami w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, będą prowadzone zgodnie z wymogami odrębnych przepisów dotyczących ochrony zabytków. W przypadku obiektów i terenów objętych ochroną zabytków przed planowanymi pracami polegającymi m. in. na remoncie, budowie, modernizacji, iluminacji świetlnej, zagospodarowaniu terenu oraz rewaloryzacji parków skwerów zieleni, Gmina każdorazowo wystąpi do Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o zalecenia konserwatorskie. Wskazane prace będą prowadzone zgodnie z wymogami odrębnych przepisów dotyczących ochrony zabytków.

Gminny Program Rewitalizacji a ochrona przyrody

Na obszarach rewitalizacji, na których występują formy ochrony przyrody, wszelkie podejmowane działania będą prowadzone zgodnie z wymogami odrębnych przepisów dotyczących ustanowionych form ochrony przyrody.

Załącznik 1. Raport z konsultacji społecznych.

I. Badania ankietowe

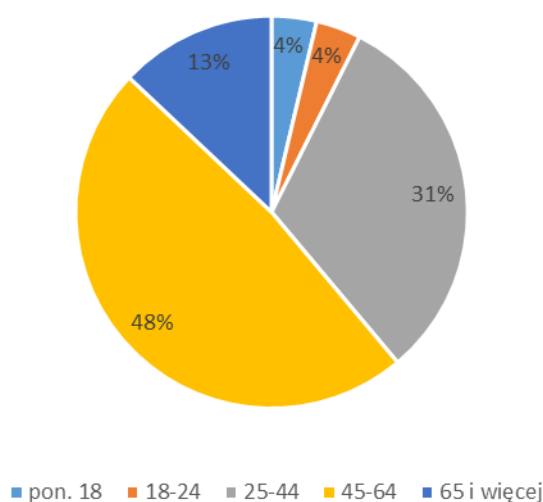
Dla pełnego zobrazowania sytuacji panującej na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie przeprowadzono badanie ankietowe przy użyciu kwestionariusza ankiety. W otrzymanych ankietach mieszkańcy otrzymali możliwość wyrażenia opinii na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych obszarów gminy oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze. Ankieta umieszczona była na stronie internetowej, w wersji papierowej możliwa była do wypełnienia w siedzibie Urzędu Miasta i Gminy oraz rozdysponowywana była podczas spotkań konsultacyjnych.

Charakterystyka respondentów

W badaniu wzięty udział 57 osób, z czego 54% stanowiły kobiety, natomiast 46% – mężczyźni.

Znaczną większość ankietowanych stanowiły osoby w 45-64 (48% badanych), następnie osoby w wieku 25-44 (31% badanych), osoby w wieku pow. 65 lat - 13%, osoby poniżej 18 r.ż. oraz w wieku 18-24 po 4%.

Wykres 1. Struktura wiekowa respondentów

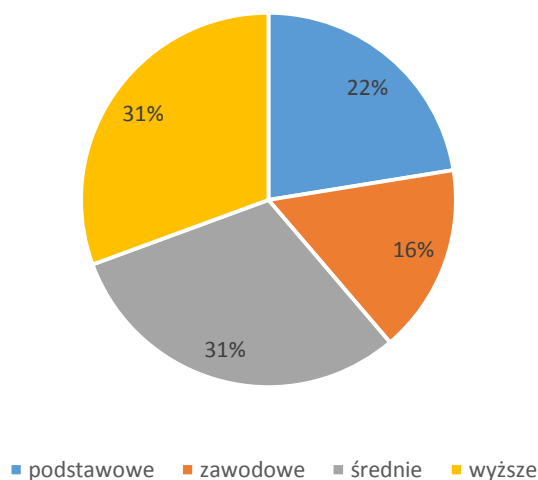

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Najliczniejszą grupę wśród ankietowanych stanowiły osoby posiadające wykształcenie wyższe i średnie (31%), następnie podstawowe (22%) i zawodowe (16%).

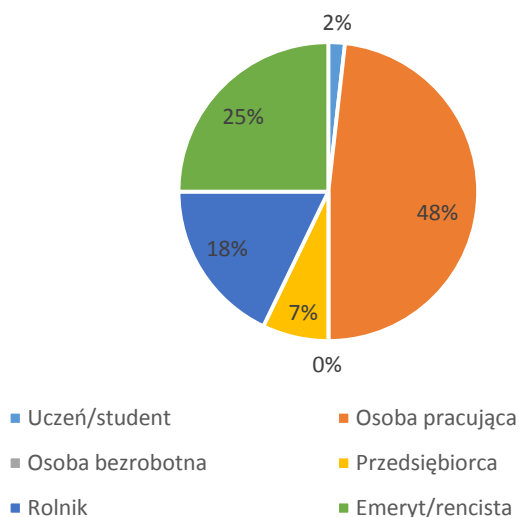
Wykres 2. Struktura respondentów wg wykształcenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Spośród ankietowanych najliczniejszą grupę stanowiły osoby pracujące - 48%, następnie emeryci i renciści - 25%, rolnicy – 18%, przedsiębiorcy – 7%, uczniowie i studenci – 2%.

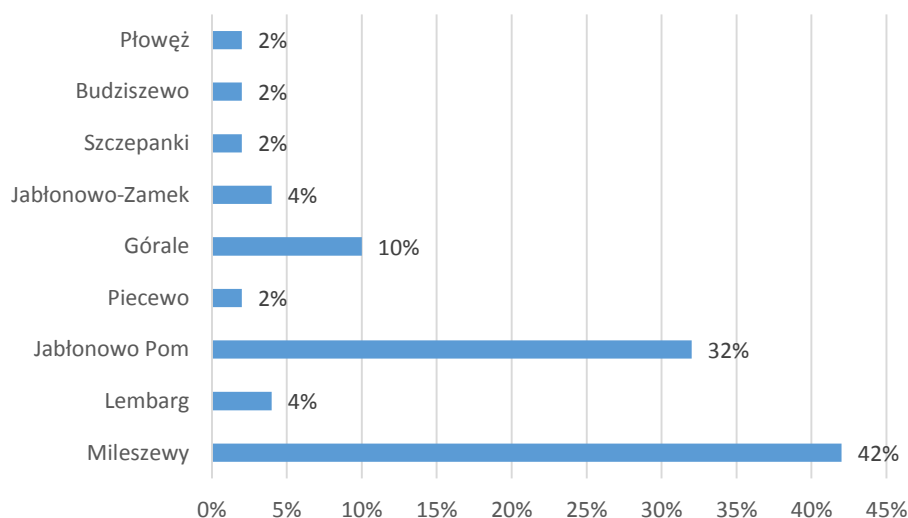
Wykres 3. Struktura zatrudnienia respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Spośród ankietowanych najliczniejszą grupę stanowiły osoby zamieszkujące Mieszewy - 42%, następnie mieszkańcy Jabłonowa Pomorskiego (32%), miejscowości Górale (10%), Jabłonowa-Zamek i Lembargu - 4%. Pozostali respondenci reprezentowali swoje miejscowości w niewielkim procencie.

Wykres 4. Miejsce zamieszkania respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

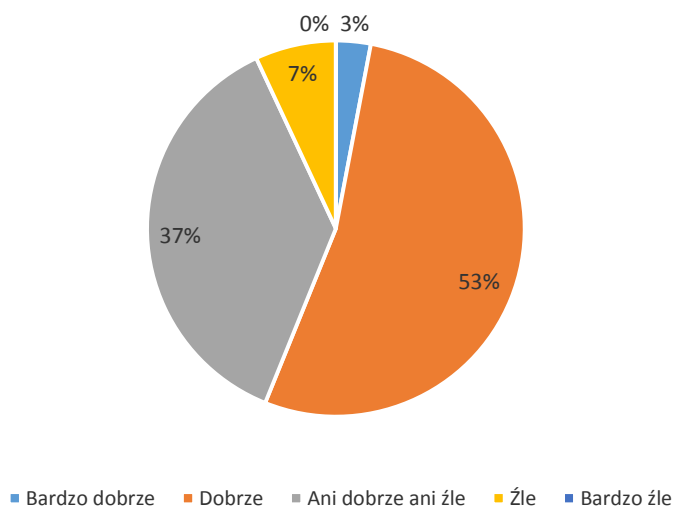
Wyniki badań

Pierwsza część ankiety dotyczyła oceny jakości życia w gminie oraz wskazania najważniejszych problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-infrastrukturalnej i środowiskowej. Następnie mieszkańcy wskazali obszar wymagający rewitalizacji oraz działania jakie powinny być podjęte na wskazanym obszarze.

- **Ocena jakości życia w miejscu zamieszkania**

Spośród przebadanych osób najwięcej respondentów, tj. 53% wskazało odpowiedź „dobrze”. 35% oceniło jakość życia „ani dobrze, ani źle”. Odpowiedź „źle” i „bardzo źle” wskazało w sumie 10% mieszkańców.

Wykres 5. Ocena jakości życia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

- **Wskazanie problemów społecznych**

Respondenci wskazali problemy, z którymi spotykają się w miejscu zamieszkania. Najwięcej osób wskazało brak miejsc przeznaczonych do rekreacji – 24%, po 16% respondentów wskazało akty wandalizmu, zakłócanie porządku publicznego, alkoholizm i wysokie bezrobocie. 10% osób za problem społeczny uznało słabą ofertę kulturalną i ubóstwo. Jedynie 5% wskazało problemy związane z osobami starszymi oraz przemoc w rodzinie (3%). Kilku mieszkańców wybrało odpowiedź inne wpisując następujące problemy społeczne: roszczeniowość mieszkańców, brak atrakcyjnej oferty zajęć dla dzieci.

Wykres 6. Problemy społeczne

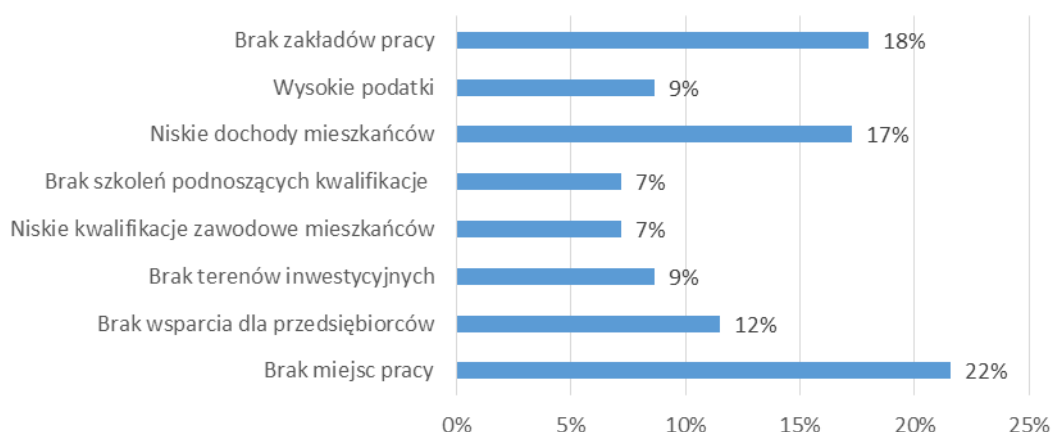

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

- **Wskazanie problemów gospodarczych**

Najwięcej osób wskazało brak miejsc pracy – 22%, brak zakładów pracy – 18%, niskie dochody mieszkańców – 17%. Brak wsparcia dla przedsiębiorców – 12%. Po 9% respondentów uznało że problemem gospodarczym na terenie gminy jest brak terenów inwestycyjnych i wysokie podatki. Po 7% badanych wskazało brak szkoleń i niskie kwalifikacje mieszkańców.

Wykres 7. Problemy gospodarcze

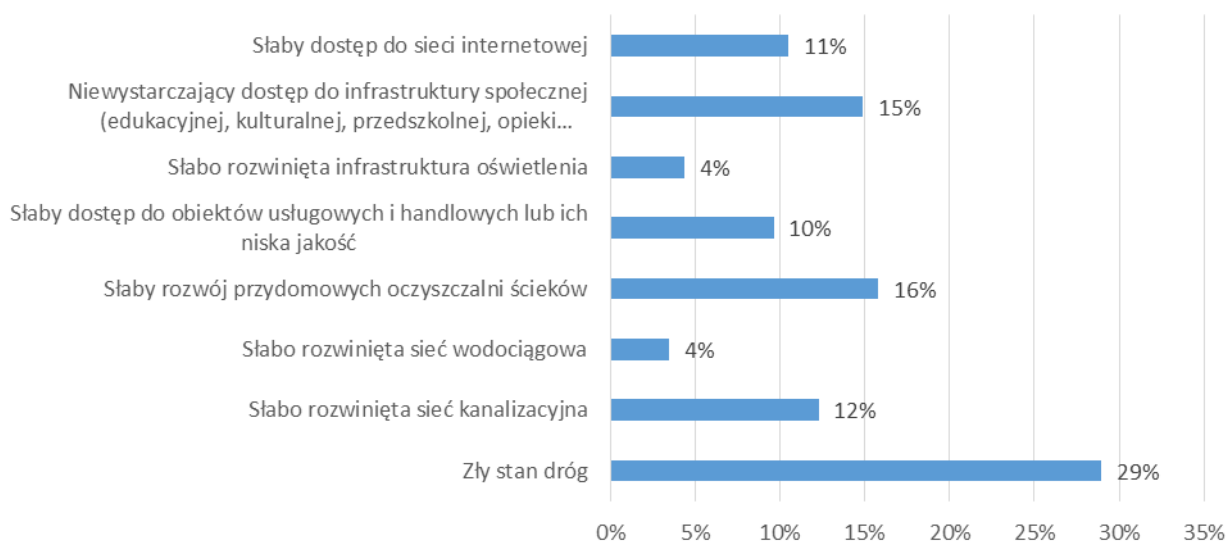

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

- **Wskazanie problemów przestrzenno-infrastrukturalnych**

Najwięcej osób wskazało zły stan dróg – 29%, słaby rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków – 16%, niewystarczające dostępowo do infrastruktury społecznej – 15%. Problem w zakresie słabo rozwiniętej sieci kanalizacyjnej dostrzegło 12%, sieci internetowej – 11%. 10% badanych uznało za istotny problem słaby dostęp do obiektów usługowych i handlowych lub ich niską jakość. Po 4% badanych wskazało słabo rozwiniętą infrastrukturę oświetlenia i sieć wodociągową.

Wykres 8. Problemy przestrzenno-infrastrukturalne

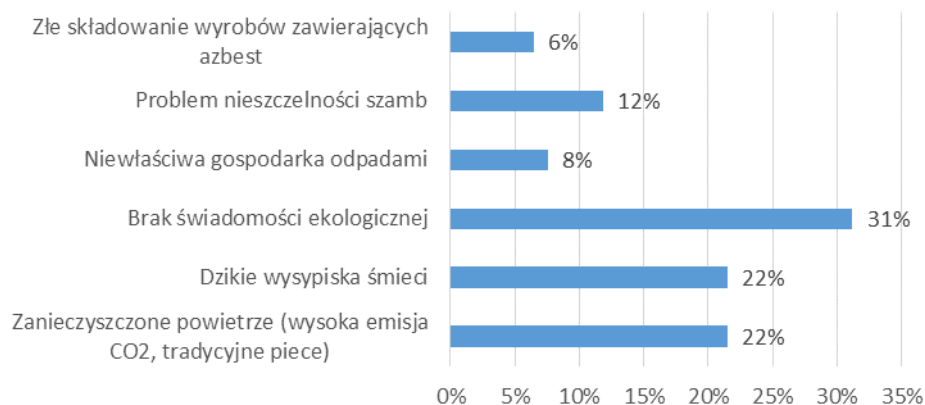

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

- **Wskazanie problemów środowiskowych**

Najwięcej wskazań dotyczyło braku świadomości ekologicznej – 31%, po 22% - dzięki wysypiska śmieci oraz zanieczyszczone powietrze. Problem nieszczelności szamb wskazało 12%, niewłaściwą gospodarkę odpadami – 8%, złe składowanie wyrobów zawierających azbest – 6%.

Wykres 9. Problemy środowiskowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wskazania obszaru na terenie Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie, który powinien zostać poddany rewitalizacji	Działania/przedsięwzięcia, które powinny zostać podjęte na wskazanym obszarze
Centrum Jabłonowa Pomorskiego, terenu obok gimnazjum, park obok Centrum Kultury i Sportu w Jabłonowie; Park Kolejowy	Budowa bazy infrastruktury na potrzeby rekreacji, spędzania czasu wolnego, integracji mieszkańców, nowe boiska, siłownie plenerowe; Przebudowa rynku i Parku Kolejowego w jeden ciąg rekreacyjny. Zagospodarowanie tego terenu: fontanna, miejsce wypoczynku, budowa ścieżki rowerowej, rozbudowa placu zabaw, zagospodarowanie pustego miejsca pomiędzy parkiem a obszarem od bloków „kolejowych”, stworzenie deptaka, budowa sceny przy domu kultury.
Parking przy targowisku - ul. Przemysłowa	Budowa parkingu, wprowadzenie zakazu handlu na miejscach parkingowych
Plaża nad jeziorem w Nowej Wsi	Zagospodarowanie terenu: ławki, posadzenie drzew, krzewów ozdobnych, powiększenie kąpieliska, zwiększenie parkingu.
Świetlice wiejskie	Remonty świetlic, wyposażenie kuchni, budowa placów zabaw i siłowni plenerowych

Dom socjalny w Miliszewach	Modernizacja i wyposażenie
Plac zabaw w Miliszewach	
Sala wiejska, plac zabaw w Szczepankach	
Piecewo	Budowa świetlicy, połączenie placu zabaw z siłownią, stworzenie miejsca spotkań, montaż lamp solarnych, naprawa dróg – ul. Sikorskiego.
Wysypisko śmieci w Kamieniu	Likwidacja/rekultywacja
Wysypisko śmieci w Konojadach	Likwidacja/rekultywacja
Gorzechówko	Budowa dróg, chodników, ścieżek pieszo-rowerowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Spotkania z mieszkańcami

11 stycznia w Centrum Kultury i Sportu w Jabłonowie Pomorskim oraz 12 stycznia w świetlicy wiejskiej w Mieszewach odbyły się spotkania konsultacyjne dotyczące Lokalnego Programu Rewitalizacji. W spotkaniach udział wzięli: przedstawiciele władzy samorządowej, radni rady miejskiej, sołtysi, dyrektorzy szkół, kierownicy jednostek podległych oraz organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy oraz mieszkańcy Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie.

W czasie spotkań przedstawiano założenia procesu rewitalizacji w perspektywie unijnej 2014-2020, omówiono elementy programu rewitalizacji, zdefiniowano obszar zdegradowany i obszar do rewitalizacji oraz przedstawiono wstępną diagnozę dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie. Uczestnicy spotkania mieli możliwość wymiany informacji i pomysłów oraz określenia potrzeb i oczekiwań w zakresie rewitalizacji gminy.

Fot. 1. Spotkanie konsultacyjne w Jabłonowie Pomorskim.

Źródło: UMiG Jabłonowo Pomorskie

Fot. 2. Spotkanie konsultacyjne w Mieszewach

Źródło: UMiG Jabłonowo Pomorskie

Główne postulaty mieszkańców zgłoszone podczas spotkań:

1. *Potrzeba wsparcia działań społecznych w zakresie sportu i rekreacji. Istnieje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju działania, jednak obiekty infrastrukturalne są w bardzo złym stanie technicznym – boiska, place zabaw.*
2. *Potrzeba budowy ścieżki rowerowej Lembarg – Mieszewy/ Jabłonowo Pom-Brodnica.*
3. *Poszerzenie oferty zajęć edukacyjnych dla dzieci.*
4. *Zorganizowanie kursów kulinarnych.*
5. *Budowa siłowni plenerowych na terenie gminy.*
6. *Wznowienie działalności Osady Wojów Piastowych w Mieszewach.*
7. *Rozwój stacji PKP w Jabłonowie Pomorskim.*
8. *Zaangażowanie młodzieży do czynnej aktywności społecznej.*
9. *Remont świetlicy w Mieszewach i Lembargu.*
10. *Poprawa bezpieczeństwa/monitoring.*
11. *Rewitalizacja Rynku i Parku Kolejowego poprzez zagospodarowanie tego terenu (np. fontanna, scena, sztuczne lodowisko, plac zabaw, odnowienie Pomnika Poległym i Umęczonym, budowa toalety, ścieżek rekreacyjnych).*
12. *Poprawa dostępu do szerokopasmowego Internetu, szczególnie na wsiach.*
13. *Wsparcie dla rozwoju agroturystyki, wykorzystanie walorów przyrodniczych jezior.*
14. *Modernizacja targowiska.*

7 kwietnia 2017 r. odbyło się spotkanie podsumowujące w Jabłonowie Pomorskim dotyczące opracowanie Programu Rewitalizacji. Podczas spotkania zostały zaprezentowane fazy opracowania dokumentu, główne założenia oraz projekty wpisane do programu.

Fot. 3. Spotkanie podsumowujące w Jabłonowie Pomorskim.

Źródło: UMiG Jabłonowo Pomorskie

UZASADNIENIE

Rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy poprzez zintegrowane działania na rzecz społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Program stanowić będzie podstawowe narzędzie prowadzenia rewitalizacji, zapewniające kompleksowość działań oraz ścisłą współpracę ze społecznością lokalną. Program Rewitalizacji stanowi formalną podstawę ubiegania się o dofinansowanie projektów rewitalizacyjnych ze środków Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020 w celu poprawy zdegradowanych obszarów, ożywienia gospodarczego, wprowadzenia rozwiązań środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych.

W związku z uwagami Zespołu ds. rewitalizacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego koniecznym było podjęcie prac nad zmianą treści „Programu Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Jabłonowo Pomorskie na lata 2016-2023”.